

ปัญหาการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของ
ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย : ศึกษากรณีลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

นางสาวศิริวาสน์ มั่งกรชัย

รายงานเอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายการเงินและภาษีอากร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BANKRUPTCY PROCEEDINGS AFTER THE COURT'S RECEIVERSHIP ORDER AGAINST THE DEBTOR
OF EXPORT-IMPORT BANK OF THAILAND : DELAY PAYMENT OF THE DEBT TO THE CREDITOR

Miss Siriwart Mangkornchai

An Individual Research Paper Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Finance and Tax Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อเอกัตศึกษา	ปัญหาการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย : ศึกษากรณีลูกหนี้ประวิงมิให้ เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้
นิสิต	นางสาวศิริวาสน์ มังกรชัย
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ สาขาวิชากฎหมายการเงินและภาษีอากร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ

บทคัดย่อ

เอกัตศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาลักษณะพฤติการณ์ประวิงคดีของลูกหนี้ และปัจจัยที่มีผลต่อการประวิงคดีของลูกหนี้ในกระบวนการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

เนื่องจากปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลายกับลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ลูกหนี้ประวิงคดีมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ด้วยการยื่นคำขอประนอมหนี้หรือแก้ไขคำขอประนอมหนี้เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและลูกหนี้คาดหมายได้ว่าเจ้าหนี้ไม่อาจยอมรับคำขอประนอมหนี้เช่นนั้นได้ ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำที่ลูกหนี้จะขอประนอมหนี้ได้ ทำให้บรรดาเจ้าหนี้จำต้องขอเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไปเพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ และในที่สุด ที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ฉบับดังกล่าวส่งผลให้ธนาคารต้องเสียทรัพยากรในด้านเวลาการทำงานของพนักงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายและค่าทนายความ โดยที่ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่อย่างใด

ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันมิให้ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ)

..... นิสิต

(นางสาวศิริวาสน์ มังกรชัย)

Individual Study	BANKRUPTCY PROCEEDINGS AFTER THE COURT'S RECIEVERSHIP ORDER AGAINST THE DEBTOR OF EXPORT-IMPORT BANK OF THAILAND : DELAY PAYMENT OF THE DEBT TO THE CREDITOR
Researcher	Miss Siriwart Mangkornchai
Field of Study	Master of Laws Program in Finance and Tax Laws
Advisor	Associate Professor Dr.Patanaporn Kowpatanakit

ABSTRACT

The purpose of this individual study is to study the debtors' behavior and related factors in bankruptcy proceedings after the Court's receivership order against the debtor of the Export-Import Bank of Thailand.

The delay problem in bankruptcy proceedings after the Court's receivership order against the debtor of the Export-Import Bank of Thailand is due to the debtor's amending the proposal, which lightly increases the amount at the meeting of creditors. While Bankruptcy Act B.E. 2483 has not been enacted to define the minimum amount, the creditors shall unwilling ask for permission to postpone the creditors' meeting, allowing the creditors to refuse acceptance of the debtor's proposal, eventually. This unclear statement results in the Export-Import Bank of Thailand to be consumed time, cost, and fee but has not received the debt.

The researcher has proposed suitable guidelines to solve the problem of delay payment of the debt to the creditor in bankruptcy proceedings after the Court's receivership order against the debtor of the Export-Import Bank of Thailand.

..... Advisor's Signature

(Associate Professor Dr.Patanaporn Kowpatanakit)

..... Student's Signature

(Miss Siriwart Mangkornchai)

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาระดับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาเอกัตศึกษาระดับนี้ ท่านอาจารย์ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการศึกษา คำนคว้า วิเคราะห์และวิธีวิจัยให้แก่ผู้เขียน หากปราศจากความเมตตา และการช่วยเหลือจากท่านอาจารย์ ผู้เขียนคงไม่สามารถจัดทำเอกัตศึกษาระดับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณปวีศ พรหมทอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี ที่ให้ความอนุเคราะห์ ถ่ายทอดความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งให้ความเห็นในกรณีลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ส่งผลให้เอกัตศึกษาระดับนี้มีความสมบูรณ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรสำหรับคำแนะนำและความช่วยเหลือในการทำเอกัตศึกษาระดับนี้ตลอดมา

ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ หลักสูตรกฎหมายการเงินและภาษีอากร รุ่นที่ 10 ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ผู้เขียนด้วยดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ หากเอกัตศึกษาระดับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	6
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย.....	7
2.1 ความเป็นมา วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง และความสำคัญต่อระบบการเงินของประเทศไทย	7
2.1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	7
2.1.2 ความสำคัญต่อระบบการเงินของประเทศไทย	7
2.2 ข้อมูลที่สำคัญทางการเงินและคุณภาพสินทรัพย์สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs).....	10
2.2.1 ข้อมูลที่สำคัญทางการเงิน	10
2.2.2 คุณภาพสินทรัพย์สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)	12
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483	17
3.1 การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย	17
3.1.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย.....	17
3.1.2 เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ให้เป็นบุคคลล้มละลาย	19
3.1.2.1 เจ้าหนี้ไม่มีประกัน.....	19
3.1.2.2 เจ้าหนี้มีประกัน	23
3.1.3 เจ้าหนี้ฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้	25
3.1.4 ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลาย	26
3.2 ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้	28
3.2.1 ขั้นตอนการดำเนินคดีล้มละลาย.....	28
3.2.2 ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด	30
3.2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	31

3.3	ยื่นคำขอรับชำระหนี้ และตรวจคำขอรับชำระหนี้	34
3.3.1	วิธีการและกำหนดระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้	34
3.3.2	ประเภทของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย	37
3.3.2.1	เจ้าหนี้ไม่มีประกัน.....	37
3.3.2.2	เจ้าหนี้มีประกัน	39
3.3.3	การตรวจคำขอรับชำระหนี้และการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้	42
3.4	ประชุมเจ้าหนี้ และการขอประนอมหนี้.....	44
3.4.1	การประชุมเจ้าหนี้.....	44
3.4.2	การขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย	46
3.4.2.1	ขั้นตอนการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย	46
3.4.2.2	การขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้.....	50
3.4.2.3	ผลของการเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้	51
3.5	ศาลพิพากษาให้ล้มละลาย	52
3.6	ลักษณะของการประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483	53
3.6.1	การประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ เป็นเหตุสันนิษฐานว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว	53
3.6.2	อำนาจศาลในกรณีลูกหนี้มีเจตนาประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้	56
3.6.3	อำนาจศาลในการออกหมายจับลูกหนี้มาขัง	56
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาการประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้	58
4.1	ปัญหาการประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้	58
4.1.1	ข้อมูลสถิติระยะเวลาการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย คดีล้มละลายของธนาคาร เพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย	58
4.1.2	สาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย กรณีลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47	60
4.1.3	ปัจจัยที่มีผลต่อความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย	60
4.1.3.1	ปัจจัยเรื่องทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้.....	61
4.1.3.2	ปัจจัยเรื่องภาระหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อธนาคาร	64
4.1.3.3	ปัจจัยด้านประเภทธุรกิจของลูกหนี้.....	66
4.1.3.4	ปัจจัยด้านขนาดธุรกิจของลูกหนี้.....	69

4.1.3.5	ปัจจัยเรื่องสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้.....	72
4.2	วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาการประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย	77
4.2.1	ข้อเท็จจริงของคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้.....	77
4.2.1.1	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ก.	77
4.2.1.2	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ข.....	78
4.2.1.3	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ค.	79
4.2.1.4	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ง.....	80
4.2.1.5	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท จ.....	81
4.2.1.6	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ฉ.....	83
4.2.1.7	กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ช.	85
4.2.2	สรุปแนวทางการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้	86
4.2.3	ความเห็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กับการขอประนอมหนี้ที่ประวิงเวลา	87
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	91
5.1	บทสรุป.....	91
5.2	ข้อเสนอแนะ	92
	รายการอ้างอิง.....	94
	ประวัติผู้เขียนเอกัตศึกษา.....	97

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 :	ยอดคงค้างของเงินให้สินเชื่อโดยคุณภาพ ได้แก่ เงินให้สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัย สงสัยจะสูญ และสูญ ตามเกณฑ์การจัดชั้นของธนาคารแห่งประเทศไทย2
ตารางที่ 2 :	ยอดคงค้างสินเชื่อของ ธสน. และธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ9
ตารางที่ 3 :	ข้อมูลที่สำคัญทางการเงินของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย10
ตารางที่ 4 :	จำนวน NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย13
ตารางที่ 5 :	ระยะเวลาการดำเนินงานคืบหน้าแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึง วันที่ศาลมีคำพิพากษาล้มละลาย58
ตารางที่ 6 :	เกณฑ์การจัดประเภทวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่69

สารบัญญรูปภาพ

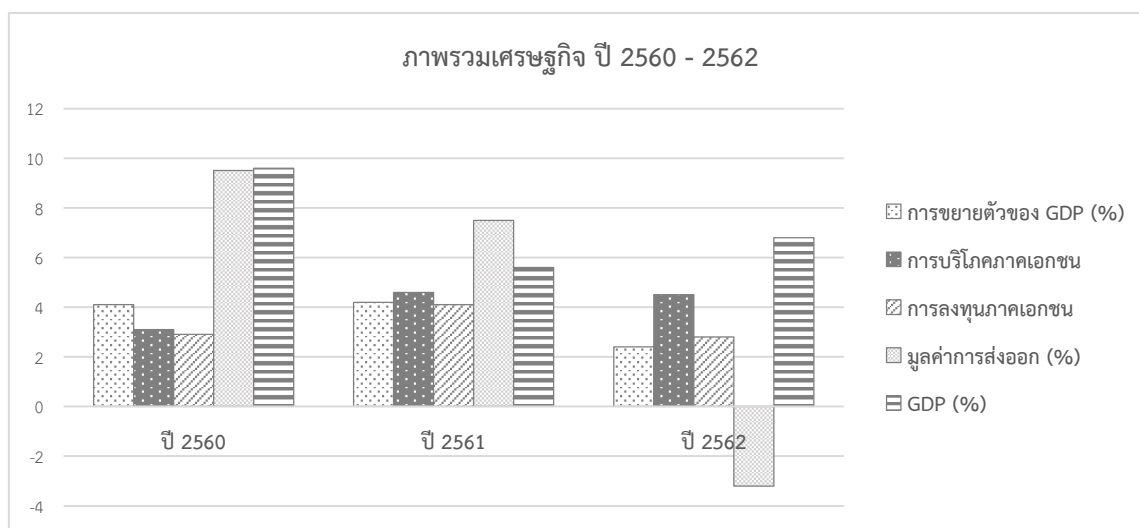
รูปภาพที่ 1 :	ภาพรวมเศรษฐกิจ ปี 2560 – 2562	1
รูปภาพที่ 2 :	ภาพรวมการดำเนินงานด้านสินเชื่อและรับประกันของ ธสน.	8
รูปภาพที่ 3 :	ขั้นตอนการดำเนินคดีล้มละลาย	28
รูปภาพที่ 4 :	ข้อมูลคดีล้มละลาย แบ่งประเภทตามสาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดี	59
รูปภาพที่ 5 :	ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้	62
รูปภาพที่ 6 :	ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้	62
รูปภาพที่ 7 :	เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้	63
รูปภาพที่ 8 :	ข้อมูลคดีล้มละลาย แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้	64
รูปภาพที่ 9 :	เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้	65
รูปภาพที่ 10 :	ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้	66
รูปภาพที่ 11 :	ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้	67
รูปภาพที่ 12 :	เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้	68
รูปภาพที่ 13 :	ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้	70
รูปภาพที่ 14 :	ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้ ..	70
รูปภาพที่ 15 :	เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้	71
รูปภาพที่ 16 :	ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	73
รูปภาพที่ 17 :	ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	74
รูปภาพที่ 18 :	เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพรวมเศรษฐกิจโลกในปี 2561 มีการขยายตัวชะลอลงเป็นผลจากนโยบายกีดกันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา และการตอบโต้ของประเทศคู่ค้า เศรษฐกิจหลายประเทศขยายตัวชะลอลง ประเทศในกลุ่มยูโรขยายตัวชะลอลงตามการบริโภคของภาคเอกชน สำหรับประเทศญี่ปุ่นเป็นผลจากภัยธรรมชาติ และประเทศจีนเกิดจากภาวะการเงินที่ตึงตัวเนื่องจากธนาคารเข้มงวดในการให้สินเชื่อมากขึ้นตามนโยบายดูแลเสถียรภาพระบบการเงินของทางการเพื่อปรับลดหนี้ในระบบเศรษฐกิจ รวมถึงได้รับผลกระทบจากนโยบายกีดกันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับเศรษฐกิจไทยในปี 2561 ผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ขยายตัวที่ร้อยละ 4.2 โดยมีแรงขับเคลื่อนหลักมาจากการใช้จ่ายภาคเอกชนทั้งการบริโภคและการลงทุน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัจจัยสนับสนุนกำลังซื้อภาคเอกชนที่ดีขึ้นตามรายได้ครัวเรือน และมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติมจากนโยบายภาครัฐ ด้านการส่งออกสินค้าขยายตัวชะลอลงจากปีก่อนหน้า สอดคล้องกับทิศทางการขยายตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าและปริมาณการค้าโลกที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน รวมถึงการชะลอตัวของวัฏจักรสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ การส่งออกสินค้าบางกลุ่มได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา¹ โดยสามารถเปรียบเทียบภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเป็นรายปี ดังนี้

รูปภาพที่ 1 : ภาพรวมเศรษฐกิจ ปี 2560 - 2562²

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2561 [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AnnualReport2561.pdf>

² กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2562 และแนวโน้มปี 2563 [ออนไลน์], 17 กุมภาพันธ์ 2563. แหล่งที่มา https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9895&filename=QGDP_report

ในปี 2562 เศรษฐกิจไทยขยายตัวร้อยละ 2.4 เทียบกับร้อยละ 4.2 ในปี 2561 การบริโภคภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 4.5 การลงทุนภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 2.8 ซึ่งขยายตัวลดลงจากปี 2561 มูลค่าการส่งออกในปี 2562 ลดลงร้อยละ 3.2 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 7.5 ในปี 2561 สินค้าส่งออกที่ลดลง ได้แก่ รถยนต์นั่ง รถกระบะและรถบรรทุก ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ปิโตรเคมี ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และกุ้ง การที่เศรษฐกิจไทยในปี 2562 ขยายตัวลดลงเทียบกับปี 2561 เนื่องจากผลกระทบจากความล่าช้าในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ความล่าช้าของกระบวนการงบประมาณ และผลกระทบจากภัยแล้ง ส่งผลให้การลงทุนภาคเอกชนขยายตัวชะลอตัวลง รวมทั้งมูลค่าการส่งออกปรับตัวลดลงอย่างมาก³

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ธุรกิจจำนวนมากประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง การกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้หรือสถาบันการเงินต่างๆ ไม่สามารถช่วยประคับประคองธุรกิจให้ดำเนินกิจการต่อไปได้ ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อให้แก่ภาคธุรกิจ เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้แก่สถาบันการเงินได้ตามสัญญาจึงก่อให้เกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans : NPLs) ขึ้นเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ปรากฏว่า ยอดคงค้างของเงินให้สินเชื่อด้วยคุณภาพ ได้แก่ เงินให้สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัย สงสัยจะสูญ และสูญ ตามเกณฑ์การจัดชั้นของธนาคารแห่งประเทศไทย มียอดคงค้าง NPLs ดังนี้⁴

ตารางที่ 1 : ยอดคงค้างของเงินให้สินเชื่อด้วยคุณภาพ ได้แก่ เงินให้สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัย สงสัยจะสูญ และสูญ ตามเกณฑ์การจัดชั้นของธนาคารแห่งประเทศไทย⁵

สิ้นสุด ณ เวลา	ยอดคงค้าง NPLs	เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ
เดือนธันวาคม 2560	425,579 ล้านบาท	-
เดือนธันวาคม 2561	439,790 ล้านบาท	3.34
เดือนธันวาคม 2562	460,961 ล้านบาท	4.81

ณ เดือนธันวาคม 2561 มียอดคงค้าง NPLs 439,790 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 3.34 และ ณ เดือนธันวาคม 2562 มียอดคงค้าง NPLs 460,961 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 4.81 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2563 เนื่องมาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้สถาบันการเงิน

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ข้อมูล Gross NPLs และ Net NPLs สินเชื่อแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องและค่าปรับจำแนกตามกลุ่มประเภทสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย [ออนไลน์], 23 เมษายน 2563. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=428&language=TH

⁵ เรื่องเดียวกัน.

รวมทั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (“ธสน.”) มีภาระในการที่จะต้องจัดการกับปัญหาหนี้เสียเหล่านี้ รวมถึงต้องจัดหาทุนเพิ่มเติมเพื่อกันสำรองสำหรับหนี้ด้อยคุณภาพและบริหารสภาพคล่องของตน ทำให้สถาบันการเงินอาจจะไม่สามารถปล่อยสินเชื่อไปสู่ภาคธุรกิจได้ตามปกติ จึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (“ธสน.”) เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2536 มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจอันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก การนำเข้า และการลงทุน ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการให้สินเชื่อ ค้ำประกัน รับประกันความเสี่ยง หรือให้บริการจำเป็นอย่างอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์⁶

นอกจากเงินเพิ่มทุนที่ได้รับจากกระทรวงการคลังเพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจในแต่ละช่วงเวลาแล้ว ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่พึ่งพาตนเองด้านการเงินด้วยการระดมทุนทั้งในรูปแบบการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินทุกประเภททั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการออกตราสารทางการเงินระยะสั้นและระยะยาวขายแก่สถาบันการเงินและประชาชนทั่วไป เพื่อนำมาใช้ในการให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออกและนักลงทุนไทย กล่าวโดยสรุป ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยสามารถทำธุรกิจทุกประเภทภายใต้พันธกิจตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 ได้เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ ยกเว้นเพียงการรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไป⁷

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (“ธสน.”) มีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนา ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเติมเต็มช่องว่างทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศแก่ผู้ประกอบการไทย ในปี 2540 ที่ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่หรือวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง สถาบันการเงินหลายแห่งประสบปัญหาจนต้องปิดกิจการลง ธสน. จึงเข้ามาช่วยเสริมสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในภาคการส่งออกซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยเร่งให้เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวได้เร็ว จนกระทั่งในปี 2548 เมื่อเศรษฐกิจไทยกลับมาฟื้นตัว และระบบธนาคารพาณิชย์กลับมาดำเนินการและสนับสนุนภาคธุรกิจไทยได้อย่างเต็มที่ ธสน. จึงปรับภารกิจเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางการเงินแก่ผู้ประกอบการที่ยังเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือไม่ได้รับบริการทางการเงินที่เพียงพอจากธนาคารพาณิชย์⁸

ที่ผ่านมา จำนวนยอดคงค้าง NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2560 มียอดคงค้าง NPLs จำนวน 3,285 ล้านบาท

⁶ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561 [ออนไลน์], 2561. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports/aaa.aspx>

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 315 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 10.61⁹ และในปี 2561 มียอดคงค้าง NPLs 4,103 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 818 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 24.90¹⁰ และล่าสุดในปี 2562 มียอดคงค้าง NPLs 5,606 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 1,503 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 36.63¹¹ ตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 มีอัตราส่วนยอดคงค้าง NPLs ต่อเงินให้สินเชื่อรวม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การที่ยอดคงค้าง NPLs เติบโตขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจึงต้องบริหารจัดการหนี้ NPLs เพื่อความมั่นคงของธนาคาร หนึ่งในกลยุทธ์การบริหารหนี้ NPLs ที่ธนาคารเลือกใช้ คือการฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ ผู้จำนองและผู้ค้ำประกัน ทั้งคดีแพ่งและคดีล้มละลาย ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ยอดคงค้าง NPLs มีปริมาณลดลง โดยมีการค้นพบว่าปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลายสาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ลูกหนี้ประวิงคดีมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ โดยอาศัยโอกาสช่องทางตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 ที่กำหนดให้ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขออนุมัติในเวลาที่ประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไวนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป กระทำได้โดยลูกหนี้มาประชุมเจ้าหนี้และขอแก้ไขคำขออนุมัติ ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสอบถามที่ประชุมเจ้าหนี้ว่าจะคัดค้านหรือไม่ แม้ว่าจะมีผู้คัดค้าน แต่ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าการแก้ไวนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป เช่น แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะยอมรับการแก้ไข และนำคำขออนุมัติฉบับแก้ไวนั้นให้เจ้าหนี้พิจารณา ปัญหาที่พบ คือ ลูกหนี้จะแก้ไขเพิ่มจำนวนเงินขึ้นเรื่อยๆ แต่เป็นจำนวนน้อย เช่น เสนอจำนวนเงินเพิ่มจากเดิมอีกร้อยละ 2 ครั้งต่อไปก็เพิ่มอีกร้อยละ 2 ไปเรื่อยๆ การกระทำเพื่อประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เช่นนี้ ลูกหนี้อาจจะไม่ได้มีเจตนาชำระหนี้ แต่กระทำเพื่อให้มีการขยายระยะเวลาออกไป จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้อาจจะยักยอกถ่ายทรัพย์สินออกไป โดยที่เจ้าหนี้ไม่อาจตรวจสอบได้ทัน ทำให้เกิดภาระแก่เจ้าหนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน ทำให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินต้องเข้มงวดและเพิ่มหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ และการทำสัญญาค้ำประกัน เพื่อป้องกันมิให้เกิดหนี้ NPLs ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

จากการสำรวจคดีล้มละลายของลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวน 40 ราย ประกอบไปด้วยลูกหนี้ที่ประណอมหนี้ไม่เป็นผลสำเร็จทำให้ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเป็นจำนวน 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18 เนื่องจากลูกหนี้ อาจจะมีทรัพย์สินและไม่ต้องการให้เจ้าหนี้บังคับกับกองทรัพย์สินทั้งหมด โดยเสนอเงื่อนไขการประណอมหนี้ เพื่อแลกกับการได้ทรัพย์สินกลับคืนไป ลูกหนี้จึงใช้วิธีการยื่นคำขออนุมัติก่อนล้มละลาย กล่าวโดยสรุป ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะต้อง

⁹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2560 [ออนไลน์], 2560. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

¹⁰ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561, หน้า 75.

¹¹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, งบการเงิน ปี 2562 [ออนไลน์], 2562. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/About-Exim-Thailand/Financial-Information/Financial-Statements.aspx>

เสียทรัพยากรทั้งด้านเวลาการทำงานของพนักงานและค่าใช้จ่ายในการติดตามคดี รวมทั้งค่าใช้จ่ายว่าจ้างทนายความเพื่อดำเนินการทางคดี ซึ่งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ดังกล่าว

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาศึกษาลักษณะพฤติการณ์การประวิงคดีของลูกหนี้ในกระบวนการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ โดยวิเคราะห์จากกรณีศึกษาลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และเสนอแนะแนวทางในการป้องกันมิให้ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย รวมทั้งสถาบันการเงินอื่นที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงกระบวนการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาการประวิงคดีของลูกหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47

1.2.3 เพื่อศึกษาลักษณะพฤติการณ์การประวิงคดีของลูกหนี้ในกระบวนการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

1.2.4 เพื่อศึกษาตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กรณีศึกษาลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

1.2.5 เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

ลูกหนี้มีพฤติกรรมประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ด้วยการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1.4.1 ศึกษาถึงเนื้อหาและสาระสำคัญของบทบัญญัติที่ว่าด้วยการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

1.4.2 ศึกษาถึงปัญหาการประวิงคดีของลูกหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47

1.4.3 ศึกษาถึงลักษณะพฤติการณ์การประวิงคดีของลูกหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

1.4.4 ศึกษาตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กรณีศึกษาลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสารศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือคำอธิบายกฎหมายและหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวคำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงาน คำสั่ง ประกาศ หรือข้อหารือของธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนความเห็นของนักกฎหมาย และรายงานการศึกษาวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ และนำข้อมูลความรู้ที่ได้ทั้งหมดมาศึกษาและวิเคราะห์เทียบเคียงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันมิให้ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาการประวิงคดีของลูกหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47

1.6.3 ทำให้ทราบถึงลักษณะพฤติการณ์การประวิงคดีของลูกหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการป้องกันมิให้ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

บทที่ 2

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

2.1 ความเป็นมา วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง และความสำคัญต่อระบบการเงินของประเทศไทย

2.1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (“ธสน.”) เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2536 มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจอันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก การนำเข้า และการลงทุน ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการให้สินเชื่อ ค้ำประกัน รับประกันความเสี่ยง หรือให้บริการจำเป็นอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์¹²

นอกจากเงินเพิ่มทุนที่ได้รับจากกระทรวงการคลังเพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจในแต่ละช่วงเวลาแล้ว ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่พึ่งพาตนเองด้านการเงินด้วยการระดมทุนทั้งในรูปแบบการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินทุกประเภททั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการออกตราสารทางการเงินระยะสั้นและระยะยาวขายแก่สถาบันการเงินและประชาชนทั่วไป เพื่อนำมาใช้ในการให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออกและนักลงทุนไทย กล่าวโดยสรุป ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยสามารถทำธุรกิจทุกประเภทภายใต้พันธกิจตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 ได้เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ ยกเว้นเพียงการรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไป¹³

ในปี 2561 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2561 โดยได้ขยายขอบเขตการให้บริการประกันความเสี่ยงทางการค้าและการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพสามารถเข้าไปรับงานหรือขยายฐานการค้าการลงทุนในต่างประเทศได้มากขึ้น และมีการแก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการธนาคารให้เหมาะสมยิ่งขึ้น¹⁴

2.1.2 ความสำคัญต่อระบบการเงินของประเทศไทย

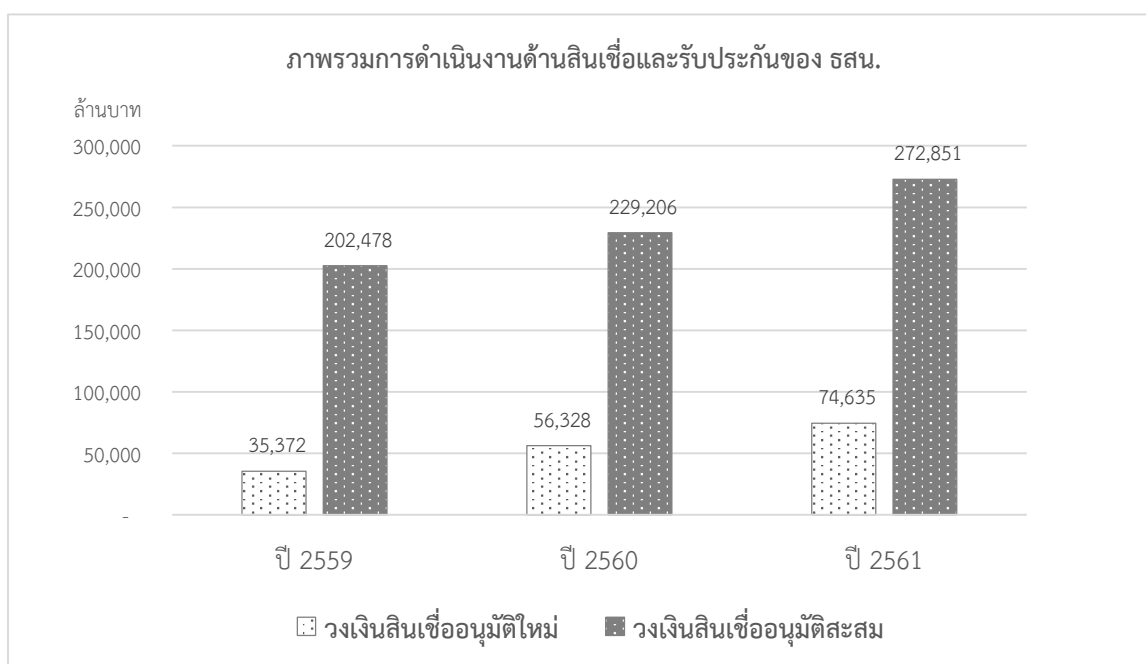
ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (“ธสน.”) มีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้ยื่นเคียงข้างและเติมเต็มช่องว่างทางด้านการค้าและการลงทุน

¹² ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561, หน้า 19.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

ระหว่างประเทศแก่ผู้ประกอบการไทยมาโดยตลอด นับตั้งแต่เริ่มเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2537 โดยเฉพาะการสร้างโอกาสและเปิดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจที่หลากหลายมิติ เช่น ปี 2539 ธสน. ได้จัดตั้งกองทุนพาณิชย์นาวิเพื่อพัฒนาการเรือไทย โดยเป็นการสนับสนุนสินเชื่อระยะยาวให้แก่ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางเรือ เพื่อสนับสนุนและเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยใช้บริการเรือไทยในการขนส่งสินค้าแทนการใช้บริการเรือจากต่างประเทศ ช่วยบรรเทาปัญหาขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศได้ ในปี 2540 ที่ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่หรือวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง สถาบันการเงินหลายแห่งประสบปัญหาจนต้องปิดกิจการลง รวมถึงธนาคารพาณิชย์หลายแห่งมีข้อจำกัดในการสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ ธสน. จึงเข้ามาทำหน้าที่แทนด้วยการเสริมสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในภาคการส่งออก เพื่อช่วยพยุงให้การส่งออกของประเทศยังคงเดินหน้าและเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยเร่งให้เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวได้เร็ว จนกระทั่งในปี 2548 เมื่อเศรษฐกิจไทยกลับมาฟื้นตัว และระบบธนาคารพาณิชย์กลับมาดำเนินการและสนับสนุนภาคธุรกิจไทยได้อย่างเต็มที่ ธสน. จึงปรับภารกิจเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางการเงินแก่ผู้ประกอบการที่ยังเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนหรือไม่ได้รับบริการทางการเงินที่เพียงพอจากธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งสานต่อการสนับสนุนและสร้างความมั่นใจแก่ผู้ประกอบการไทยที่ต้องการขยายการลงทุนไปต่างประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม)¹⁵

รูปภาพที่ 2 : ภาพรวมการดำเนินงานด้านสินเชื่อและรับประกันของ ธสน.¹⁶

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

ภาพรวมการดำเนินงานด้านสินเชื่อและรับประกันของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) ที่ผ่านมามีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยในปี 2561 ธสน.อนุมัติวงเงินสินเชื่อใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการและนักธุรกิจไทยในต่างประเทศรวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 74,635 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 18,307 ล้านบาทหรือร้อยละ 32.5 เมื่อเทียบกับปี 2560 ส่งผลให้มีวงเงินสินเชื่อสะสมที่อนุมัติจนถึงสิ้นปี 2561 จำนวน 272,851 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 43,645 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.0 เมื่อเทียบกับปี 2560 โดยเป็นวงเงินสินเชื่อสะสมที่สนับสนุนการส่งออก การลงทุนเพื่อขยายกำลังการผลิต โครงการลงทุนในประเทศจำนวน 188,605 ล้านบาท และวงเงินสินเชื่อที่สนับสนุนการลงทุนไทยในต่างประเทศจำนวน 84,245 ล้านบาท¹⁷

จากผลการดำเนินงานด้านสินเชื่อของ ธสน. ดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ โดยนำเสนอข้อมูลยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเปรียบเทียบกับยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อของ ธสน. ได้ดังนี้¹⁸

ตารางที่ 2 : ยอดคงค้างสินเชื่อของ ธสน. และธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ¹⁹

หน่วย : ล้านบาท

สิ้นสุด ณ เวลา	ยอดคงค้างสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ	เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า (ร้อยละ)	ยอดคงค้างสินเชื่อของธสน. ²⁰	เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า (ร้อยละ)	อัตราส่วนยอดคงค้างสินเชื่อของธสน. ต่อธนาคารพาณิชย์ (ร้อยละ)
ธันวาคม 2559	13,627,117	-	83,169	-	0.61
ธันวาคม 2560	14,729,538	8.09	91,886	10.48	0.62
ธันวาคม 2561	15,114,649	2.61	108,589	18.18	0.72

ในปี 2560 ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมียอดคงค้างสินเชื่อจำนวน 14,729,538 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 คิดเป็นร้อยละ 8.09 และในปี 2561 มียอดคงค้างสินเชื่อจำนวน 15,114,649 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2560 คิดเป็นร้อยละ 2.61 สำหรับ ธสน. มีการอนุมัติวงเงินสินเชื่อใหม่และมียอดคงค้างเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้นโดยในปี 2560 ธสน. มียอดคงค้างสินเชื่อจำนวน 91,886 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 คิดเป็นร้อยละ 10.48 และในปี 2561 ธสน. มียอดคงค้างสินเชื่อจำนวน 108,589 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2560 คิดเป็นร้อยละ 18.18 และส่งผลให้อัตราส่วนยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อของ ธสน. ต่อยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

¹⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อแยกตามประเภทลูกหนี้และประเภทสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ [ออนไลน์], 10 เมษายน 2563. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=160&language=th

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

²⁰ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561, หน้า 64.

2.2 ข้อมูลที่สำคัญทางการเงินและคุณภาพสินทรัพย์สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)

2.2.1 ข้อมูลที่สำคัญทางการเงิน

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยมีข้อมูลที่สำคัญทางการเงิน ดังนี้

ตารางที่ 3 : ข้อมูลที่สำคัญทางการเงินของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย²¹

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	มูลค่า		
	2561	2560	2559
ฐานะการเงิน			
สินทรัพย์รวม	106,566	90,901	84,396
หนี้สินรวม	85,392	70,557	64,768
ส่วนของผู้ถือหุ้น	21,174	20,344	19,627
ทุน	12,800	12,800	12,800
ผลการดำเนินงาน			
รายได้ดอกเบี้ยสุทธิ	3,397	3,086	2,748
รายได้ที่มีค่าใช้จ่าย	497	332	371
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานอื่น ๆ	1,321	1,091	703
หนี้สูญ หนี้สงสัยจะสูญ และขาดทุนจากการด้อยค่า กำไรสุทธิ	1,208	1,360	1,304
	1,365	1,360	1,304
อัตราส่วนทางการเงิน (ร้อยละ)			
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เฉลี่ย (ROA)	1.4	1.6	1.6
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเฉลี่ย (ROE)	6.6	6.8	6.8
อัตราส่วนรายได้ดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ดอกเบี้ยเฉลี่ย (NIM)*	3.2	3.3	3.3
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายรวมต่อรายได้รวม (Cost to Income)	33.9	31.9	22.5
อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (CAR)	18.1	21.3	22.4
คุณภาพสินทรัพย์			
สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loans: NPLs)	4,103	3,285	2,970
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อการปรับมูลค่าจากการปรับโครงสร้างหนี้	9,385	7,949	6,842
สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวม (ร้อยละ)	3.8	3.6	3.6
เงินงบประมาณที่ได้รับและการจ่ายเงินนำส่งรัฐ			
เงินงบประมาณที่ได้รับจากมาตรการทางการเงิน เพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจพาณิชย์นาวี	11	66	87
เงินนำส่งกระทรวงการคลังประจำปี	500*	505	600

หมายเหตุ : *เปลี่ยนแปลงฐานการคำนวณอัตราส่วน NIM จาก “รายได้ดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ย” เป็น “รายได้ดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ดอกเบี้ยเฉลี่ย” ตามที่ ธพท. กำหนด

**ตัวเลขประมาณการ

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

ในปี 2561 ธสน. มีกำไรสุทธิจำนวน 1,365 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 5 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.4 เมื่อเทียบกับปี 2560 ที่มีกำไรสุทธิจำนวน 1,360 ล้านบาท เนื่องจาก ธสน. สามารถขยายสินเชื่อและรับประกันได้เพิ่มขึ้น โดยมีเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น 16,703 ล้านบาท หรือร้อยละ 18.2 ทำให้มีรายได้ดอกเบี้ยสุทธิเพิ่มขึ้นจำนวน 311 ล้านบาท หรือร้อยละ 10.1 และรายได้ที่มีใบดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น 165 ล้านบาท หรือร้อยละ 49.7 อย่างไรก็ตาม ธสน. มีค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานอื่นๆ เพิ่มขึ้นจำนวน 230 ล้านบาท หรือร้อยละ 21.1 จากปี 2560 เนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนองค์กร (Transformation) และมีการสำรองค่าเผื่อหนี้สูญ หนี้สงสัยจะสูญ และขาดทุนจากการด้อยค่าเพิ่มขึ้นจำนวน 241 ล้านบาท หรือร้อยละ 24.9²²

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ธสน. มีสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 106,566 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 15,665 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.2 เมื่อเทียบกับ ณ สิ้นปี 2560 ที่มีสินทรัพย์ 90,901 ล้านบาท โดยมีรายละเอียดดังนี้²³

- สินเชื่อ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ธสน. มีเงินให้สินเชื่อคงค้างจำนวน 108,589 ล้านบาท เพิ่มขึ้นสุทธิ 16,703 ล้านบาท หรือร้อยละ 18.2 เมื่อเทียบกับ ณ สิ้นปี 2560 ที่มียอดสินเชื่อ 91,886 ล้านบาท ทั้งนี้ เงินให้สินเชื่อที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อในกลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าอุตสาหกรรม การเกษตร และสาธารณูปโภค

- เงินให้สินเชื่อด้อยคุณภาพ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ธสน. มี NPLs จำนวน 4,103 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 3.8 ของเงินให้สินเชื่อ โดยในปี 2561 มี NPLs เพิ่มขึ้น 1,088 ล้านบาท ส่วนใหญ่จากลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรม สินค้าอุตสาหกรรม การเกษตร อย่างไรก็ตาม ในระหว่างปีสามารถแก้ไข NPLs ให้ลดลงได้ 269 ล้านบาท โดยการปรับโครงสร้างหนี้ NPLs ลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมการคมนาคมและสื่อสาร ซึ่งส่งผลให้ NPLs เพิ่มขึ้นสุทธิ 818 ล้านบาท จาก ณ สิ้นปี 2560 ที่จำนวน 3,285 ล้านบาท

- ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อการปรับมูลค่าจากการปรับโครงสร้างหนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ธสน. มีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อการปรับมูลค่าจากการปรับโครงสร้างหนี้จำนวน 9,384 ล้านบาท หรือร้อยละ 228.7 ของ NPLs โดยในปี 2561 มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อการปรับมูลค่าจากการปรับโครงสร้างหนี้เพิ่มขึ้นสุทธิ 1,435 ล้านบาท จาก ณ สิ้นปี 2560 ที่จำนวน 7,949 ล้านบาท หรือร้อยละ 242.0 ของ NPLs

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

ณ สิ้นปี 2561 ธสน. มีหนี้สินรวมทั้งสิ้นจำนวน 85,392 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 14,835 ล้านบาท หรือร้อยละ 21.0 เมื่อเทียบกับ ณ สิ้นปี 2560 ที่มีหนี้สินจำนวน 70,557 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากที่เพิ่มขึ้น 7,779 ล้านบาท หรือร้อยละ 34.8 ตราสารหนี้ที่ออกและเงินกู้ยืมเพิ่มขึ้น 3,830 ล้านบาท หรือร้อยละ 12.7 และรายการระหว่างธนาคารและตลาดเงินเพิ่มขึ้น 2,779 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.3²⁴

ณ สิ้นปี 2561 ธสน. มีส่วนของเจ้าของจำนวน 21,174 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 830 ล้านบาท หรือร้อยละ 4.1 เมื่อเทียบกับ ณ สิ้นปี 2560 ที่มีจำนวน 20,344 ล้านบาท โดยในปี 2561 มีทุนสำรองตามกฎหมายเพิ่มขึ้น จำนวน 681 ล้านบาท และมีการนำส่งรายได้แผ่นดินระหว่างกาลประจำปี 2561 จำนวน 282 ล้านบาท นอกจากนี้มีการนำส่งกำไรสุทธิประจำปี 2560 ส่วนที่เหลือเพิ่มเติมจำนวน 257 ล้านบาท ตามที่สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) กำหนด²⁵

ณ สิ้นปี 2561 ธสน. มีเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในประเทศและต่างประเทศรวม 34,014 ล้านบาท แบ่งเป็นการกู้เงิน จากแหล่งเงินกู้ในประเทศจำนวน 104 ล้านบาท และการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างประเทศจำนวน 33,910 ล้านบาท ในขณะที่ ณ สิ้นปี 2560 และ 2559 ธสน. มีเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในประเทศและต่างประเทศรวมจำนวน 30,183 ล้านบาทและ 34,843 ล้านบาท โดยเป็นการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ในประเทศจำนวน 117 ล้านบาท และ 87 ล้านบาท และการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างประเทศจำนวน 30,066 ล้านบาท และ 34,756 ล้านบาท ตามลำดับ ทั้งนี้ เงินกู้ยืมดังกล่าวเป็นเงินกู้ยืมที่รัฐบาลไม่ค้ำประกันและไม่รวมรายการระหว่างธนาคารและตลาดเงิน²⁶

2.2.2 คุณภาพสินทรัพย์สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยมียอดสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ดังนี้

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

ตารางที่ 4 : จำนวน NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

ปี	ยอดคงค้าง NPLs	เพิ่มลด จากปีก่อนหน้า (ร้อยละ)	อัตราส่วน NPLs ต่อ สินเชื่อรวม (ร้อยละ)
2553 ²⁷	3,539	-	6.2
2554 ²⁸	3,340	-5.62	5.1
2555 ²⁹	2,812	-15.81	4.2
2556 ³⁰	2,942	4.62	4.4
2557 ³¹	4,086	38.89	5.6
2558 ³²	3,993	-2.28	5.4
2559 ³³	2,970	-25.62	3.6
2560 ³⁴	3,285	10.61	3.6
2561 ³⁵	4,103	24.90	3.8
2562 ³⁶	5,606	36.63	4.6

²⁷ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2553 [ออนไลน์], 2553. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

²⁸ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2554 [ออนไลน์], 2554. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

²⁹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2555 [ออนไลน์], 2555. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

³⁰ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2556 [ออนไลน์], 2556. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

³¹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2557 [ออนไลน์], 2557. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

³² ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2558 [ออนไลน์], 2558. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

³³ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2559 [ออนไลน์], 2559. แหล่งที่มา <https://www.exim.go.th/th/Annual-Reports.aspx>

³⁴ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2560, หน้า 21.

³⁵ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561, หน้า 21.

³⁶ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, งบการเงิน ปี 2562, หน้า 35.

จำนวนยอดคงค้าง NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2553 มีจำนวนลดลงต่อเนื่องจนถึงปี 2555 และเพิ่มขึ้นในปี 2557 ซึ่งมียอดคงค้าง NPLs 4,086 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2556 จำนวน 1,144 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 38.89 สาเหตุหลักเกิดจากการเป็น NPLs ของลูกหนี้รายใหญ่ในอุตสาหกรรมเหมืองแร่และเชื้อเพลิงในเดือนธันวาคม 2557³⁷ และต่อมาในปี 2559 ยอดคงค้าง NPLs จำนวน 2,970 ล้านบาท ลดลงจากปี 2558 จำนวน 1,023 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.62 เนื่องจากในระหว่างปีสามารถแก้ไขหนี้ NPLs ให้ลดลงได้ 1,386 ล้านบาท โดยการติดตามลูกหนี้ NPLs รายใหญ่ในอุตสาหกรรมเหมืองแร่และเชื้อเพลิงและสินค้าอุตสาหกรรมให้มาชำระคืน ส่งผลให้มี NPLs ลดลงสุทธิ 1,023 ล้านบาท³⁸

ต่อมาในปี 2560 มียอดคงค้าง NPLs จำนวน 3,285 ล้านบาท ในระหว่างปี มี NPLs เพิ่มขึ้น 593 ล้านบาท ส่วนใหญ่จากลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเหมืองแร่และเชื้อเพลิง อย่างไรก็ตาม ในระหว่างปีสามารถแก้ไข NPLs ให้ลดลงได้ 279 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นการปรับโครงสร้างหนี้ NPLs จากลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งส่งผลให้ NPLs เพิ่มขึ้นสุทธิ 315 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 10.61³⁹ และในปี 2561 มียอดคงค้าง NPLs 4,103 ล้านบาท ในระหว่างปี มี NPLs เพิ่มขึ้น 1,088 ล้านบาท ส่วนใหญ่จากลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรม สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร อย่างไรก็ตาม ในระหว่างปีสามารถแก้ไข NPLs ให้ลดลงได้ 269 ล้านบาท โดยการปรับโครงสร้างหนี้ NPLs ลูกหนี้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมการคมนาคมและสื่อสาร ซึ่งส่งผลให้ NPLs เพิ่มขึ้นสุทธิ 818 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 24.90⁴⁰ และล่าสุดในปี 2562 มียอดคงค้าง NPLs 5,606 ล้านบาท เพิ่มขึ้นสุทธิ 1,503 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 36.63⁴¹

ในปี 2559 ถึงปี 2560 อัตราส่วนยอดคงค้าง NPLs ต่อเงินให้สินเชื่อรวมของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย มีอัตราส่วนคงที่ และตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่ยอดคงค้าง NPLs เติบโตขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจึงต้องบริหารจัดการหนี้ NPLs และการบริหารคดีโดยการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ ผู้จำนอง และผู้ค้ำประกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ยอดคงค้าง NPLs มีปริมาณลดลง

ในการดำเนินคดีแพ่งโดยปกติถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าหนี้นี้ย่อมจะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของ

³⁷ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2557, หน้า 65.

³⁸ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2559, หน้า 80.

³⁹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2560, หน้า 78.

⁴⁰ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2561, หน้า 75.

⁴¹ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, งบการเงิน ปี 2562, หน้า 35.

ลูกหนี้ได้จนสิ้นเชิง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213⁴² และมาตรา 214⁴³ ด้วยการฟ้องร้อง ลูกหนี้ต่อศาลเป็นคดีแพ่ง หากลูกหนี้ซึ่งเป็นฝ่ายแพคดีมิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาชอบที่จะขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274⁴⁴ เจ้าหนี้อื่นย่อมไม่มีสิทธิในทรัพย์สิน ของลูกหนี้ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีไว้ เว้นแต่เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่ง บุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย หรือโดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนองที่ อาจบังคับได้ หรืออาศัยอำนาจแห่งบุริมสิทธิ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322⁴⁵ และ มาตรา 324⁴⁶ แต่หากลูกหนี้ตกอยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัว ลูกหนี้อื่นย่อมไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ให้แก่ เจ้าหนี้ทุกรายได้โดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะหากลูกหนี้เลือกที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้รายหนึ่งรายใดโดยเฉพาะ เจ้าหนี้รายอื่นย่อมอยู่ในฐานะเสียเปรียบ การบังคับชำระหนี้ด้วยการดำเนินคดีแพ่งจึงไม่อาจเยียวยาให้แก่ ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ การบังคับชำระหนี้ลูกหนี้โดยใช้กฎหมายล้มละลาย จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยใน การชำระสะสางหนี้สินของลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กฎหมาย ล้มละลายบังคับให้เจ้าหนี้ทั้งหลายจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ไม่ว่าจะเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งหรือเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายก็ตาม และกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์มีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยการยึดทรัพย์สินอันอาจ แบ่งได้ในคดีล้มละลายนำมาไว้ในกองทรัพย์สิน เพื่อแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะขายทรัพย์สินนั้น นำเงินมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเป็นธรรม ลูกหนี้ก็อาจหลุดพ้นจากการล้มละลายด้วยการ ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือประนอมหนี้หลังล้มละลาย หรือได้รับการปลดจากล้มละลาย หรือศาลสั่ง ยกเลิกการล้มละลาย ลูกหนี้จึงมีทางหลุดพ้นจากหนี้สินและเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้⁴⁷ นอกจากกฎหมายล้มละลาย

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่ สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของ ลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อายัดสิทธิ เรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้อง ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่นไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 322 ภายใต้บังคับมาตรา 323 และมาตรา 324 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการ บังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงทรัพย์สิน บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่ เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 324 บุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้หรือได้รับส่วนแบ่งจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือ จำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้โดยอาศัยอำนาจแห่งทรัพย์สิน บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลนั้นมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย ให้ดำเนินการ...

⁴⁷ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2561), หน้า 3-4.

จะเป็นประโยชน์สำหรับลูกหนี้ในแง่ที่ว่ากฎหมายล้มละลายมีกระบวนการที่จะช่วยให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สิน โดยไม่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวนแล้ว กฎหมายล้มละลายยังเป็นประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย เนื่องจากมีกระบวนการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้และศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้⁴⁸ ดังนั้น การดำเนินคดีล้มละลายกับลูกหนี้ เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เกิดประโยชน์ต่อธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ในการบริหารจัดการคดีเพื่อลดจำนวนหนี้ NPLs ให้มีปริมาณลดลง

⁴⁸ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561), หน้า 3.

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

3.1 การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

3.1.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้ได้โดยการฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เป็นคดีแพ่ง แต่หากลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินหรือลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (insolvent) การที่เจ้าหนี้แต่ละรายจะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งและยึดทรัพย์บังคับคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นย่อมมีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีนั้น อันอาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก คดีล้มละลายจึงเข้ามาทำหน้าที่เป็นกระบวนการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และนำทรัพย์สินมาจัดการจำหน่ายนำเงินที่ได้มาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในอัตราส่วนที่เท่าเทียมกันตามหลัก pari passu⁴⁹ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของกฎหมายล้มละลาย คือ ประสงค์ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เสมอภาคทั่วหน้ากัน หมายถึงหลักความเท่าเทียมกัน และได้รับส่วนแบ่งในอัตราที่เท่าเทียมกันในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ (the assets of insolvents)⁵⁰

กฎหมายล้มละลายได้เข้ามาช่วยคุ้มครองลูกหนี้มิให้ถูกเจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ และให้เกิดการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งมีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่สุจริตมีโอกาสที่จะชำระสะสางหนี้ให้เสร็จสิ้นแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ (fresh start) ในขณะเดียวกัน กฎหมายล้มละลายช่วยคุ้มครองเจ้าหนี้ โดยเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้กฎหมายห้ามมิให้ลูกหนี้จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้ใด หากลูกหนี้กระทำการดังกล่าว นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ และลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในทางอาญาด้วย⁵¹ ทำให้เจ้าหนี้มีโอกาสติดตามทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ได้ดีกว่าคดีแพ่ง เช่น มีบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอศาลให้เพิกถอนการโอนซึ่งลูกหนี้ได้กระทำโดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดได้เปรียบเจ้าหนี้อื่น ในระยะเวลา 3 เดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลาย⁵² เป็นต้น นอกจากนี้ เจ้าหนี้จะได้รับความสะดวกรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมในอัตราที่น้อยกว่าคดีแพ่ง⁵³

⁴⁹ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2561), หน้า 1.

⁵⁰ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2559), หน้า 13.

⁵¹ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 2.

⁵² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 115 การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือน ก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้

⁵³ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, หน้า 11.

นอกจากนี้ ได้ค้นพบว่ามิงงานวิจัย⁵⁴ เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีล้มละลายและการได้รับโอกาสครั้งที่สองของลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบการ ซึ่งกล่าวถึงควมมีประสิทธิภาพของกฎหมายล้มละลายตลอดจนความสะดวกที่ลูกหนี้สุจริตที่ปลดล้มละลายแล้ว สามารถเริ่มธุรกิจใหม่หรือได้รับโอกาสครั้งที่สอง (second chance) จากการประเมินผล ณ สิ้นปี 2551 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศ MED⁵⁵ ทั้งหมดมีกฎหมายและขั้นตอนดำเนินคดีกับลูกหนี้ที่มีหนี้สินส่วนตัวและล้มละลาย แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่ากลุ่มประเทศ MED จำเป็นต้องสร้างกลไกสำหรับการติดตามและประเมินประสิทธิภาพของกฎหมายและกระบวนการล้มละลาย เพื่อส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายและให้คำแนะนำหลักการของการได้รับโอกาสครั้งที่สองแก่ลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบการ และกล่าวว่าความล้มเหลวทางธุรกิจเป็นเรื่องปกติของการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้ก่อตั้งบริษัทที่ประสบความสำเร็จล้วนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการล้มละลายและประสบปัญหาทางการเงินมาก่อน ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จทางธุรกิจในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม บรรทัดฐานทางกฎหมายและวัฒนธรรมส่วนมากได้ตัดสินความล้มเหลวทางธุรกิจในทางลบบ่อยครั้ง โดยเข้าใจว่าเนื่องมาจากการจัดการที่ผิดหรือการฉ้อโกง ตามรายงานของคณะกรรมการยุโรป (ปี 2554) ธุรกิจเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่อยู่รอดเป็นเวลาห้าปีภายหลังจากก่อตั้งขึ้น ในธุรกิจที่ปิดกิจการทั้งหมด มีธุรกิจที่ล้มละลายประมาณร้อยละ 15 และเพียงร้อยละ 4 - 6 เท่านั้นที่เป็นบุคคลล้มละลายสุจริต⁵⁶ โดยกระบวนการล้มละลายอาจแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนแรกเป็นขั้นเตือนก่อนประสบปัญหา บริษัทที่เริ่มมีปัญหาทางการเงิน ควรรีบหาช่องทางที่จะได้รับสนับสนุนทางการเงินก่อน เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องล้มละลาย อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการมักจะไม่นิยมขอความช่วยเหลือและจะขอความช่วยเหลือก็ต่อเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นแล้ว สะท้อนถึงความกลัวของผู้ประกอบการว่าอาจจะสูญเสียการควบคุมบริษัท และต้องยอมรับความพ่ายแพ้ทั้งอาจมีการตั้งคำถามถึงความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ⁵⁷

⁵⁴ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), "Efficient bankruptcy procedures and "second chance" for entrepreneurs", in SME Policy Index: The Mediterranean Middle East and North Africa 2014: Implementation of the Small Business Act for Europe, OECD Publishing, Paris. Source : https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/sme-policy-index-the-mediterranean-middle-east-and-north-africa-2014/efficient-bankruptcy-procedures-and-second-chance-for-entrepreneurs_9789264218413-10-en

⁵⁵ ได้แก่ ประเทศ Algeria, Egypt, Israel, Jordan, Lebanon, Morocco, the Palestinian Authority และ Tunisia

⁵⁶ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), "Efficient bankruptcy procedures and "second chance" for entrepreneurs", หน้า 74.

⁵⁷ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), "Efficient bankruptcy procedures and "second chance" for entrepreneurs", หน้า 74.

2) ในขั้นตอนที่สอง การประนอมหนี้นอกศาล ซึ่งควรเป็นทางเลือกที่ไม่แพงและเป็นภาระน้อยกว่าในการยื่นฟ้องล้มละลาย อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขที่จำเป็นคือเจ้าหนี้ทุกรายจะต้องยอมให้บริษัทดำเนินกิจการต่อไป และเจ้าหนี้จะต้องมั่นใจได้ว่าสิทธิของพวกเขาเป็นหลักประกันอย่างเพียงพอ⁵⁸

3) ขั้นตอนกระบวนการทางศาล ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้มีสิทธิเข้าสู่คดีล้มละลายได้ รวมถึงการขอฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้โดยจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการและการขอชำระหนี้บางส่วน ผ่านการพิจารณาคดีของศาลทำให้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ หรือการชำระบัญชี ทั้งนี้ กระบวนการล้มละลายควรรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายเพื่อให้สามารถบันทึกบัญชีสัดส่วนของสินทรัพย์ได้อย่างเหมาะสม⁵⁹

4) การเยียวยาหลังการล้มละลายและการชำระบัญชี รวมถึงการปลดล้มละลาย ควรมีลักษณะที่ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเริ่มต้นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว การชำระหนี้ที่ยาวนานเกินไป โดยไม่ได้รับการปลดจากล้มละลายและไม่ได้ถูกนำชื่อออกจากข้อมูลเครดิตแห่งชาติโดยอัตโนมัติ ทำให้ผู้ประกอบการอาจจะไม่ได้รับโอกาสครั้งที่สองในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้⁶⁰

3.1.2 เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ให้เป็นบุคคลล้มละลาย

3.1.2.1 เจ้าหนี้ไม่มีประกัน

เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

- (1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ
- (3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม⁶¹

คำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” หมายถึง ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้⁶² ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้า

⁵⁸ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), “Efficient bankruptcy procedures and “second chance” for entrepreneurs”, หน้า 74.

⁵⁹ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), “Efficient bankruptcy procedures and “second chance” for entrepreneurs”, หน้า 74.

⁶⁰ OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), “Efficient bankruptcy procedures and “second chance” for entrepreneurs”, หน้า 74.

⁶¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9

⁶² กมล ชีรเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 5.

ลูกหนี้ที่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น⁶³

การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าลูกหนี้ที่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” เป็นการบัญญัติทำนองเดียวกันกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 150 ซึ่งบัญญัติว่า “การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลายให้ยื่นต่อศาลซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขต ไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” หมายความว่าความรวมถึงการมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรภายใน 1 ปี ก่อนฟ้องคดีล้มละลายด้วย หากปรากฏว่าในขณะยื่นฟ้องหรือภายในกำหนด 1 ปีก่อนหน้านั้น จำเลยมิได้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือมิได้ประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้อง⁶⁴

ในการฟ้องคดีล้มละลาย โจทก์ต้องบรรยายฟ้องว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว และในชั้นพิจารณาโจทก์อาจนำพยานมาสืบพิสูจน์ว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามความเป็นจริงก็ได้ เช่น จำเลยมีทรัพย์สินอยู่เท่าใด มีหนี้สินอยู่เท่าใด เพื่อให้ศาลเชื่อว่าจำเลยมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ในความเป็นจริงย่อมเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะรู้ว่าลูกหนี้ของตนมีทรัพย์สินทั้งหมดเป็นจำนวนเท่าใดและมีหนี้สินต่อเจ้าหน้าที่รายอื่น ๆ อีกเท่าใด⁶⁵ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่สามารถนำสืบถึงพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งให้เข้าข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 เพื่อให้ศาลเชื่อว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่เมื่อไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยย่อมมีภาระการพิสูจน์เพื่อหักล้างว่าตนมิได้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเพื่อให้ศาลพิพากษายกฟ้องได้⁶⁶ หากจำเลยนำพยานหลักฐานมานำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่ได้ก็ดี หรือจำเลยไม่สืบพยานก็ดี หรือจำเลยไม่มาศาล และถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาก็ดี ศาลก็ควรรับฟังว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว⁶⁷ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาถึงฐานะหรือข้อเท็จจริงอันเป็นข้อสันนิษฐานว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วในเวลาที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีล้มละลายต่อศาล⁶⁸

ในข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (5) คือ ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้ การถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดีในคดีแพ่ง อาจจะเป็นคดีที่เจ้าหน้าที่ผู้เป็น

⁶³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 7

⁶⁴ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 5-6.

⁶⁵ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 5.

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5142/2552

⁶⁷ กมล วีระเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 6-7.

⁶⁸ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 6.

โจทก์หรือเจ้าหนี้ยื่นมาฟ้องคดีแพ่งก็ได้ แต่ถ้าในขณะที่ก่อนฟ้องคดีล้มละลาย ได้มีการถอนการยึดทรัพย์ในคดีแพ่งแล้ว จะถือไม่ได้ว่าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี สำหรับกรณีที่ไม่มีทรัพย์สินจะยึดมาชำระหนี้ได้นั้น โจทก์อาจจะใช้วิธีการขอตรวจสอบการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือห้องชุดต่อสำนักงานที่ดินซึ่งจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ก่อนยื่นฟ้องคดีล้มละลายก็ได้⁶⁹

สำหรับข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (9) เป็นกรณีลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้ไม่น้อยกว่าสองครั้ง ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เป็นเพียงข้อสันนิษฐานอย่างหนึ่งว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเท่านั้น ไม่ใช่เป็นบทบังคับว่า หากจะฟ้องคดีล้มละลายแล้วจะต้องดำเนินการตาม มาตรา 8 (9) ก่อน อย่างไรก็ดี การที่โจทก์จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน นั้น จะต้องปรากฏว่าจำเลยมีหนี้ต่อโจทก์ หากไม่มีหนี้ต่อกันแล้ว แม้ว่าโจทก์มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระหนี้ตามมาตรา 8 (9) ก็ไม่ต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามมาตรา⁷⁰

ผู้ที่จะเป็นโจทก์ฟ้องล้มละลายต้องมีฐานะเป็นเจ้าของจำเลยในขณะที่ฟ้อง โดยเจ้าหนี้ อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ส่วนจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลขณะถูกฟ้องให้ล้มละลาย กรณีจำเลยซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ลูกนายทะเบียน ขีดชื่อออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวด 6 การถอนทะเบียนหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดร้าง ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พุทธศักราช 2551 มาตรา 1273/1 ถึงมาตรา 1273/4 โจทก์จะยื่นฟ้องจำเลยดังกล่าวไม่ได้ เพราะจำเลยสิ้นสภาพบุคคลแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1273/3 โจทก์ต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลในคดีแพ่งให้สั่งจัดซื้อกลับคืนเข้าสู่ทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1273/4 เสียก่อน เมื่อศาลในคดีแพ่งมีคำสั่งแล้ว โจทก์จึงจะฟ้องจำเลยให้ล้มละลายได้ อย่างไรก็ตาม หากโจทก์ยื่นฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้วคดีอยู่ระหว่างพิจารณา จำเลยถูกนายทะเบียนขีดชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1273/3 ในภายหลัง ศาลก็ยังมีอำนาจดำเนินการขบวนพิจารณาคดีล้มละลายต่อไปได้ การที่เจ้าหนี้ไม่มีประกันจะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายจะต้องบรรยายฟ้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ข้างต้นจะขาดข้อหนึ่งข้อใดไปไม่ได้⁷¹

คำว่า “หนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายถึง หนี้เงินที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนอันเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากนิติกรรมสัญญา เช่น หนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน หนี้ตามสัญญาซื้อขาย หนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หนี้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี เป็นต้น สำหรับ “หนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายถึง หนี้กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินซึ่งมิใช่หนี้เงิน

⁶⁹ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 24.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁷¹ กมล วีระเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 20-24.

สำหรับหนี้ค่าสินไหมทดแทนจากการผิดสัญญา หรือจากมูลละเมิด แม้อาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 และมาตรา 438 บัญญัติให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินให้ลูกหนี้ชดใช้ จึงเป็นหนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่อาจนำมาฟ้องล้มละลายได้ แต่หากนำหนี้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวมาฟ้องคดีแพ่ง และศาลมีคำพิพากษาให้ชดใช้เป็นจำนวนเงินเท่าใดแล้ว ย่อมกลายเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน หนี้ที่ย่อนนำมาฟ้องล้มละลายได้ แม้ว่าคดีนั้นยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม⁷² อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเป็นหนี้กันจริงเท่าใดแล้วศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดหรือลดลงได้ เช่น หนี้ตามสัญญากู้เงิน สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี หนี้ตามตัวเงิน เป็นต้น นั้นเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน แต่หนี้ค่าเสียหายอันเป็นค่าสินไหมทดแทนจากมูลละเมิด ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดได้ จึงไม่ถือว่าเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน⁷³

สำหรับหนี้ภาษีอากรที่เจ้าพนักงานประเมินประเมินแล้วแต่ยังไม่แจ้งการประเมินให้ลูกหนี้ทราบ ถือว่าเป็นหนี้ที่ยังไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เนื่องจากภายหลังการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้ และคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขการประเมินนั้นได้ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่อุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือลูกหนี้อุทธรณ์และคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ถือว่าหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน⁷⁴

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถนำหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนมาฟ้องคดีล้มละลายได้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม ซึ่งแตกต่างกับการฟ้องคดีแพ่ง โดยปกติในการฟ้องคดีแพ่ง เจ้าหนี้และลูกหนี้จะต้องมีการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่กันในทางแพ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เจ้าหนี้จึงจะมีอำนาจฟ้องบังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้ เพราะฉะนั้นหากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือลูกหนี้ยังไม่ผิดนัด ก็ยังถือไม่ได้ว่ามี การโต้แย้งสิทธิและหน้าที่กันในทางแพ่ง แต่หากลูกหนี้อยู่ในภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ลูกหนี้ย่อมไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ การฟ้องคดีล้มละลายมิใช่การฟ้องบังคับชำระหนี้เพียงประการเดียว แต่เป็นการฟ้องเพื่อชำระหนี้สินของลูกหนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้แบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย อันจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ และลูกหนี้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดมิให้นำหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระมาฟ้องคดีล้มละลายได้⁷⁵

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-28.

⁷³ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 11.

⁷⁴ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 31.

⁷⁵ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 33.

3.1.2.2 เจ้าหนี้มีประกัน

“เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทาง จำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ⁷⁶

ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 เจ้าหนี้มีประกัน จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ

(2) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท⁷⁷

เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง เป็นการที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้จำนองเอาทรัพย์สินของตนตราไว้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 ซึ่งสัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย ตามมาตรา 714 ส่วนเจ้าหนี้ผู้รับจำนำ คือการที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้จำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งสิ่งใดของตนให้แก่เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้รับจำนำเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 แต่ถ้าทรัพย์สินที่จำนำเป็นสิทธิมีตราสาร ต้องส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจำนำและบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วย มิฉะนั้นการจำนำย่อมเป็นโมฆะตามมาตรา 750 และเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิยึดหน่วง หมายถึงการที่ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งได้ครอบครองนั้น ผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 บุคคลเหล่านี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนอง จำน่า หรือที่ได้ยึดถือไว้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย้อนหลังเกิน 5 ปี ขึ้นไปไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/27⁷⁸

เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งโดยปกติ เจ้าหนี้จำนองเป็นเจ้าหนี้ที่ผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองหลุดและราคาทรัพย์สิน

⁷⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6

⁷⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10

⁷⁸ กมล ธีรเวชพกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 33-36.

นั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น” เจ้าหนี้จำนองจึงเป็นผู้ต้องห้ามมิให้ฟ้องผู้จำนองเป็นคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1) และหากบังคับจำนองแล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ ส่วนที่เหลืออีก จึงไม่มีหนี้ที่เจ้าหนี้จะนำมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 9 (2) แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ลูกหนี้ผู้จำนองอาจตกลงกับผู้รับจำนองเป็นประการอื่นนอกเหนือจากที่ตามมาตรา 733 บัญญัติไว้ ก็ย่อมกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 ดังนั้น เจ้าหนี้ผู้รับจำนองกับลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้นำทรัพย์สินของตนมาจำนองเอง มีข้อตกลงต่อท้ายสัญญาจำนองให้ยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจึงมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ย่อมฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้จำนองให้ล้มละลายได้ ในขณะที่เดียวกัน เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ หรือเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ ไม่มีบทบัญญัติทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 จึงมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ย่อมฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้⁷⁹

เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 727/1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

มาตรา 727/1 “ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้เกินราคาทรัพย์สินที่จำนองในเวลาที่บังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุด

ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้จำนองรับผิดชอบเกินที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จำนองรับผิดชอบอย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจำนองหรือทำเป็นข้อตกลงต่างหาก”

ตั้งแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 ผู้รับจำนองในฐานะเจ้าหนี้มีประกันไม่อาจฟ้องผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระหนี้ให้ล้มละลายได้ เนื่องจากผู้รับจำนองจะเป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้จำนองเกินกว่าตัวทรัพย์สินหลักประกัน ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พุทธศักราช 2558 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 727/1 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40-42.

“ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้จ้างรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จ้างรับผิดชอบอย่างผู้ค้าประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจ้างหรือทำเป็นข้อตกลงต่างหาก ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นิติบุคคลเป็นลูกหนี้และบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการตามกฎหมายหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้จ้างทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้สินของนิติบุคคลและผู้จ้างได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้เป็นสัญญาต่างหาก” ดังนั้น ผู้จ้างซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการตามกฎหมายของนิติบุคคลที่เป็นลูกหนี้หรือเป็นบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ได้ทำข้อตกลงยอมรับผิดเกินราคาทรัพย์สินที่จ้างหรือยอมรับผิดอย่างผู้ค้าประกัน อีกทั้งผู้จ้างได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้ต่างหาก ข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับได้ ผู้รับจ้างในฐานะเจ้าหนี้มีประกันยอมฟ้องผู้จ้างดังกล่าวให้ล้มละลายได้ไม่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1)⁸⁰

การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันนอกจากจะต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 แล้วยังต้องบรรยายฟ้องให้เข้าเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 10 ด้วย กล่าวคือ ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท หากไม่ปฏิบัติตาม ศาลจะถือว่าฟ้องของโจทก์ไม่ชอบที่จะรับไว้พิจารณา⁸¹

ในการพิจารณาว่าเจ้าหนี้เป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือไม่ ต้องดูฐานะของเจ้าหนี้ในวันฟ้องว่า มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือไม่ เช่น เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเคยไปฟ้องคดีแพ่งมาก่อน ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ ถ้าจำเลยไม่ชำระให้ยึดทรัพย์สินจ้างของจำเลยออกขายทอดตลาด ถ้าหากก่อนเจ้าหนี้ฟ้องคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ได้นำยึดทรัพย์สินจ้างบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จนกระทั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินจ้างดังกล่าวได้แล้ว แต่ได้เงินไม่พอชำระหนี้ ในวันฟ้องคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันแล้ว จึงไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน⁸²

3.1.3 เจ้าหนี้ฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้

ในกรณีที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดามีหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้ก็อาจฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 และมาตรา 10 แต่หากลูกหนี้ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว เจ้าหนี้อย่อมไม่อาจฟ้องลูกหนี้ที่ตายให้ล้มละลายได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (11) ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “คู่ความ” หมายความว่า บุคคล

⁸⁰ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย*, หน้า 25-26.

⁸¹ กมล วีระเวทกุล, *คำบรรยาย หมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ*, หน้า 43-44.

⁸² เอื้อน ขุนแก้ว, *คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย*, หน้า 16-17.

ผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล ดังนั้น หากลูกหนี้ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว ย่อมไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมาย เจ้าหนี้จึงไม่อาจฟ้องลูกหนี้ที่ตายต่อศาลได้⁸³ จะต้องอาศัยหลักเกณฑ์การฟ้องล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 82 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ลูกหนี้ตาย หากปรากฏว่าถ้าลูกหนี้ยังคงมีชีวิตอยู่เจ้าหนี้อาจฟ้องให้ล้มละลายได้แล้ว เจ้าหนี้อาจฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ แต่ต้องยื่นคำฟ้องต่อศาลภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ลูกหนี้ตาย” ดังนั้น ถ้าลูกหนี้ตายไปก่อนฟ้อง แต่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้ที่ตาย ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดและพิพากษาให้ล้มละลาย เนื่องจากเข้าใจว่าลูกหนี้ยังมีชีวิตอยู่ เช่นนี้ กระทำไม่ได้เนื่องจากลูกหนี้ไม่มีสภาพบุคคลอยู่ในขณะฟ้องคดีล้มละลาย ถือว่ากระบวนการพิจารณาหลังจากที่ศาลรับฟ้องเป็นการไม่ชอบ และในการฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ที่ตาย กฎหมายบัญญัติให้เรียกทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์ เข้ามาแก้คดีแทนลูกหนี้ที่ตายเท่านั้น กรณีไม่ใช่การฟ้องให้ทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์ เป็นบุคคลล้มละลาย เนื่องจากทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดได้แก่ตน⁸⁴ ถ้าผู้ถูกเรียกมาศาลและยอมแก้คดีแทนลูกหนี้ที่ตาย ศาลย่อมดำเนินกระบวนการต่อไปได้ ถ้าบุคคลที่ถูกเรียกไม่มาศาล หรือมาศาลแต่คัดค้านว่าตนไม่ใช่ทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์ของลูกหนี้ที่ตาย ให้ศาลทำการไต่สวนเสียก่อน ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นควรเข้าแก้คดีแทนลูกหนี้ที่ตาย ก็ให้สั่งเป็นผู้แทนลูกหนี้นั้น มิฉะนั้น ให้สั่งให้เจ้าหนี้จัดการขอให้เรียกบุคคลอื่นเข้ามาแก้คดีแทนลูกหนี้ที่ตายต่อไป⁸⁵ เมื่อศาลพิจารณาได้ความจริงตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 หรือมาตรา 10 แล้ว ศาลจะพิพากษาให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ที่ตาย เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้จัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้แล้ว ให้ปฏิบัติการและจัดการทรัพย์สินมรดกนั้นตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้เท่าที่จะทำได้⁸⁶ อย่างไรก็ตาม ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดกองทรัพย์สินมรดกไม่ได้ เนื่องจากกองทรัพย์สินมรดกไม่ได้มีฐานะเป็นบุคคลตามกฎหมาย⁸⁷

3.1.4 ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลาย

เมื่อมีการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด รวมทั้งบริษัทมหาชนจำกัด จะต้องมีการตั้งผู้ชำระบัญชีซึ่งมีหน้าที่จัดการกิจการและทรัพย์สินของนิติบุคคลนั้น โดยรวบรวมทรัพย์สิน จำหน่ายทรัพย์สิน ชำระหนี้ คืนทุน และแบ่งกำไรหรือขาดทุน รวมทั้งสะสางงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไป ถ้าผู้ชำระบัญชีมาพิจารณาเห็นว่า เมื่อเงินลงทุนหรือเงินค่าหุ้นได้ใช้เสร็จหมดแล้ว สินทรัพย์ก็ยังไม่พอ

⁸³ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 30.

⁸⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1601

⁸⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 83 วรรคสอง

⁸⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 84 วรรคหนึ่ง

⁸⁷ กมล วีระเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 273-276.

กับหนี้สินไซ้ ผู้ชำระบัญชีต้องร้องขอต่อศาลทันที เพื่อให้ออกคำสั่งว่าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นล้มละลาย⁸⁸ และตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2535 มาตรา 173 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้แล้วเห็นว่าทรัพย์สินของบริษัทยังไม่พอชำระหนี้ และไม่สามารถทำความตกลงประนีประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ทั้งหมดได้ ให้ผู้ชำระบัญชีร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้บริษัทนั้นล้มละลาย” ดังนั้น ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด รวมทั้งบริษัทมหาชนจำกัด นอกจากเจ้าหนี้จะฟ้องขอให้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 และมาตรา 10 แล้ว ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลนั้น อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลสั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 88 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น นอกจากเจ้าหนี้จะฟ้องขอให้ล้มละลายได้ตามความในหมวด 1 แล้ว ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลนั้น ๆ อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้สั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายได้ ถ้าปรากฏว่าเงินลงทุนหรือเงินค่าหุ้นได้ใช้เสร็จหมดแล้วสินทรัพย์ก็ยังไม่พอกับหนี้สิน” และมาตรา 88 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้รับคำร้องขอแล้ว ให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของนิติบุคคลนั้นเด็ดขาดโดยทันที และให้ที่ประชุมเจ้าหนี้แต่งตั้งเจ้าหนี้คนหนึ่งขึ้น ให้มีสิทธิและหน้าที่เสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์” คำว่า “สินทรัพย์ไม่พอกับหนี้สิน” กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนไว้ แม้สินทรัพย์ไม่พอกับหนี้สินเพียงจำนวนเล็กน้อย ผู้ชำระบัญชีก็ร้องขอให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายได้ กรณีไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 และมาตรา 10 เมื่อผู้ชำระบัญชีร้องขอ ในทางปฏิบัติ ศาลล้มละลายกลางจะสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทันทีโดยไม่จำเป็นต้องไต่สวน และในขณะที่อยู่ระหว่างการชำระบัญชีไม่เสร็จกฎหมายก็ได้ห้ามเจ้าหนี้ฟ้องนิติบุคคลนั้นให้ล้มละลายภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 และมาตรา 10 กรณีเช่นนี้ ผู้ชำระบัญชีย่อมเป็นผู้แทนลูกหนี้ในการต่อสู้คดีหรือดำเนินคดีล้มละลายนั่น⁸⁹

⁸⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1266

⁸⁹ กมล วีระเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 280-282.

3.2 ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

3.2.1 ขั้นตอนการดำเนินคดีล้มละลาย

ขั้นตอนคดีล้มละลาย กรณีลูกหนี้ไม่ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

ยื่นฟ้อง	พิทักษ์ ทรัพย์ เด็ดขาด	ยื่นคำ ขอรับ ชำระหนี้	ตรวจคำ ขอรับ ชำระหนี้	ประชุม เจ้าหนี้	ไม่ขอ ประนอม หนี้	ศาล พิพากษา ล้มละลาย	จำหน่าย ทรัพย์สิน	แบ่งเงิน	
วัน	0	90	150	180	270	270	330	510	600

ขั้นตอนคดีล้มละลาย กรณีลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

ยื่นฟ้อง	พิทักษ์ ทรัพย์ เด็ดขาด	ยื่นคำ ขอรับ ชำระหนี้	ตรวจคำ ขอรับ ชำระหนี้	ประชุม เจ้าหนี้	รับคำขอ ประนอม หนี้	ศาล เห็นชอบ คำขอ	ลูกหนี้ ชำระหนี้ (6 เดือน)	แบ่งเงิน	
วัน	0	90	150	180	270	360	420	600	690

รูปภาพที่ 3 : ขั้นตอนการดำเนินคดีล้มละลาย⁹⁰

จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นยื่นคำฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลล้มละลายกลาง หากศาลกำหนดนัดพิจารณาภายใน 90 วันนับแต่วันฟ้อง (ขึ้นอยู่กับปริมาณคดีของศาล) และไม่มีคู่ความมายื่นคำให้การโต้แย้ง หรือไม่มีการเลื่อนนัดพิจารณาออกไป ศาลอาจมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้โดยเร็วที่สุดในวันนัดพิจารณานั้น หลังจากนั้น โจทก์และเจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายใน 2 เดือนนับแต่วันประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในราชกิจจานุเบกษา⁹¹ เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กฎหมายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้ โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน⁹² เมื่อนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลาย เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป เรียกว่าการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก⁹³ โดยปกติจะใช้เวลาประมาณ 3 เดือน นับแต่วันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ ขึ้นอยู่กับปริมาณคดีของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่กรมบังคับคดี หากลูกหนี้มิได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ต้องลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย จะลงมติไม่ให้ศาลพิพากษาให้

⁹⁰ ประมาณการจำนวนวันจากขั้นตอนตามกฎหมายล้มละลาย โดยคำนวณบนสมมติฐานว่าคดีดำเนินไปโดยเร็วที่สุด โดยไม่มีการเลื่อนวันนัดพิจารณาคดี วันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หรือวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

⁹¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91

⁹² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 104

⁹³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 31

ลูกหนี้ล้มละลายนั้นจะกระทำไม่ได้⁹⁴ หากที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำหน้าที่รายงานต่อศาล และศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าหนี้ที่มีทรัพย์หลักประกันอาจขอบังคับคดียึดทรัพย์และขายทอดตลาดในคดีล้มละลายได้ หากดำเนินการโดยเร็วที่สุด คาดว่าจะดำเนินการเสร็จสิ้นภายใน 6 เดือน และเมื่อขายทอดตลาดทรัพย์ได้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะแบ่งเงินที่ได้รับให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน

หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้ประสงค์ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเรียกประชุมเจ้าหนี้เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่⁹⁵ ในทางปฏิบัติอาจจะมีการเลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปอีกนัดหนึ่ง (ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน) เมื่อเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลให้สั่งว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่⁹⁶ ต่อมาศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้โดยแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบโดยต้องให้มีเวลาส่งแจ้งความให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน⁹⁷ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยื่นรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สินและความประพฤติของลูกหนี้ต่อศาล ไม่น้อยกว่า 3 วันก่อนวันที่ศาลนั่งพิจารณา⁹⁸ ก่อนที่ศาลจะพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หรือไม่นั้น ศาลจะต้องไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อน⁹⁹ ซึ่งกระบวนการตั้งแต่การลงมติพิเศษรับคำขอประนอมหนี้จนถึงวันที่ศาลเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้นั้นคาดว่าจะใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน เมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการขอประนอมหนี้แล้ว ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้ในระยะเวลาที่ศาลเห็นชอบ ซึ่งมีข้อมูลว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่จะขอชำระหนี้ภายในเวลาประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ครบถ้วน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะแบ่งเงินให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งจะใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ทั้งนี้ หากมีการเลื่อนวันนัดในขั้นตอนต่าง ๆ ออกไป อาจจะทำให้ระยะเวลาของกระบวนการดังกล่าวยาวนานขึ้น

⁹⁴ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 119.

⁹⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคสี่

⁹⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง

⁹⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคสอง

⁹⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 50

⁹⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 51

3.2.2 ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ตราบใดที่ลูกหนี้ยังมีได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดจะฟ้องลูกหนี้นั้นเป็นคดีล้มละลายอีกก็ได้ แต่เมื่อศาลได้สั่งในคดีหนึ่งคดีใดให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ให้จำหน่ายคดีล้มละลายซึ่งเจ้าหนี้อื่นฟ้องลูกหนี้นั้นคนเดียวกันนั้น¹⁰⁰

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ในการยึดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามที่จำเป็น ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดไว้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังเข้าไว้จะเป็นการเสียความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น¹⁰¹

ในกรณีที่ลูกหนี้ประกอบธุรกิจหรือเป็นนิติบุคคลเช่นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่มีผู้แทนลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญ มีอำนาจดำเนินการแทนนิติบุคคลนั้น เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ต้องหยุดประกอบกิจการของตน และเมื่อลูกหนี้ได้รับตราคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น¹⁰²

ทั้งนี้ กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชีและเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ในการยึดนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามที่จำเป็น แต่หากมีทรัพย์สินของลูกหนี้ซุกซ่อนอยู่ในโรงเรือน เคหสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้เมื่อศาลเห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีทรัพย์สินของลูกหนี้ซุกซ่อนอยู่ในโรงเรือน เคหสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจออกหมายค้นให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานอื่นของศาลให้มีอำนาจดำเนินการตามข้อความในหมายนั้น¹⁰³

ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้¹⁰⁴

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 15

¹⁰¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19

¹⁰² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 23

¹⁰³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 20

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 109

(1) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่

ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานะารูป และ

ข. สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือและสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้รวมกันไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงเวลาปลดจากล้มละลาย

(3) สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้าหรือธุรกิจของลูกหนี้ ด้วยความยินยอมของเจ้าของอันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของ ในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ในคดีล้มละลาย ศาลไม่ต้องออกหมายบังคับคดีเพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 กำหนดไว้ว่า คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาล ทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์ของผู้อื่นที่อยู่ในความครอบครอง หรืออำนาจสั่งการ หรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้โอนให้บุคคลอื่นไปก่อนแล้ว เว้นแต่ จะได้มีการเพิกถอนการโอนเสียก่อน ถ้าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่ใส่ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นแทน ก็ต้องถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 109 อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ได้นับตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 วรรคสาม เนื่องจากกฎหมายเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้ หากประนอมหนี้สำเร็จ ลูกหนี้จะกลับมามีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนได้ดังเดิม¹⁰⁵

3.2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

¹⁰⁵ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 80-81.

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกให้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 24 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้อย่อมหมดอำนาจที่จะจัดกิจการและทรัพย์สินของตน และอำนาจในการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้อย่อมตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทันทีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หากลูกหนี้ทำนิติกรรมเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของตนโดยฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 และมาตรา 24 นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามตามกฎหมายย่อมตกเป็นโมฆะ¹⁰⁶ ไม่ว่าลูกหนี้หรือคู่กรณีจะรู้ว่าลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือไม่ก็ตาม¹⁰⁷

คดีล้มละลายมีลักษณะเป็นการชำระบัญชี มุ่งถึงการที่จะไปจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ นำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยเร็ว ส่วนในคดีฟื้นฟูกิจการนั้นมุ่งหมายรักษาองค์กรทางธุรกิจ รักษากิจการให้ดำเนินกิจการต่อไปได้¹⁰⁸ การจัดการทรัพย์สินและกิจการแทนลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นการกระทำเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไปเท่านั้น แต่เนื่องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของลูกหนี้ดีเพียงพอ¹⁰⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 120 จึงได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ถ้าลักษณะแห่งธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุอันสมควรที่จะดำเนินต่อไป เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินธุรกิจของลูกหนี้นั่นเองเพื่อชำระสะสางธุรกิจนั้นให้เสร็จไปหรือจะตั้งบุคคลใดหรือลูกหนี้เป็นผู้จัดการโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ก็ได้

ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตั้งบุคคลใดนอกจากลูกหนี้เป็นผู้จัดการ บุคคลนั้นต้องให้ประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง และมีสิทธิได้รับบำเหน็จตามที่ที่ประชุมเจ้าหนี้กำหนด ถ้ามิได้กำหนดไว้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้กำหนด

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

¹⁰⁷ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 96.

¹⁰⁸ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 78.

¹⁰⁹ ศิว จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 89.

ผู้จัดการต้องทำบัญชีขึ้นตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง”

ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จำเป็นต้องจัดการกิจการให้คงอยู่ เพื่อจะนำธุรกิจนั้นไปขายในขณะที่ธุรกิจกำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งอาจจะทำให้ขายธุรกิจได้ในราคาสูงขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์น่าจะมีอำนาจกระทำได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 (1) ประกอบมาตรา 120¹¹⁰

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจจัดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้” ดังนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 (3) และมาตรา 25 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมทั้งอำนาจในการเชื่อว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ด้วย อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้ก็อาจกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนได้ ถ้าได้กระทำการตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาลเฉพาะกรณีที่ยกเว้นไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายเท่านั้น หากลูกหนี้ไปทำสัญญาประนีประนอมยอมความ การที่ศาลทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้จะถือว่าศาลให้ความเห็นชอบหรือศาลอนุญาตไม่ได้ ทั้งนี้ สำหรับคำว่า “คดีใด ๆ” หมายถึงการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ไม่รวมไปถึงการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีอาญาด้วย¹¹¹

หากลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หากเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จะต้องฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เป็นจำเลย จะฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลยโดยตรงไม่ได้ หากฝ่าฝืนถือว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง¹¹² กระบวนพิจารณาที่ห้ามมิให้ลูกหนี้ดำเนินการเอง นอกจากการฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีในเรื่องที่โจทก์ฟ้องจำเลยแล้ว ยังรวมถึงกระบวนพิจารณาอื่น ๆ ในสำนวนคดีนั้นด้วย เช่น การร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ และกระบวนพิจารณาในชั้นบังคับคดี เช่น การขอให้งดการบังคับคดี การขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด การร้องชดเชยทรัพย์ เป็นต้น¹¹³ นอกจากกระบวนพิจารณาของศาลชั้นต้นแล้ว ยังรวมถึงการดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาด้วย เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้จะอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายไม่ได้¹¹⁴

¹¹⁰ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 78.

¹¹¹ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย ฎหมายล้มละลาย, หน้า 91-93.

¹¹² เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 83.

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 25 มีใจพบบังคับว่าเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องเชื่อว่าคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ทุกเรื่องเสมอไป หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่เชื่อว่าคดีนั้น และขอให้ศาลจำหน่ายคดีดังกล่าวก็ได้¹¹⁵ และศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ เช่น ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ หรือจะสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป กรณีที่ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เนื่องจากโจทก์ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไว้แล้วนั้น หากต่อมาปรากฏว่า ในคดีล้มละลาย ศาลฎีกาพิพากษากลับให้ยกฟ้องคดีล้มละลาย โจทก์ก็ชอบที่จะขอให้ศาลในคดีแพ่งยกคดีขึ้นมาพิจารณาต่อไปได้¹¹⁶

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ตราบใดที่ศาลยังมิได้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้จะฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตราก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม” ในทางกลับกัน หากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้อาจต้องห้ามมิให้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้โดยเจ้าหนี้จะต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 และมาตรา 91

3.3 ยื่นคำขอรับชำระหนี้ และตรวจคำขอรับชำระหนี้

3.3.1 วิธีการและกำหนดระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้โดยการฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย หรือฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ที่อาจขอรับชำระอีกไม่ได้¹¹⁷ แต่เจ้าหนี้จะต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 และมาตรา 91

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม” หมายความว่า การขอรับชำระหนี้เป็นขั้นตอนภายหลังลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว และเจ้าหนี้ทุกรายที่มูลแห่งหนี้เกิดก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ จะต้องปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมายล้มละลายเท่านั้น แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งซึ่งชนะคดีแล้ว หรือได้ฟ้องคดีไว้แล้วแต่คดีอยู่

¹¹⁵ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 99.

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101-102.

¹¹⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 26

ระหว่างการพิจารณาของศาลในคดีแพ่ง หรือเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ดำเนินคดีในชั้นศาล หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ภาษีอากรก็ตาม¹¹⁸

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน” แม้ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์ที่ฟ้องคดีล้มละลายเองจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็ไม่ได้รับสิทธิพิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น ต้องปฏิบัติเหมือนกับเจ้าหน้าที่ทั่วไป¹¹⁹

สำหรับการโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้” และมาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหน้าที่ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย” ในบางครั้งวันที่มีการโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นวันที่คนละวันกัน จึงมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การนับระยะเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ให้นับวันที่โฆษณาครั้งสุดท้าย ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประสงค์จะให้โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ในวันเดียวกัน ทั้งในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวัน แต่หนังสือพิมพ์กับผู้รับผิดชอบจัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาไม่สามารถลงโฆษณาตามวันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด จึงต้องนับโฆษณาครั้งสุดท้าย ทั้งนี้ วันที่ประกาศโฆษณาคำสั่งในราชกิจจานุเบกษา ถือเป็นวันที่มีการเผยแพร่แก่ประชาชนจริง ๆ ไม่ใช่ดูวันที่อยู่บนหัวกระดาษของราชกิจจานุเบกษา¹²⁰

เมื่อได้ประกาศโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้ว ต้องถือว่าเจ้าหน้าที่ทราบ การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ไม่ได้หมายถึงการมีหน้าที่แจ้งให้เจ้าหน้าที่มายื่นคำขอรับชำระหนี้ด้วย¹²¹

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91/1 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่มีคำขอโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลว่าเจ้าหน้าที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้

¹¹⁸ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 158.

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 161.

¹²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 161.

¹²¹ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยาย หมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 140-142.

ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามวรรคหนึ่ง ให้มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการไต่ศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91/1 จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ โดยแสดงถึงเหตุสุดวิสัยและเหตุอันสมควร ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ อย่างไรก็ตามหากเจ้าหนี้รายใดไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าผลจะเป็นอย่างไร แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นแนวทางไว้ว่า ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาแล้ว เจ้าหนี้เป็นอันหมดสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย และแม้ภายหลังลูกหนี้จะหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้ จะนำภาระหนี้มาฟ้องลูกหนี้อีกไม่ได้¹²²

การที่เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลามีผลทำให้เจ้าหนี้หมดสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ แต่บุคคลอื่นซึ่งต้องรับผิดชอบกับลูกหนี้ เช่น ลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันนั้น ยังต้องรับผิดชอบเนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 และมาตรา 91 มิได้บัญญัติให้หนี้ที่มีได้ขอรับชำระหนี้ระงับไป เมื่อหนี้ยังไม่ระงับ ผู้ค้ำประกันจึงไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 698 ในกรณีผู้จำนองนั้นต้องรับผิดชอบสัญญาจำนองเช่นกัน เนื่องจากหนี้จำนองไม่ระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744¹²³

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 136 บัญญัติว่า “คำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (1) หรือ (2) นั้นไม่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นหนี้สินแต่อย่างใด” โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (1) และ (2) บัญญัติว่า

“มาตรา 135 เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ ถ้าปรากฏเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจดำเนินการให้ได้ผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยหรือยอมเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือวางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง และไม่มีเจ้าหนี้อื่นสามารถและเต็มใจกระทำการดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้ชี้ขึ้นหรือละเลยนั้น

¹²² ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 166-167.

¹²³ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 199-200.

(2) ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย”

การที่เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้หากต่อมาศาลจะมีคำสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (1) หรือ (2) ลูกหนี้ก็ไม่หลุดพ้นจากหนี้ดังกล่าว เนื่องจาก คำว่า “หนี้สิน” มิได้หมายความเฉพาะหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ในคดีล้มละลายแล้วเท่านั้น แม้เจ้าหนี้มิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้เจ้าหนี้ยังมีสิทธิที่จะฟ้องลูกหนี้เกี่ยวกับหนี้สินนั้นเป็นคดีล้มละลายคดีใหม่หรือเป็นคดีแพ่งได้อีก¹²⁴

โดยทั่วไปหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ต้องเป็นหนี้เงิน เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดให้เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ก็ต่อเมื่อยื่นคำขอรับชำระหนี้เข้ามาในคดีล้มละลายเท่านั้น ในส่วนหนี้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การงดเว้นกระทำ และส่งมอบทรัพย์สินนั้น เจ้าหนี้ไม่อาจนำมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้¹²⁵ กล่าวคือ หากเจ้าหนี้มีหนี้เป็นสิทธิเรียกร้องที่มีใช้หนี้เงิน เจ้าหนี้ไม่อาจไปขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 ได้ แต่เป็นการแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญานั้นแทนลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 (1) ที่กำหนดว่าเมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป¹²⁶

3.3.2 ประเภทของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย

3.3.2.1 เจ้าหนี้ไม่มีประกัน

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 94 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ไม่มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่

(1) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

(2) หนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้านี้ยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้”

¹²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 200.

¹²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

¹²⁶ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 160.

หนี้ที่อาจขอรับชำระได้ต้องเป็นหนี้เงิน ซึ่งมูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เมื่อพิจารณาวันเกิดมูลแห่งหนี้ หมายถึงวันที่มีนิติสัมพันธ์อันจะทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ได้เกิดขึ้น¹²⁷ มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

1) มูลหนี้ตามเช็ค แม้ว่าลูกหนี้จะยืมเงินเจ้าหนี้โดยออกเช็คไม่ลงวันที่หรือได้ลงวันที่ล่วงหน้า ให้เจ้าหนี้ออกเช็คไว้ ถือว่ามูลแห่งหนี้เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ลูกหนี้ได้ออกเช็คและได้รับเงินจากเจ้าหนี้ ส่วนวันที่ลงในเช็คเป็นเพียงกำหนดวันที่ต้องใช้เงินเท่านั้น¹²⁸

2) หนี้ภาษีอากร การพิจารณาวันเกิดมูลแห่งหนี้ของหนี้ภาษีอากร จะต้องพิจารณาจากปีที่เกิดหนี้ภาษีอากรว่าเป็นภาษีอากรของปีปฏิทินใด หากเป็นปีก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าจะมีการประเมินภาษีอากร หรือคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัยภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ก็ถือว่าเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระได้¹²⁹

3) หนี้ตามคำพิพากษา พิจารณาที่วันเกิดมูลแห่งหนี้อันเป็นมูลหนี้เดิม หากมูลหนี้เดิมเกิดก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ถือว่ามูลแห่งหนี้เกิดก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าในคดีแพ่งศาลจะมีคำพิพากษาภายหลังจากศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ก็ตาม จึงเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระได้¹³⁰

4) หนี้ค่าปรับ หากผิดสัญญาก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ การกำหนดค่าปรับเป็นรายวันเจ้าหนี้มีสิทธิขอรับชำระหนี้ตามมูลหนี้ค่าปรับได้จนถึงวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์¹³¹

5) หนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ ในส่วนของหนี้ค่าเสียหายหรือค่าขาดประโยชน์นั้น จะนำมาขอรับชำระหนี้ได้เฉพาะหนี้ส่วนที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น¹³²

ถ้าหนี้ที่ขอรับชำระได้กำหนดไว้เป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คิดเป็นเงินตราไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนในวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์¹³³ ถ้าเป็นหนี้เกี่ยวกับการกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินอันมิใช่หนี้เงิน เจ้าหนี้ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ เจ้าหนี้อาจฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นคดีแพ่งขอให้บังคับตามสิทธิของตน ในส่วนของหนี้ละเมิดที่มูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ย่อมขอรับชำระหนี้ได้เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้นั้น จะต้องเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน

¹²⁷ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 204.

¹²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2969/2531 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2530

¹²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1826/2511 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 753/2526 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4555/2539

¹³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1384/2525 (ประชุมใหญ่)

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1064/2522 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6748/2541

¹³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15145/2558

¹³³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 98

ดังเช่นการฟ้องคดีล้มละลาย แต่หนี้จะเกิดขึ้นภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ไม่อาจนำมายื่นขอรับชำระหนี้ได้¹³⁴

กรณีเป็นหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งศาลได้ตัดสินหลังวันพิทักษ์ทรัพย์ หมายความว่า เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่ง และในระหว่างการพิจารณาของศาลคดีแพ่ง มีเจ้าหนี้อื่นฟ้องลูกหนี้คนเดียวกันเป็นคดีล้มละลายจนศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ก่อนที่ศาลในคดีแพ่งจะมีคำพิพากษาตัดสิน ดังนี้ เจ้าหนี้ที่ฟ้องคดีแพ่งก็สามารถนำภาระหนี้ตามคำพิพากษาของตนมายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ เนื่องจากคำพิพากษาได้แสดงถึงมูลหนี้เดิมซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 94¹³⁵

“หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไข” ก็อาจนำมายื่นขอรับชำระหนี้ได้ เนื่องจากหากรอให้หนี้ถึงกำหนดชำระหรือเงื่อนไขสำเร็จจะล่วงเลยระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ ภายใน 2 เดือน ตัวอย่างเช่น กรณีที่ธนาคารให้ผู้กู้ผ่อนชำระหนี้ ในระหว่างผ่อนชำระ ผู้กู้ยังไม่ผิดนัด หากผู้ค้าประกันถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในคดีล้มละลาย ธนาคารก็ต้องนำภาระหนี้ของผู้กู้ไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย มิเช่นนั้นจะนำภาระหนี้ไปฟ้องผู้ค้าประกันอีกไม่ได้¹³⁶

“หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้” หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี ย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 จึงนำมาขอรับชำระหนี้ไม่ได้ สำหรับหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ เช่น หนี้ค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ อันไม่มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบสำคัญ ไม่สามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ หรือหนี้ที่ขาดอายุความ สำหรับในคดีแพ่ง หนี้ที่ขาดอายุความนำมาฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งได้ หากจำเลยยกขึ้นเป็นประเด็นต่อสู้ในคำให้การ ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง โจทก์เพราะหนี้ขาดอายุความ แต่ถ้าจำเลยไม่ได้ยกขึ้นเป็นประเด็นต่อสู้ ศาลจะยกฟ้องเองไม่ได้ แต่ในคดีล้มละลาย ถ้าเจ้าหนี้นำหนี้ที่ขาดอายุความมาฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย ศาลในคดีล้มละลายพิพากษายกฟ้องได้ แม้จำเลยจะไม่ได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้¹³⁷

3.3.2.2 เจ้าหนี้มีประกัน

“เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดเหนี่ยว หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ¹³⁸ ในคดี

¹³⁴ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 156-159.

¹³⁵ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 191.

¹³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194.

¹³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 198-200.

¹³⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6

ล้มละลายเจ้าหนี้มีประกันไม่จำเป็นต้องขอรับชำระหนี้ก็ได้ เนื่องจากเจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น¹³⁹ ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหนี้มีประกันอาจขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดหลักประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 95 หรืออาจฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งเพื่อบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 110 วรรคสาม เพื่อนำเงินที่ได้มาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หากขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้ เจ้าหนี้มีประกันย่อมไม่มีสิทธิในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หนี้ส่วนที่ขาดยอมตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้มีประกัน แต่หากขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วได้เงินเพียงพอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้มีประกันและยังมีเงินเหลือ ย่อมถือว่าเงินที่เหลือนั้นเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรวบรวมเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป¹⁴⁰

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 96 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ภายในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) เมื่อยินยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้ว ขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน

(2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

(3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

(4) เมื่อตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ ในกรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไถ่ถอนทรัพย์สินตามราคานั้นได้ ถ้าเห็นว่าราคานั้นไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกัน จะขายทอดตลาดก็ได้แต่ต้องไม่ทำให้เสียหายแก่เจ้าหนี้ และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใด ให้ถือว่าเป็นราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมาในคำขอ

ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งโดยหนังสือให้เจ้าหนี้ทราบว่า จะใช้สิทธิไถ่ถอนหรือตกลงให้ขายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลาสี่เดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ถือว่ายินยอมให้ทรัพย์สินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์แก่เจ้าหนี้ตามราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมา และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมดสิทธิไถ่ถอนหรือขายทรัพย์สินนั้น

¹³⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 95

¹⁴⁰ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 189.

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ให้ใช้บังคับในกรณีที่ตามมากฎหมายลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน”

จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขประการแรกที่เจ้าหนี้มีประกันจะขอรับชำระหนี้ได้ คือ จะต้องเป็นเจ้าหนี้มีประกันที่มีสิทธิบังคับชำระหนี้ได้ทั้งจากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ด้วย หากเป็นผู้รับจำนองต้องมีข้อตกลงยกเว้นบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 อันมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้รับจำนองและผู้จำนองจึงสามารถตกลงกันได้ว่าในกรณีที่ยึดทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดได้เงินไม่พอชำระหนี้แล้ว ผู้จำนองยินยอมให้ผู้รับจำนองยึดทรัพย์สินอื่นของตนมาใช้หนี้จนครบถ้วน การตกลงเช่นว่านี้ มีผลบังคับใช้ได้ไม่ตกเป็นโมฆะ¹⁴¹

เจ้าหนี้มีประกันที่ใช้วิธีการยื่นขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 96 นั้น เป็นกรณีที่เจ้าหนี้คิดว่าทรัพย์สินหลักประกันไม่คุ้มภาระหนี้ทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการอยู่ 4 วิธี ดังนี้

1) มาตรา 96 (1) เมื่อเจ้าหนี้ยินยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้วขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน ซึ่งไม่ค่อยนิยมใช้

2) มาตรา 96 (2) เป็นกรณีที่เจ้าหนี้มีประกันได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้วแต่ยังไม่คุ้มหนี้ ต่อมา ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจึงขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

3) มาตรา 96 (3) กรณีที่เจ้าหนี้มีประกันยังไม่ได้มีการบังคับแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แต่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงยื่นขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน โดยขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วนำเงินมาชำระหนี้ต้นก่อน ส่วนหนี้ที่ยังขาดจำนวนก็ขอรับชำระหนี้จากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้อย่างเจ้าหนี้ไม่มีประกัน

4) มาตรา 96 (4) เป็นการตีราคาทรัพย์สินหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ขาด เจ้าหนี้มีประกันประสงค์จะเอาทรัพย์สินหลักประกันเป็นของตนเอง เหมือนกันกรณีฟ้องบังคับจำนวนเพื่อเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นของผู้รับจำนองตามมาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 729¹⁴²

เจ้าหนี้มีประกันที่จะยื่นขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 96 จะต้องยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 91 เช่นกัน¹⁴³

¹⁴¹ ซีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 218-219.

¹⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 220-221.

¹⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

3.3.3 การตรวจคำขอรับชำระหนี้และการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้

เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กฎหมายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้ โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน¹⁴⁴ การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการตรวจคำขอรับชำระหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ตรวจสอบว่าหนี้รายใดมีปัญหา ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ โดยเฉพาะลูกหนี้เมื่อได้ทราบหรือมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่ามีผู้นำหนี้สินอันเป็นเท็จมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ลูกหนี้มีหน้าที่แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในกำหนดเวลา 1 เดือน มิฉะนั้นเป็นความผิดทางอาญา¹⁴⁵ ในการสอบสวนเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะหมายเรียกเจ้าหนี้ผู้ขอรับชำระหนี้ให้นำพยานหลักฐานมาให้การสอบสวน หมายเรียกเจ้าหนี้ผู้โต้แย้ง และลูกหนี้มาทำการสอบสวนต่อไป เจ้าหนี้ผู้ขอรับชำระหนี้ย่อมมีภาระการพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งมูลหนี้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าว เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำความเข้าใจทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เป็นผู้พิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียอาจคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลได้ภายใน 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์¹⁴⁶

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 106¹⁴⁷ บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใด ถ้าเจ้าหนี้อื่น ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อื่นไม่ได้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น

คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใด ถ้ามีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนแล้วมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (2) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (3) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

การคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบสี่วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

¹⁴⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 104

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 163 (3)

¹⁴⁶ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 216.

¹⁴⁷ มาตรา 106 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2558

การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคัดค้านตามวรรคสาม ให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนคำขอรับชำระหนี้มาตรวจและสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำคำชี้แจงในเรื่องที่เป็นปัญหาตามที่เห็นสมควรได้ หากศาลเห็นสมควรไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการไต่สวนโดยเร็วเท่าที่จำเป็น”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 108 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มีคำสั่งอนุญาตแล้วนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ส่งไปโดยผิดหลง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยกคำขอรับชำระหนี้ หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้มีคำสั่งอนุญาตไปแล้วได้”

ในคดีล้มละลาย เดิมศาลจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาและสั่งให้เจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ว่าจะได้รับชำระหนี้หรือไม่ เพียงใด โดยศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานในสำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่งมาให้ แต่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 106 (ใหม่) มีเนื้อหาเหมือนมาตรา 90/32 ในคดีฟื้นฟูกิจการ คือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตหรือยกคำขอรับชำระหนี้ได้¹⁴⁸

สำหรับการคัดค้านหรืออุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ ปัจจุบัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตหรือยกคำขอรับชำระหนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 106 วรรคสาม จึงบัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว ยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาล ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ โดยการอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ¹⁴⁹ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ประกอบกับมาตรา 25 (3)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 บัญญัติว่า “การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลาย ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่ในกรณีที่ไม่มิบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พุทธศักราช 2542 มาตรา 25 บัญญัติว่า “คดีล้มละลายที่มีใช้คดีอาญา ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลาย เว้นแต่

- (1) คำพิพากษายกฟ้อง หรือคำสั่งยกคำร้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย

¹⁴⁸ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 257.

¹⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 263.

- (2) คำสั่งยกคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ
- (3) คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- (4) คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด
- (5) คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย”

สำหรับการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹⁵⁰

อย่างไรก็ดี เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้แล้วเพียงใด มิได้หมายความว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เต็มตามจำนวนดังกล่าว โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ออกจำหน่ายเพื่อได้เงินมาจัดสรรแบ่งส่วนตามสัดส่วนภาระหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละราย ดังนั้น จำนวนเงินที่จะได้รับชำระหนี้จริง ๆ จึงขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่รวบรวมได้ในคดีล้มละลายนั้น¹⁵¹ และเจ้าหนี้อาจจะได้รับชำระหนี้้น้อยกว่าภาระหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลมีคำสั่งให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ได้

กรณีจะต้องรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และนำมาจำหน่ายเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เมื่อรวบรวมเงินที่ได้เข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้

3.4 ประชุมเจ้าหนี้ และการขอประนอมหนี้

3.4.1 การประชุมเจ้าหนี้

เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป การประชุมนี้ให้เรียกว่าการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก¹⁵²

ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกต้องเป็นการประชุมปรึกษาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ที่ประชุมเจ้าหนี้ต้องลงมติไปทางใดทางหนึ่ง หากลูกหนี้

¹⁵⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พุทธศักราช 2542 มาตรา 28/2 วรรคหนึ่ง

¹⁵¹ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 237.

¹⁵² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 31

ไม่ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ต้องลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย จะลงมติไม่ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ทั้ง ๆ ที่ลูกหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ นั้นจะกระทำไม่ได้¹⁵³

การนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องกำหนดให้พ้นระยะเวลาที่ลูกหนี้อาจยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 แม้มีการเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกออกไป ก็ยังเรียกว่าเป็นการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (ที่เลื่อนไป) กรณีเช่นนี้ เมื่อมีการประกาศนัดโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันโดยชอบแล้ว หากมีการเลื่อนวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกออกไป ก็ไม่จำเป็นต้องประกาศนัดโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอีก หากลูกหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ที่ประชุมเจ้าหนี้ต้องลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเท่านั้น¹⁵⁴

กฎหมายมิได้กำหนดองค์ประชุมในการประชุมเจ้าหนี้ไว้ เมื่อมีการนัดประชุมเจ้าหนี้ถูกต้องแล้ว แม้จะมีเจ้าหนี้มีประชุมเพียงรายเดียวก็ถือว่าเป็นการประชุมโดยชอบ ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกจะมีหัวข้อการประชุม ดังนี้

1) เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และ

2) ปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป¹⁵⁵

เจ้าหนี้ที่มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมเจ้าหนี้ต้องเป็นเจ้าหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้ และได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้วก่อนวันประชุมนั้น เจ้าหนี้จะออกเสียงด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะเป็นหนังสือให้ผู้อื่นออกเสียงแทนก็ได้ ข้อปรึกษาใดที่ทำให้เจ้าหนี้หรือผู้แทนหรือผู้มีหุ้นส่วนกับเจ้าหนี้หรือผู้แทนได้รับผลประโยชน์จากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยตรงหรือโดยอ้อม นอกจากที่ควรได้รับตามส่วนในฐานะเป็นเจ้าหนี้ เช่นเดียวกับเจ้าหนี้อื่นนั้น เจ้าหนี้หรือผู้แทนจะออกเสียงลงคะแนนไม่ได้¹⁵⁶

การลงมติของที่ประชุมเจ้าหนี้

“มติ” หมายความว่า มติของเจ้าหนี้ฝ่ายที่มีจำนวนหนี้ข้างมาก ซึ่งได้เข้าประชุมด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหนี้และได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น

“มติพิเศษ” หมายความว่า มติของเจ้าหนี้ฝ่ายข้างมากและมีจำนวนหนี้เท่ากับสามในสี่แห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้เข้าประชุมด้วยตนเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหนี้ และได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น

¹⁵³ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 119.

¹⁵⁴ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 221-222

¹⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

¹⁵⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 34

มติพิเศษของที่ประชุมเจ้าหน้าที่ใช้เฉพาะการยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ส่วนมติของที่ประชุมเจ้าหน้าที่ใช้สำหรับหัวข้อประชุมเรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้¹⁵⁷

3.4.2 การขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

3.4.2.1 ขั้นตอนการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้ยังไม่ล้มละลายทันที แต่ลูกหนี้มีทางพ้นจากสถานะการล้มละลายด้วยการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยยื่นคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 30 หรือภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดให้¹⁵⁸ โดยปกติจะกำหนดให้ก่อนวันประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรก คำขอประนอมหนี้เป็นแบบพิมพ์ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้ หรือวิธีจัดการหรือทรัพย์สินและรายละเอียดแห่งหลักประกัน หรือผู้ค้ำประกัน และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ลำดับการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) จำนวนเงินที่ขอประนอมหนี้
- (3) แนวทางและวิธีการในการปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้
- (4) กำหนดเวลาชำระหนี้
- (5) การจัดการกับทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ถ้ามี
- (6) ผู้ค้ำประกัน ถ้ามี¹⁵⁹

ถ้าคำขอประนอมหนี้มีรายการไม่ครบถ้วนชัดเจนตามข้างต้น กฎหมายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งให้ลูกหนี้แก้ไขให้ครบถ้วนชัดเจน¹⁶⁰ และให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่¹⁶¹ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลให้สั่งว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่¹⁶² ต่อมาศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้โดยแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบโดย

¹⁵⁷ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 230.

¹⁵⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคหนึ่ง

¹⁵⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคสอง

¹⁶⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคสาม

¹⁶¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคสี่

¹⁶² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง

ต้องให้มีเวลาส่งแจ้งความให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน¹⁶³ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยื่นรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สินและความประพฤติของลูกหนี้ต่อศาล ไม่น้อยกว่า 3 วันก่อนวันที่ศาลนั่งพิจารณา¹⁶⁴ ก่อนที่ศาลจะพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หรือไม่นั้น ศาลจะต้องไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อน¹⁶⁵

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 53 ห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การประนอมหนี้ไม่มีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

(2) การประนอมหนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หรือทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน หรือปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากว่าลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากล้มละลายได้เลย

เมื่อศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับภายใน 7 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบ¹⁶⁶

ในการขอประนอมหนี้ไม่ว่าจะเป็นการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือภายหลังล้มละลาย การประนอมหนี้คือการชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนไม่ครบจำนวน หรือชำระหนี้โดยวิธีอื่น เช่น การโอนที่ดินตีใช้หนี้ หรือชำระหนี้ครบแต่ไม่ได้ชำระคร่าวเดียว แต่หากลูกหนี้ประสงค์จะชำระหนี้เต็มจำนวน ถือว่าเป็นการชำระหนี้ครบถ้วน ไม่ใช่การขอประนอมหนี้ ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ว่าด้วยการขอประนอมหนี้ ซึ่งหากลูกหนี้ได้ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (3) โดยศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าจะเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หรือไม่¹⁶⁷

ในทางปฏิบัติ แม้ว่าลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้เกินกำหนดระยะเวลาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 กล่าวคือ ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะรับคำขอประนอมหนี้และเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณา ทั้งนี้ ลูกหนี้ต้องยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้จะพิจารณาลงมติอย่างใดอย่างหนึ่งในการประชุมเจ้าหนี้ครั้ง

¹⁶³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคสอง

¹⁶⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 50

¹⁶⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 51

¹⁶⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 55

¹⁶⁷ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 130.

แรก ถ้าหากที่ประชุมเจ้าหน้าที่ลงมติว่าขอให้รายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้ก็ไม่มีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีก ภายหลังจากวันประชุมเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการตามขั้นตอนรายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ในระหว่างนี้ ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีกไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้เพียงครั้งเดียวและจะต้องยื่นก่อนวันประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรก¹⁶⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3324/2534 จำเลยที่ 1 มิได้ยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลชั้นต้น จำเลยที่ 1 จึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้องของจำเลยที่ 2 แม้ศาลชั้นต้นจะสั่งรับอุทธรณ์ของจำเลยที่ 1 มากก็ไม่เกิดสิทธิอุทธรณ์ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61 บัญญัติว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ลงมติในการประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรกขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย จึงเป็นบทบังคับให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย จะงดพิพากษาหรือพิพากษาเป็นอย่างอื่นไม่ได้เมื่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่ลงมติไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ของจำเลยที่ 2 และขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานศาลเพื่อพิพากษาให้จำเลยที่ 2 ล้มละลายแล้ว การที่จำเลยที่ 2 ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีก ทั้ง ๆ ที่เป็นการพ้นขั้นตอนและพ้นระยะเวลาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 แล้ว จึงเป็นการไม่ชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1821/2523 จำเลยมิได้ยื่นคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงได้ประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรก และเจ้าหน้าที่ได้ลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้จำเลยล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานมติในการประชุมดังกล่าวให้ศาลทราบตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61 ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวบังคับให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลจะงดพิพากษาหรือพิพากษาเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ดังนั้น การที่จำเลยมายื่นคำร้องขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 45 แล้ว ศาลจะสั่งอ่านคำพิพากษาโดยให้จำเลยไปดำเนินการขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ได้ ต้องยกคำร้องของจำเลยและพิพากษาให้จำเลยล้มละลายตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 61

จากงานวิจัย¹⁶⁹เกี่ยวกับการยื่นคำขอประนอมหนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยจากการสังเกตของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในทางปฏิบัติพบว่า ลูกหนี้ที่มีความประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับคำขอประนอมหนี้จากเพื่อนหรือนายความก่อนที่จะมาพบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ในวันที่ลูกหนี้มาให้การเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องสอบถามความประสงค์ของลูกหนี้ทุกคนว่าประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือไม่ เนื่องจากเป็นคำถามสุดท้ายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

¹⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

¹⁶⁹ ดร.กนก จุลมนต์, การยื่นคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในประเทศไทย [ออนไลน์], 24 มีนาคม 2562. แหล่งที่มา <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190924a87ff679a2f3e71d9181a67b7542122c094317.pdf>

จะต้องสอบถาม จากการสัมภาษณ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ข้อมูลว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับคำขอประนอมหนี้ให้ลูกหนี้ฟัง แต่ลูกหนี้จะเข้าใจเพียงใด หรือไม่นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจทราบได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์บางคนกล่าวว่า ลูกหนี้บางคนใช้ช่องทางการยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเพื่อประวิงคดี เนื่องจากลูกหนี้กลุ่มนี้ต้องการเวลาในการหาแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมเพื่อนำมาชำระหนี้เจ้าหนี้หรือเพื่อไถ่ถอนทรัพย์หลักประกัน¹⁷⁰

เนื่องจากกฎหมายล้มละลายไม่ได้กำหนดว่าระยะเวลาที่ลูกหนี้จะเสนอขอชำระหนี้จะยาวนานเพียงใด หรือลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้ครบถ้วนหรือไม่ เพียงใด และไม่ได้กำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่ลูกหนี้จะต้องเสนอขอชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ที่ประชุมเจ้าหนี้นอกรับคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้ควรมีการสอบถามจากเจ้าหนี้ในคดีของตนว่า เจ้าหนี้แต่ละรายมีหลักเกณฑ์ในเรื่องการยอมรับคำขอประนอมหนี้เป็นอย่างไร จากการเก็บข้อมูลคดีล้มละลาย ผู้วิจัยจากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า ลูกหนี้เสนอขอประนอมหนี้โดยมีระยะเวลาในการชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายโดยเฉลี่ยอยู่ที่เกือบสามปี (34.7 เดือน) สำหรับจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ขอชำระหนี้ โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 18.1 ของจำนวนหนี้¹⁷¹

จากการสัมภาษณ์เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา โดยพิจารณาคำขอประนอมหนี้เป็นรายไป โดยหลักคือ จำนวนหนี้ที่ลูกหนี้เสนอจะชำระบางส่วนนั้นจะต้องเป็นสัดส่วนที่พอเหมาะกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้เมื่อพิจารณาถึงจำนวนหนี้ค้างชำระทั้งหมดแล้ว และระยะเวลาในการชำระหนี้ไม่ควรนานเกินไป ปัจจัยที่นำมาพิจารณาได้แก่ 1) เป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือเจ้าหนี้ไม่มีประกัน หากเป็นเจ้าหนี้มีประกัน จะนำมูลค่าทรัพย์หลักประกันมาหักออกจากภาระหนี้ก่อน เป็นจำนวนตั้งต้นในการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย 2) พิจารณาสถานะของเจ้าหนี้แต่ละรายว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือไม่มีประกัน เพื่อคำนวณว่า จะได้รับส่วนแบ่งในการชำระหนี้เท่าใด 3) แต่ละสถาบันการเงินมีหลักเกณฑ์การรับข้อเสนอขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แตกต่างกัน เจ้าหนี้ที่เป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเจ้าหนี้ที่เป็นธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากไม่ได้เป็นเจ้าหนี้ที่ให้สินเชื่อแต่แรก แต่เป็นผู้ซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพเหล่านี้มาจากธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น บริษัทบริหารสินทรัพย์จึงสามารถยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ได้ง่ายกว่าเจ้าหนี้เดิม 4) สถาบันการเงินบางแห่งให้ข้อมูลว่า จะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ต่อเมื่อได้รับชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้มากกว่าจำนวนที่จะได้รับ หากมีการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย 5) ในกรณีที่หนี้ร่วมจำนวนเงินที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกัน จะนำมาหักชำระหนี้จากจำนวนที่เจ้าหนี้ประสงค์จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ที่ยื่นคำขอประนอมหนี้ โดยจากการสัมภาษณ์เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ส่วนใหญ่ไม่เปิดเผยเกณฑ์ขั้นต่ำในเรื่องจำนวนเงินที่ยอมรับได้และระยะเวลาในการชำระหนี้ ส่วนที่ได้ข้อมูลพบว่า ลูกหนี้

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

¹⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

จะต้องเสนอสัดส่วนชำระหนี้ประมาณร้อยละ 20 – ร้อยละ 50 ของหนี้ที่ไม่มีประกัน และชำระหนี้ภายในเวลาประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี¹⁷²

งานวิจัยดังกล่าวได้ค้นพบข้อมูลว่า ในกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายที่ได้ยื่นไว้แล้วในวันที่มีการนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก¹⁷³ โดยเสนอขอชำระหนี้เพิ่มขึ้นเพียง 1% หรือ 2% พระราชบัญญัติล้มละลายไม่ได้ระบุวิธีดำเนินการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์นี้ไว้ ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสอบถามเจ้าหนี้ทั้งหลายว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ที่มีการขอแก้ไขหรือไม่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ทนายเจ้าหนี้ทั้งหลายหรือผู้รับมอบอำนาจของเจ้าหนี้ จะแถลงว่าเนื่องจากมีการแก้ไขคำขอประนอมหนี้ จำต้องกลับไปสอบถามผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของเจ้าหนี้ก่อนว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ที่มีการแก้ไขหรือไม่ ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมักต้องเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกไปเพื่อรอผลการพิจารณาของเจ้าหนี้ เนื่องจากขั้นตอนการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละรายนั้นมีขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาที่แตกต่างกัน การเลื่อนคดีครั้งหนึ่งๆ อาจจะใช้เวลาถึง 3 หรือ 4 เดือน ในกรณีที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เช่น ไม่เกิน 5% นั้น เจ้าหนี้หลายราย เห็นว่าเป็นยุทธวิธีในการประวิงคดีของลูกหนี้ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่รู้เท่าถึงยุทธวิธีของลูกหนี้หรือมีความยืดหยุ่นมากเกินไปในการอนุญาตให้เลื่อนการนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกจะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายล่าช้า¹⁷⁴

3.4.2.2 การขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 บัญญัติว่า “ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป”

การขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้นั้นน่าจะขอในที่ประชุมเจ้าหนี้หรือขอในชั้นศาลเมื่อศาลพิจารณาคำขอประนอมหนี้ การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลจะอนุญาตหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาว่าการแก้ไขนั้นเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไปหรือไม่ หมายถึง เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายเพิ่มขึ้น เช่น ขอแก้ไขจากชำระหนี้จากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 80 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลอาจอนุญาตให้แก้ไขได้ แต่ถ้าแก้ไขจากชำระหนี้จากร้อยละ 50 เป็นร้อยละ 30 ไม่อาจอนุญาตได้เนื่องจากไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้¹⁷⁵

¹⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-12.

¹⁷³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป

¹⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

¹⁷⁵ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 133.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1350/2546 พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61 บัญญัติบังคับให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันทีเมื่อได้ดำเนินคดีมาตามขั้นตอนของมาตรานี้ครบถ้วนแล้ว ศาลจะงดพิพากษา หรือรอการพิพากษา หรือพิพากษาเป็นอย่างอื่นไม่ได้ และกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้เพียงครั้งเดียว หากจำเลยจะขอประนอมหนี้อีกก็ชอบที่จะเสนอคำขอได้ในตอนหลังเมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยล้มละลายแล้ว ดังนั้น การที่จำเลยยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเข้ามาอีกอันมิใช่เป็นการขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ตามมาตรา 47 และเป็นการพ้นระยะเวลาตามมาตรา 45 แล้ว การยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีกครั้งจะทำให้คดีล้มละลายไม่อาจดำเนินไปได้โดยรวดเร็วผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายจึงเป็นการไม่ชอบ

ในกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้ทันภายในกำหนดระยะเวลา แต่ที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ และลงมติว่าขอให้รายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ภายหลังจากวันประชุมเจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการตามขั้นตอนรายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ในขั้นตอนนี้ลูกหนี้ไม่มีสิทธิขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติไม่ยอมรับนั้น เนื่องจากคำขอประนอมหนี้เป็นอันตกไป ย่อมไม่มีคำขอประนอมหนี้ที่จะแก้ไขได้ กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้เพียงครั้งเดียว หากลูกหนี้ประสงค์จะขอประนอมหนี้อีกก็มีสิทธิเสนอคำขอได้เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว หรือขอประนอมหนี้หลังล้มละลาย หากลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเข้ามาใหม่เมื่อล่วงเลยการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกมาแล้ว ไม่ใช่เป็นการขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 แต่เป็นการยื่นคำขอประนอมหนี้ซึ่งพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 45 กรณีไม่ใช่การขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในชั้นศาล อีกทั้งศาลมิได้นัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ เนื่องจากคำขอประนอมหนี้ไม่ผ่านการยอมรับจากที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก คำขอประนอมหนี้เป็นอันตกไปตั้งแต่การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกแล้ว¹⁷⁶

3.4.2.3 ผลของการเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้

หลังจากศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้แล้ว ลูกหนี้อาจกลับมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ทันทีโดยผลของคำสั่งศาล โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่จำเป็นต้องโฆษณาก่อนเว้นแต่กรณีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 58 ในการประนอมหนี้ ถ้าได้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้เพื่อจัดการชำระหนี้ ให้นำบทบัญญัติในหมวด 4 ว่าด้วยวิธีจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ และหมวด 5 ว่าด้วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม นอกจากนี้ การประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับและศาลเห็นชอบด้วย ย่อมผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหมดในเรื่องหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงยังไม่หมดหน้าที่ ยังคงมีอำนาจในการสอบสวนและมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ของ

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132-133.

เจ้าหนี้ ตลอดจนดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้เพื่อให้ทราบถึงสิทธิในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ รวมทั้งการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงในการประนอมหนี้¹⁷⁷

การประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้นอกรับและศาลเห็นชอบด้วยแล้ว ย่อมผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหมดที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าเจ้าหนี้จะได้อื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้หรือไม่ก็ตาม ผลก็คือลูกหนี้ต้องชำระหนี้ตามข้อตกลงในคำขอประนอมหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเท่านั้น ส่วนเจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันที่ไม่ได้อื่นชำระหนี้ย่อมไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้เลย แม้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่มีสิทธิบังคับคดีต่อไป และเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้ครบถ้วนตามคำขอประนอมหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ส่วนที่ยังขาดอยู่ทั้งหมดรวมทั้งหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ด้วย เจ้าหนี้ทุกรายไม่อาจเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้อีก¹⁷⁸

อย่างไรก็ดี ยังมีเจ้าหนี้ที่ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นจากการปลดล้มละลาย คือ เจ้าหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 77 (1) หนี้อาชีพราย และ มาตรา 77 (2) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมรู้ ดังนั้น ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ดังกล่าวเต็มตามจำนวนหนี้เดิมเว้นแต่เจ้าหนี้ได้ยินยอมด้วยในการประนอมหนี้ แม้ว่าเจ้าหนี้ดังกล่าวจะมีได้อื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 91 ก็ตาม¹⁷⁹

3.5 ศาลพิพากษาให้ล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงาน ว่า เจ้าหนี้ได้ลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกหรือในคราวที่ได้เลื่อนไป ขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายก็ดี หรือไม่ลงมติประการใดก็ดี หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุมก็ดี หรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบก็ดี ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำพิพากษาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณาให้ระบุชื่อ ตำบลที่อยู่ อาชีพของลูกหนี้และวันที่ศาลได้มีคำพิพากษา”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61 เป็นบทบัญญัติให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายอันเนื่องมาจากลูกหนี้ไม่ได้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย หรือลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

¹⁷⁷ กมล อธิเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 253-254.

¹⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 257.

¹⁷⁹ ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย, หน้า 116.

แต่ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับจึงมีมติในการประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรกขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้ว แต่ศาลไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย¹⁸⁰

ในการพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องมีการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อน การที่ศาลล้มละลายกลางนัดฟังคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายก่อนแล้วนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยในภายหลังเพื่อความสะดวกตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอมามีได้เป็นการข้ามขั้นตอน ในช่วงก่อนหรือในวันนัดฟังคำพิพากษาล้มละลาย ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไม่ได้ เนื่องจากล่วงเลยระยะเวลามาแล้ว แม้ว่าลูกหนี้อุทธรณ์คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและคดียังไม่ถึงที่สุด ศาลก็ต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันทีหากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รายงานเหตุตามมาตรา 61 โดยศาลไม่จำเป็นต้องรอให้คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดถึงที่สุดก่อน¹⁸¹

ในการอุทธรณ์คำพิพากษาให้ล้มละลาย จะต้องอุทธรณ์ในประเด็นที่ว่า คำพิพากษาของศาลไม่ตรงกับรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานไม่ตรงกับมติที่ประชุมเจ้าหน้าที่ ส่วนการอุทธรณ์โต้แย้งว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินจึงไม่ต้องล้มละลายนั้น เป็นการอุทธรณ์คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ใช่เป็นการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาให้ล้มละลาย¹⁸²

3.6 ลักษณะของการประวิงมิให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

3.6.1 การประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ เป็นเหตุสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” หมายถึง ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่¹⁸³ ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน ในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น¹⁸⁴

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (4) บัญญัติว่า

“ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

¹⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

¹⁸¹ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 268.

¹⁸² เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 151.

¹⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

¹⁸⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 7

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

- ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร
- ข. ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไป โดยวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ
- ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล
- ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ”

ลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตาม ข้อ ก. ถึง ข้อ ง. เพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ด้วย เช่น กรณีตาม ก. ลูกหนี้ออกไปเสียนอกราชอาณาจักรเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เจ้าหนี้ติดตามทวงถามเพื่อบังคับชำระหนี้แต่หากลูกหนี้ออกไปเสียนอกราชอาณาจักรเพื่อท่องเที่ยวหรือศึกษาต่อ ย่อมไม่เข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา นี้ สำหรับกรณีตาม ข. การที่ลูกหนี้ได้ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ อันจะเข้าข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น จะต้องเป็นการกระทำเพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือเพื่อมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ โดยพิจารณาพฤติการณ์เป็นกรณีไป¹⁸⁵ ดังนี้

กรณีพฤติการณ์ที่เข้าข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7454/2548 การที่โจทก์ส่งหนังสือทวงถามให้จำเลยที่ 1 ชำระหนี้ถึง 2 ครั้ง โดยส่งไปยังภูมิลำเนาของจำเลยที่ 1 ครั้งแรกได้รับแจ้งว่าจำเลยที่ 1 ย้ายที่อยู่ไม่ทราบที่อยู่ใหม่ และครั้งหลังมีการระบุเหตุขัดข้องว่าไม่มีเลขที่บ้านตามเจ้าหน้าที่ ทั้งในชั้นส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยที่ 1 ที่บ้านเลขที่ดังกล่าวปรากฏในรายงานของพนักงานเดินหมายว่ามีลักษณะเป็นบ้านร้าง ไม่มีผู้อยู่อาศัยเป็นเวลานานแล้ว การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นการปิดสถานประกอบธุรกิจเพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ กรณีต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (4) (ข) ว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 652/2539 สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีครบกำหนดแล้วจำเลยยังคงเบิกและถอนเงินจากบัญชีและขอสัญญาระบุว่าหากครบกำหนดแล้วผู้กู้ยังเบิกเงินอีกให้ถือว่าเป็นหนี้เงินกู้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ถือได้ว่าสัญญาดังกล่าวระหว่างโจทก์จำเลยยังคงมีอยู่ต่อไปโดยไม่มีกำหนดเวลา พฤติการณ์ที่จำเลยหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้ถึงสองครั้งถือได้ว่าจำเลยประวิงการชำระหนี้ต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (4) ข้อ ข

¹⁸⁵ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 22.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2395/2534 แม้จำเลยจะโต้แย้งยอดหนี้ที่เพิ่มขึ้นภายหลังวันที่ 4 เมษายน 2528 แต่จำเลยก็รับว่าในวันที่ 4 เมษายน 2528 จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 208,061.38 บาท จึงรับฟังได้ว่าจำเลยเป็นโจทก์ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 บาท ตามพระราชบัญญัติล้มละลายพ.ศ. 2483 มาตรา 9 (2) (3) โจทก์ได้มอบอำนาจให้ทนายความมีหนังสือบอกกล่าวให้จำเลยชำระหนี้ แต่ส่งให้ไม่ได้เพราะจำเลยย้ายที่อยู่ ได้ตรวจสอบทะเบียนบ้านตามที่จำเลยแจ้งตอนยื่นคำขอเปิดบัญชีเงินฝากก็ไม่ปรากฏชื่อจำเลยอยู่ในทะเบียนบ้าน จึงได้ลงประกาศหนังสือพิมพ์แจ้งให้จำเลยชำระหนี้รวมสองครั้ง ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ตามพฤติการณ์ดังกล่าว แม้จำเลยอ้างว่าไม่ทราบการทวงก็ถือได้ว่าจำเลยไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่เพื่อประวิงการชำระหนี้ต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 8 (4) ข.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5673/2530 จำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้รายอื่นกับโจทก์ฟ้องเป็นคดีอาญาหลายเรื่อง จำเลยที่ 2 จึงได้หลบหนีไป และในการส่งหมายเรียก และสำเนาคำฟ้องคดีนี้ให้แก่จำเลยที่ 2 ต้องประกาศ หนังสือพิมพ์ ส่วนจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนก็ต้องส่งโดยวิธีปิดหมาย โดยเจ้าพนักงานผู้ส่งหมายรายงานว่ามีป้ายชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 อยู่ที่ภูมิลำเนาตามฟ้อง ทั้งโจทก์นำสืบได้ความว่า จำเลยทั้งสองไม่มีทรัพย์สินใดที่จะชำระหนี้ได้ พฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่า จำเลยทั้งสองได้ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่และปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ เพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าจำเลยทั้งสองมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 (4) ข. แล้ว

กรณีพฤติการณ์ที่ไม่เข้าข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4732/2543 แม้จำเลยที่ 1 จะเปลี่ยนชื่อตัว แต่ยังคงอยู่ในบ้านที่ตนมีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้าน โดยมีได้ย้ายที่อยู่แต่อย่างใด ทั้งข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 หลบหนี ส่วนจำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นเจ้าพนักงานตำรวจต้องย้ายที่อยู่ไปตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชามิใช่เป็นการหลบหนีไปจากเคหสถานที่เคยอยู่แต่อย่างใด พยานหลักฐานของโจทก์คงฟังได้แต่เพียงว่าโจทก์ไม่ทราบภูมิลำเนาที่แน่นอนของจำเลยทั้งสามและไม่สามารถที่จะสืบหาทรัพย์สินของจำเลยทั้งสามได้เท่านั้น ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามมีหนี้สินล้นพ้นตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 429/2542 ข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 8 (4) ข้อ ข. บัญญัติเพื่อให้คาดคะเนไว้ก่อนว่าหากจำเลยมีพฤติการณ์ต่าง ๆ ดังที่บัญญัติไว้แสดงว่าจำเลยน่าจะไม่สามารถจะชำระหนี้ของตนได้ และตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งโจทก์จะต้องนำสืบข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อสันนิษฐานดังกล่าวว่าจำเลยกระทำการโดยเจตนาที่จะประวิงการชำระหนี้หรือไม่ให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้ การที่ผู้รับมอบอำนาจโจทก์เบิกความว่าไปรษณีย์ตอบรับแจ้งว่าย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่ และทราบ

ความ จากน้องชายจำเลยว่า จำเลยเป็นหนี้บุคคลอื่นอีกหลายราย ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ยังไม่พอพึ่งตามข้อสันนิษฐานดังกล่าวข้างต้นว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว

3.6.2 อำนาจศาลในกรณีลูกหนี้มีเจตนาประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 16 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้รับคำฟ้องคดีล้มละลายแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง และโจทก์นำสืบได้ว่าลูกหนี้ได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

ก. ออกไปหรือกำลังจะออกไปนอกเขตอำนาจศาล หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกเขตอำนาจศาลโดยเจตนาที่จะป้องกันหรือประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้

ข. ปกปิด ซุกซ่อน โอน ขาย จำหน่าย หรือยกย้ายทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี หรือเอกสารซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในการดำเนินคดีล้มละลายให้พ้นอำนาจศาล หรือกำลังจะกระทำการดังกล่าวนี้

ค. กระทำหรือกำลังจะกระทำการฉ้อโกงเจ้าหนี้ หรือกระทำหรือกำลังจะทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งมีโทษตามพระราชบัญญัตินี้

ศาลมีอำนาจสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปในเคหสถานหรือที่ทำการของลูกหนี้ระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจสอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชีหรือเอกสารของลูกหนี้ และให้มีอำนาจสอบสวนลูกหนี้หรือออกหมายเรียกลูกหนี้มาสอบสวนได้

(2) ให้ลูกหนี้ให้ประกันจนพอใจศาลว่า ลูกหนี้จะไม่หลบหนีไปนอกอำนาจศาล และจะมาศาลทุกคราวที่ศาลสั่ง ถ้าลูกหนี้ไม่สามารถให้ประกัน ศาลมีอำนาจสั่งขังลูกหนี้ได้มีกำหนดไม่เกินครั้งละหนึ่งเดือน แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินหกเดือน

(3) ออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือจนกว่าศาลจะยกฟ้องหรือจนกว่าลูกหนี้จะให้ประกันจนพอใจศาล”

3.6.3 อำนาจศาลในการออกหมายจับลูกหนี้มาขัง

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 66 บัญญัติว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานหรือเจ้าหนี้คนใดมีคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง

และศาลพอใจจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือพยานที่เจ้าหนี้ยนำมาสืบ ว่าลูกหนี้ได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ออกไปหรือกำลังจะออกไปนอกเขตอำนาจศาล หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกเขตอำนาจศาลโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยง ประวิงหรือกระทำให้ขัดข้องแก่กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

(2) กระทำหรือกำลังจะกระทำการฉ้อโกงเจ้าหนี้ หรือกระทำหรือกำลังจะกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีโทษตามพระราชบัญญัตินี้

ศาลมีอำนาจออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าลูกหนี้จะได้ให้ประกันจนพอใจ แต่ไม่ให้เกินกว่าหกเดือน”

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการประวิงมิให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

4.1 ปัญหาการประวิงมิให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้

4.1.1 ข้อมูลสถิติระยะเวลาการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย คดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า แห่งประเทศไทย

จากการสำรวจคดีล้มละลายของลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย อยู่ระหว่างขั้นตอนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนกระทั่งถึงวันที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้วจำนวน 40 คดี ดังนี้

ตารางที่ 5 : ระยะเวลาการดำเนินคดีนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาล้มละลาย¹⁸⁶

ระยะเวลา	จำนวนคดี	คิดเป็น
0 - 1 ปี	13	ร้อยละ 32
1 - 2 ปี	18	ร้อยละ 45
2 ปี ขึ้นไป	9	ร้อยละ 23
รวม	40	ร้อยละ 100

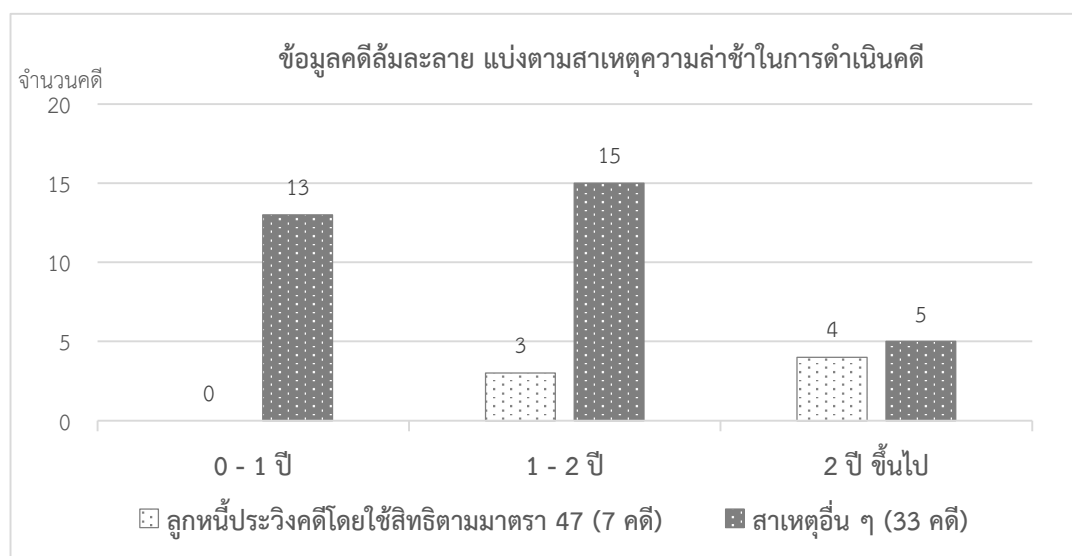
จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลูกหนี้ที่ศาลมีคำพิพากษาล้มละลายแล้วจำนวน 40 คดี เมื่อนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาล้มละลาย ใช้ระยะเวลา 0 - 1 ปี มีจำนวน 13 คดี คิดเป็นร้อยละ 32 และใช้ระยะเวลา 1 - 2 ปี มีจำนวน 18 คดี คิดเป็นร้อยละ 45 และใช้ระยะเวลามากกว่า 2 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 9 คดี คิดเป็นร้อยละ 23¹⁸⁷

ในกระบวนการดำเนินคดีล้มละลายโดยปกติ หากลูกหนี้มิได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ขึ้นตอนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนกระทั่งถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้

¹⁸⁶ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

¹⁸⁷ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ล้มละลาย ควรมีระยะเวลาไม่เกิน 240 วัน¹⁸⁸ (หรือประมาณ 8 เดือน) ดังนั้น หากคดีล้มละลายที่มีระยะเวลาดำเนินคดี 1 ปี ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความล่าช้า โดยสามารถแยกสาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลายได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 และกรณีที่ 2 สาเหตุอื่น ๆ เช่น ปริมาณคดีที่มีจำนวนมากไม่สอดคล้องกับจำนวนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ส่งผลให้คดีล่าช้า เหตุขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่มาจากเหตุปัจจัยภายนอก อย่างเช่น ในการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยในชั้นศาล หรือคดีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไปอีกนัดเนื่องจากยังไม่ได้รับรายงานผลการเดินหมาย จึงถือว่าส่งประกาศแจ้งวันนัดโดยไม่ชอบ¹⁸⁹ โดยแสดงสาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดี ตามระยะเวลาในการดำเนินคดีได้ดังนี้

รูปภาพที่ 4 : ข้อมูลคดีล้มละลาย แบ่งตามสาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดี¹⁹⁰

จะเห็นได้ว่า ในคดีล้มละลายที่ใช้ระยะเวลาดำเนินคดี 0 - 1 ปี นั้น ไม่มีกรณีที่ลูกหนี้ประวิงคดีโดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 แต่อย่างใด สำหรับคดีล้มละลายที่ใช้ระยะเวลา 1 - 2 ปี มีจำนวนคดีที่ลูกหนี้ประวิงคดี 3 คดี และในคดีล้มละลายที่ใช้ระยะเวลา 2 ปี ขึ้นไป มีจำนวนที่ลูกหนี้ประวิงคดี 4 คดี ดังนั้น ในกรณีที่ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 ย่อมส่งผลต่อระยะเวลาการดำเนินคดีล้มละลาย หรืออาจกล่าวได้ว่า หากลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 ย่อมมีแนวโน้มที่ทำให้ระยะเวลาในการดำเนินคดียาวนานมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป

¹⁸⁸ ประมวลการจำนวนวันจากขั้นตอนตามกฎหมายล้มละลาย โดยคำนวณบนสมมติฐานว่าคดีดำเนินไปโดยเร็วที่สุด โดยไม่มีการเลื่อนวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หรือวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

¹⁸⁹ กรมบังคับคดี, ผลการวิจัยระยะเวลาในการบังคับคดีล้มละลาย [ออนไลน์], 10 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา <http://www.led.go.th/articles/pdf/pp080957.pdf>

¹⁹⁰ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

4.1.2 สาเหตุความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย กรณีลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 บัญญัติว่า “ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป” เป็นการกำหนดให้ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป ถ้าหากลูกหนี้ขอแก้ไขโดยเพิ่มเติมจำนวนเงินในการชำระหนี้ให้สูงขึ้นกว่าคำขอประนอมหนี้เดิม เช่น แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะยอมรับการแก้ไข และนำคำขอประนอมหนี้ฉบับแก้ไขนั้นให้เจ้าหนี้พิจารณาได้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุญาตให้แก้ไขแล้ว จะให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ที่แก้ไขนั้นหรือไม่ หรือเมื่อศาลอนุญาตให้แก้ไขแล้ว ศาลก็อาจสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ที่แก้ไขนั้น

ในระหว่างการประชุมเจ้าหนี้ ถ้าที่ประชุมมีท่าทีจะไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติ หรือเมื่อเจ้าหนี้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้แล้ว ในระหว่างการพิจารณาของศาลเพื่อเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ต่อศาล การขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้จะต้องมีคำขอประนอมหนี้ขณะนั้นด้วย เช่น การขอแก้ไขในระหว่างการประชุมเจ้าหนี้ ลูกหนี้ต้องขอแก้ไขก่อนเจ้าหนี้จะลงมติ มิใช่เจ้าหนี้มีได้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้แล้ว คำขอรับชำระหนี้ย่อมเป็นอันตกไป ลูกหนี้จะไปขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อให้เจ้าหนี้ลงมติพิเศษใหม่ หรือขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ต่อศาล ก่อนศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย เช่นนี้ กระทำไม่ได้¹⁹¹

4.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนถึงขั้นตอนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ลูกหนี้ที่ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายส่วนใหญ่เนื่องจากลูกหนี้มีปัญหาในการดำเนินธุรกิจและไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงปัจจัยในมุมมองต่าง ๆ ที่คาดว่าจะอาจจะมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ รวมทั้งศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่ลูกหนี้จะประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้อำนาจสิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 โดยจะนำเสนอปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น การมีทรัพย์สิน

¹⁹¹ กมล ธีรเวชพลกุล, คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ, หน้า 250-251.

หลักประกันหรือไม่ ภาระหนี้ที่มีต่อธนาคาร ประเภทธุรกิจ ขนาดธุรกิจ สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เป็นต้น มีรายละเอียดดังนี้

4.1.3.1 ปัจจัยเรื่องทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้

“เจ้าหนี้อันมีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทาง จำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ¹⁹²

ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 เจ้าหนี้อันมีประกัน จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัว ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ

(2) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์ แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับ ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อย กว่าสองล้านบาท¹⁹³

นอกจากเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ในฐานะเป็นเจ้าหนี้อันมีประกันแล้ว สถานะความเป็นเจ้าหนี้อันมีประกันได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 96¹⁹⁴ เจ้าหนี้อาจขอรับชำระหนี้ได้อย่างเจ้าหนี้อันมีประกันภายใต้เงื่อนไขทั้ง 4 อนุมาตรา โดยลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยรวมจำนวน 40 คดี เป็นลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินหลักประกัน และไม่มีทรัพย์สินหลักประกัน ดังนี้

¹⁹² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6

¹⁹³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10

¹⁹⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 96 บัญญัติว่า

“เจ้าหนี้อันมีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ภายในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) เมื่อยินยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้ว ขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน

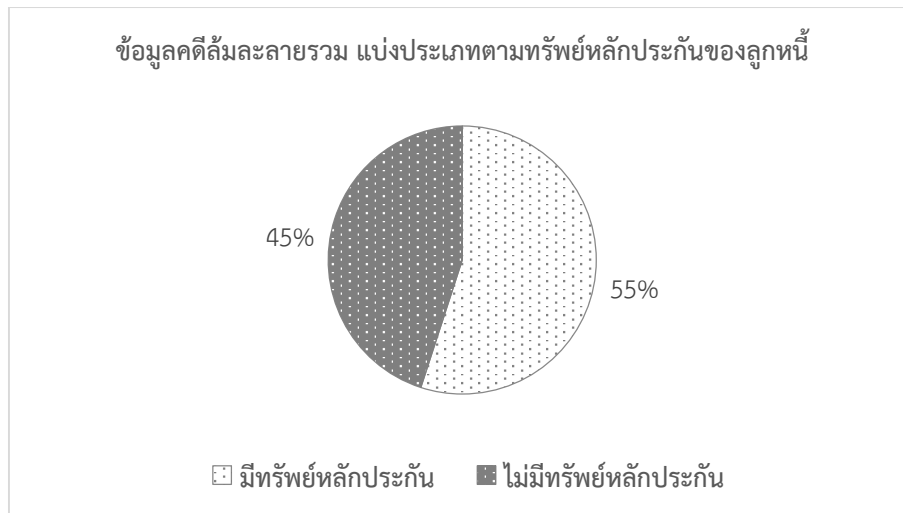
(2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

(3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

(4) เมื่อตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ ในกรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไถ่ถอนทรัพย์สินตามราคานั้นได้ ถ้าเห็นว่าราคานั้นไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกัน จะขายทอดตลาดก็ได้แต่ต้องไม่ทำให้เสียหายแก่เจ้าหนี้นั้น และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจชำระราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใด ให้ถือว่าเป็นราคาที่ได้คืนมาในค่าขอ

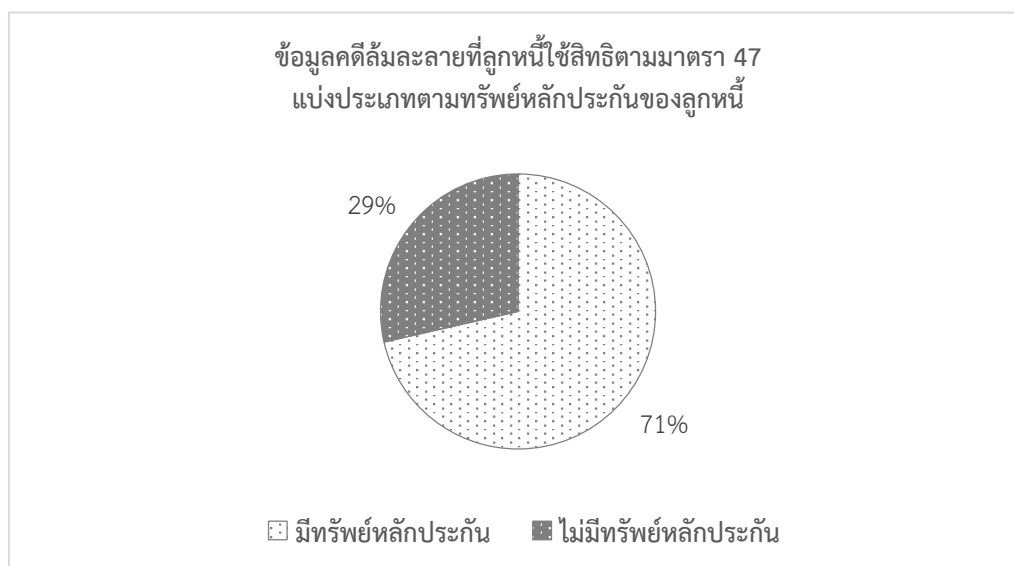
ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งโดยหนังสือให้เจ้าหนี้ทราบว่า จะใช้สิทธิไถ่ถอนหรือตกลงให้ขายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลาสี่เดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ถือว่ายินยอมให้ทรัพย์สินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์แก่เจ้าหนี้ตามราคาที่ได้คืนมา และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมดสิทธิไถ่ถอนหรือขายทรัพย์สินนั้น

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่ตามกฎหมายลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน”

รูปภาพที่ 5 : ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้¹⁹⁵

ลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวน 40 คดี เป็นลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินหลักประกัน ธนาคารยื่นขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้มีประกัน จำนวน 22 คดี คิดเป็นร้อยละ 55 และเป็นลูกหนี้ที่ไม่มีทรัพย์สินหลักประกัน ธนาคารยื่นขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้ไม่มีประกัน จำนวน 18 คดี คิดเป็นร้อยละ 45 และจากลูกหนี้ทั้ง 40 คดี มีลูกหนี้ที่ใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 แต่ผลคดีในที่สุด เจ้าหนี้ไม่เห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ที่แก้ไขจนกระทั่งศาลล้มละลายกลางมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย มีจำนวน 7 คดี และแบ่งตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ได้ดังนี้

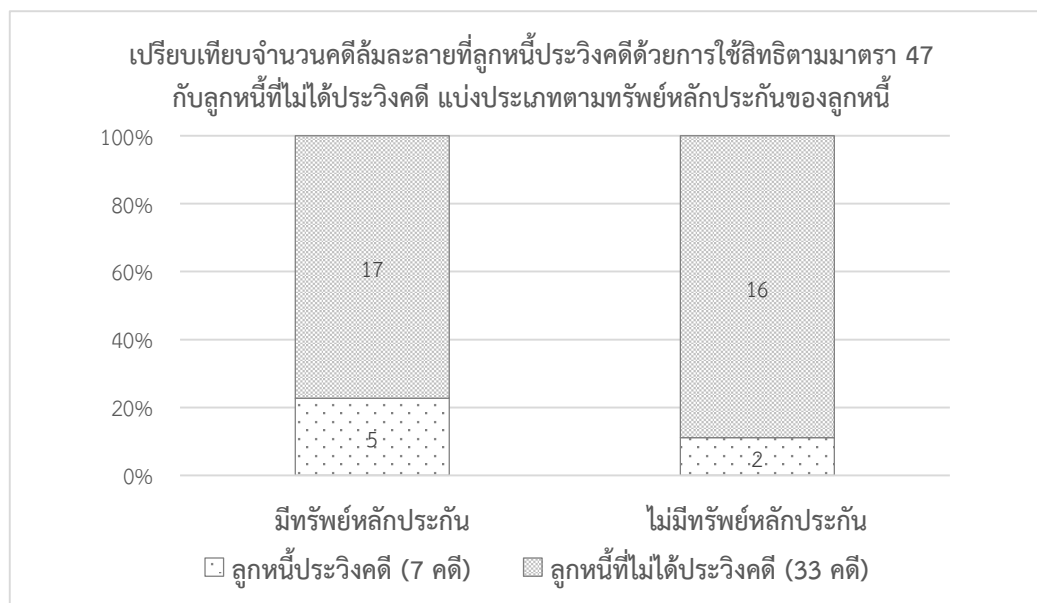

รูปภาพที่ 6 : ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้¹⁹⁶

¹⁹⁵ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

¹⁹⁶ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ลูกหนี้ที่ใช้สิทธิประวิงคดีจำนวน 7 คดี เป็นลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินหลักประกัน ธนาคารยื่นขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้มีประกัน จำนวน 5 คดี คิดเป็นร้อยละ 71 และเป็นลูกหนี้ที่ไม่มีทรัพย์สินหลักประกัน ธนาคารยื่นขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้ไม่มีประกัน จำนวน 2 คดี คิดเป็นร้อยละ 29 โดยแสดงการเปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ได้ดังนี้

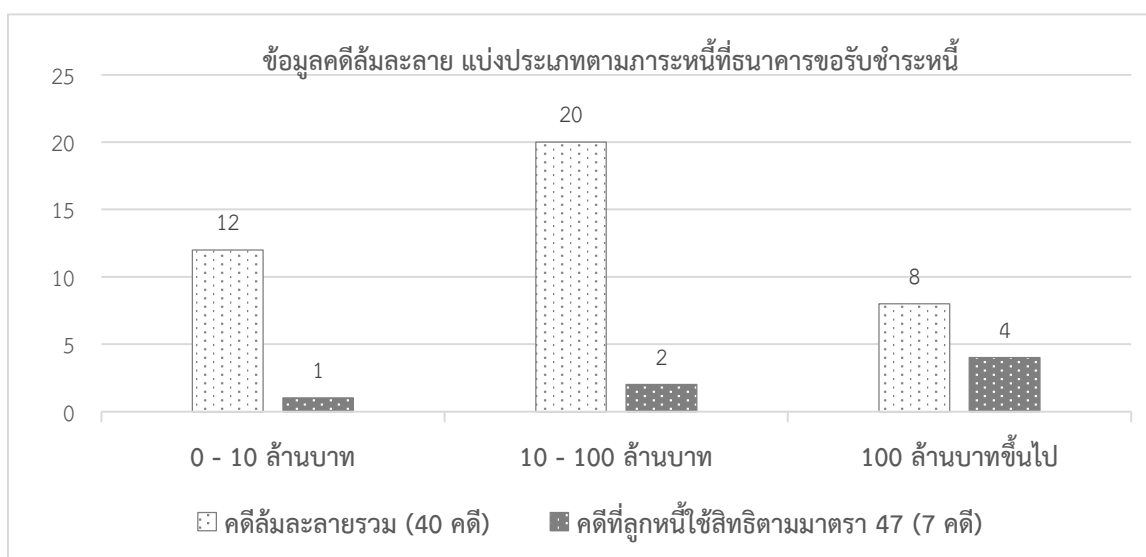
รูปภาพที่ 7 : เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้¹⁹⁷

จากการสำรวจคดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 ในกลุ่มลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินหลักประกัน มีจำนวน 5 คดี จากคดีที่มีทรัพย์สินหลักประกันทั้งหมด 22 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ส่วนในกลุ่มลูกหนี้ที่ไม่มีทรัพย์สินหลักประกัน มีจำนวน 2 คดี จากคดีที่ไม่มีทรัพย์สินหลักประกันทั้งหมด 18 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 11 แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินหลักประกัน เป็นลูกหนี้มีแนวโน้มที่จะประวิงคดีโดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 เนื่องจากลูกหนี้มีทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันและไม่ต้องการให้เจ้าหนี้บังคับกับทรัพย์สินหลักประกันทั้งหมด ลูกหนี้จึงเสนอเงื่อนไขการประนอมหนี้ เพื่อแลกกับการได้ทรัพย์สินกลับคืนไป โดยใช้วิธีการยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และในกรณีที่เจ้าหนี้จะลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ฉบับนั้น ลูกหนี้อาจใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป จึงเป็นโอกาสที่ลูกหนี้จะประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้อิทธิพลดังกล่าว

¹⁹⁷ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

4.1.3.2 ปัจจัยเรื่องภาระหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อธนาคาร

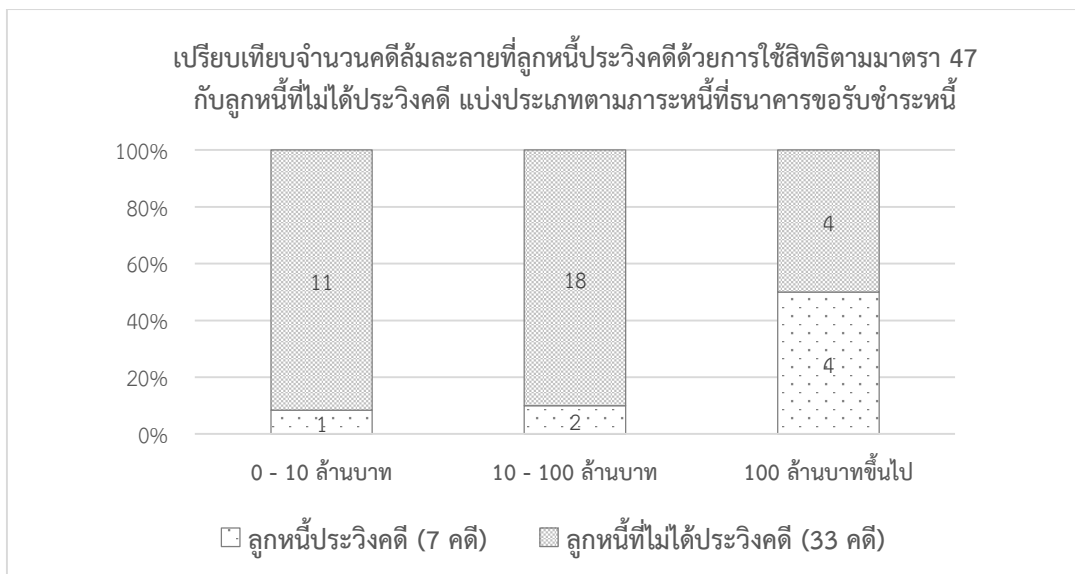
การที่ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง นั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาหลายประการ เช่น พิจารณาจากประเภทธุรกิจ สภาพะตลาดของสินค้าที่ผลิต พิจารณากระแสเงินสดที่หมุนเวียนในกิจการ รวมถึงหลักประกันการชำระหนี้ ทั้งนี้ เพื่อคาดการณ์ความสามารถในการชำระหนี้คืนในอนาคต จึงอาจกล่าวได้ว่า ลูกหนี้ที่มีความสามารถดำเนินธุรกิจได้ประสบผลสำเร็จย่อมมีแนวโน้มที่ธนาคารจะให้สินเชื่อเป็นจำนวนมาก แต่ย่อมมีความเสี่ยงสูงเช่นกัน เมื่อลูกหนี้ดังกล่าวผิดนัดไม่ชำระหนี้ จึงมีภาระหนี้คงค้างกับธนาคารเป็นจำนวนมาก เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดธนาคารจึงนำภาระหนี้ทั้งหมดไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย และในคดีล้มละลายของลูกหนี้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย จำนวน 40 คดี แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 8 : ข้อมูลคดีล้มละลาย แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้¹⁹⁸

จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มคดีล้มละลาย (40 คดี) ลูกหนี้มีภาระหนี้ตั้งแต่ 0 ถึง 10 ล้านบาท จำนวน 12 คดี มีภาระหนี้ตั้งแต่ 10 ถึง 100 ล้านบาท จำนวน 20 คดี และมีภาระหนี้ตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป จำนวน 8 คดี สำหรับในกลุ่มคดีที่ลูกหนี้ใช้สิทธิประวิงคดี (7 คดี) ลูกหนี้มีภาระหนี้ ตั้งแต่ 0 ถึง 10 ล้านบาท จำนวน 1 คดี มีภาระหนี้ตั้งแต่ 10 ถึง 100 ล้านบาท จำนวน 2 คดี และมีภาระหนี้ตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป จำนวน 4 คดี โดยสามารถแสดงเปรียบเทียบอัตราส่วนจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้ ดังนี้

¹⁹⁸ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

รูปภาพที่ 9 : เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้¹⁹⁹

จากการสำรวจคดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้ ในกลุ่มลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ 0 – 10 ล้านบาท มีจำนวน 1 คดี จากคดีทั้งหมด 12 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 8 ส่วนในกลุ่มลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ 10 – 100 ล้านบาท มีจำนวน 2 คดี จากคดีทั้งหมด 20 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 10 และในกลุ่มลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ 100 ล้านบาทขึ้นไป มีจำนวน 4 คดี จากคดีทั้งหมด 8 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 50

ลูกหนี้ที่ประวิงคดีโดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแปรผันตามภาระหนี้ที่ธนาคารขอรับชำระหนี้ โดยลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป มีแนวโน้มที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มากกว่าลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ต่ำกว่า 100 ล้านบาท เนื่องจากลูกหนี้ที่มีความสามารถดำเนินธุรกิจได้ประสบผลสำเร็จ ที่ธนาคารพิจารณาแล้วให้สินเชื่อเป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาผิคนัดไม่ชำระหนี้ และธนาคารได้นำภาระหนี้ดังกล่าวไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ส่วนมากเป็นลูกหนี้ที่มีศักยภาพที่อาจจะมีความสามารถในการชำระหนี้คืน จึงเสนอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายโดยยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และในกรณีที่เจ้าหนี้จะลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ฉบับนั้น ลูกหนี้อาจใช้สิทธิของลูกหนี้ตามมาตรา 47 ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้ เพื่อขยายระยะเวลาหรือซื้อเวลาที่ตนเองจะตกเป็นบุคคลล้มละลายออกไปให้นานที่สุด ดังนั้น ลูกหนี้ที่มีภาระหนี้เป็นจำนวนมากจึงมีแนวโน้มที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้อำนาจตามมาตรา 47 สูงกว่าลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ต่ำกว่า หรืออาจสรุปได้ว่าปัจจัยเรื่องภาระหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อธนาคารจึงมีผลต่อการใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ดังกล่าว

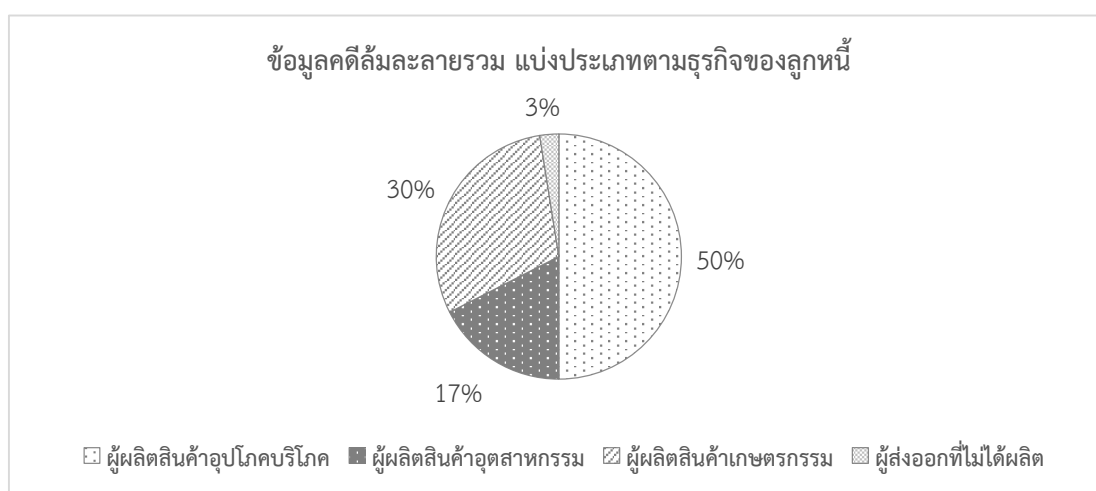
¹⁹⁹ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

4.1.3.3 ปัจจัยด้านประเภทธุรกิจของลูกหนี้

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจอันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก การนำเข้า และการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาประเทศโดยการให้สินเชื่อ ค้ำประกัน รับประกันความเสี่ยง หรือให้บริการที่จำเป็นอื่น²⁰⁰ ภายในขอบวัตถุประสงค์ของธนาคาร ธนาคารมีอำนาจกระทำกิจการให้สินเชื่อแก่ธนาคารของผู้ส่งออก ผู้ส่งออก ธนาคารของผู้ซื้อ ผู้ซื้อ ธนาคารของผู้ลงทุน หรือผู้ลงทุน ให้สินเชื่อเพื่อการนำเข้าสินค้าหรือบริการที่ใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกหรือเพื่อการพัฒนาประเทศ ให้สินเชื่อหรือบริการทางการเงินในรูปแบบที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศและด้านการลงทุน²⁰¹

คำว่า “ผู้ส่งออก” หมายความว่า ผู้ประกอบการที่อยู่ในประเทศ รวมทั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งทำการส่งออกสินค้าหรือบริการไปจำหน่ายยังต่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนเป็นเงินตราหรือทรัพย์สินอื่นใดที่เทียบมูลค่าเป็นเงินตราเข้ามาในราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงผู้ให้บริการแก่บุคคลในต่างประเทศ²⁰²

จากขอบวัตถุประสงค์ของธนาคารข้างต้น ลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก หรือเป็นผู้ส่งออกสินค้าโดยไม่ได้ผลิตเอง โดยอาจจำแนกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ 1) ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค 2) ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม 3) ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม 4) ผู้ส่งออกที่ไม่ได้ผลิต หากพิจารณาสถิติล้มละลายของลูกหนี้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย แบ่งประเภทธุรกิจของลูกหนี้ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 10 : ข้อมูลสถิติล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้²⁰³

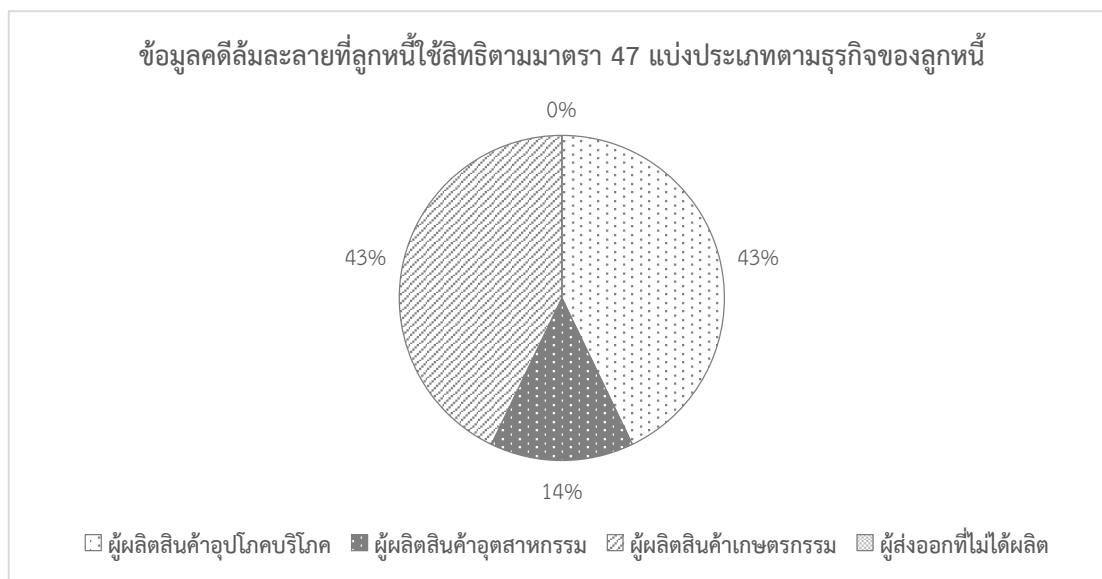
²⁰⁰ พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 มาตรา 7

²⁰¹ พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 มาตรา 8 (2), (3) และ (4)

²⁰² พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2536 มาตรา 3

²⁰³ ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ แหล่งที่มา <https://datawarehouse.dbd.go.th/index>

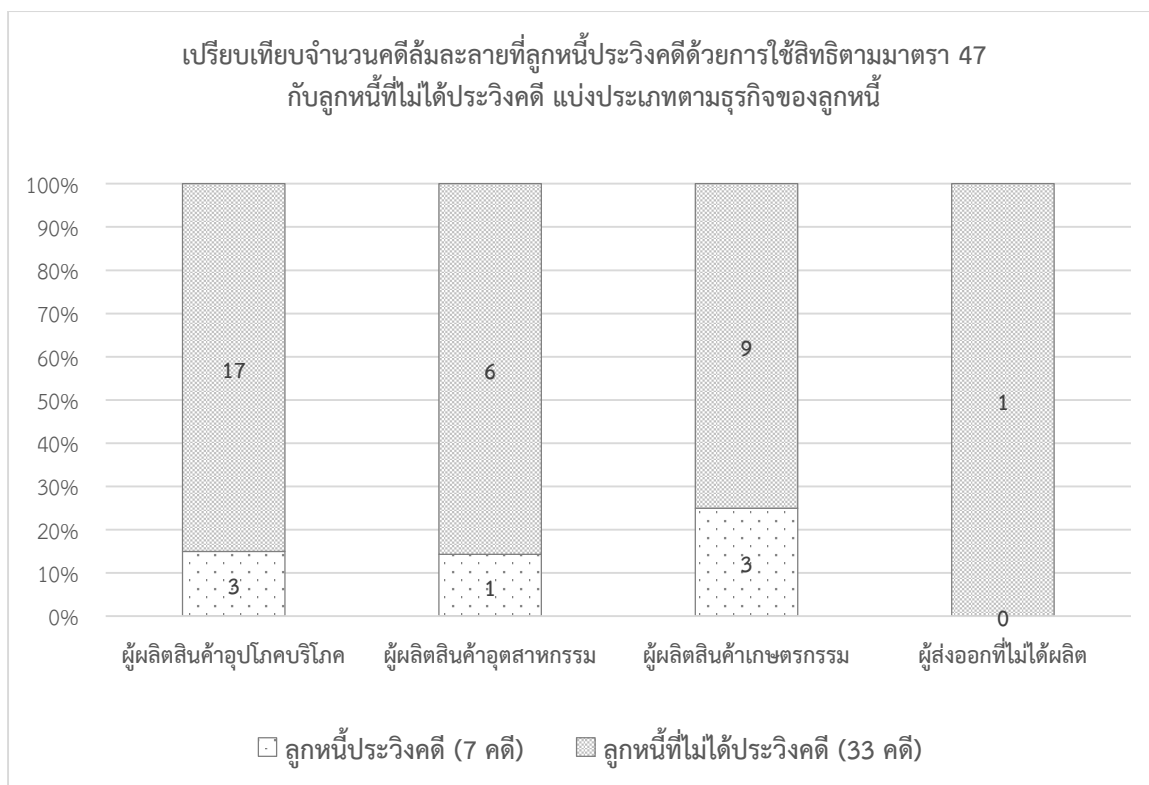
จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 17 และมีลูกหนี้ที่เป็นผู้ส่งออกที่ไม่ได้ผลิตเอง จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3 ส่วนลูกหนี้นี้ค้ำมัดละลายที่ประวิงคดีโดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 จำนวน 7 คดี แบ่งประเภทธุรกิจของลูกหนี้ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 11 : ข้อมูลค้ำมัดละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้²⁰⁴

ลูกหนี้ที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 เป็นลูกหนี้ที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวนเท่ากับกับผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม จำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 43 ของประเภทธุรกิจทั้งหมด และมีลูกหนี้ที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ทั้งนี้ ไม่มีประเภทลูกหนี้ที่เป็นผู้ส่งออกที่ไม่ได้ผลิตแต่อย่างใด โดยสามารถแสดงเปรียบเทียบอัตราส่วนจำนวนค้ำมัดละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้ได้ดังนี้

²⁰⁴ ข้อมูลค้ำมัดละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

รูปภาพที่ 12 : เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้²⁰⁵

จากการสำรวจคดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามธุรกิจของลูกหนี้ 4 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค มีจำนวน 3 คดี จากคดีทั้งหมด 20 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 15, ประเภทที่ 2 ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม มีจำนวน 1 คดี จากคดีทั้งหมด 7 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 14, ประเภทที่ 3 ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม มีจำนวน 3 คดี จากคดีทั้งหมด 12 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 25 และประเภทที่ 4 ผู้ส่งออกที่ไม่ได้ผลิต มีจำนวน 0 คดี จากคดีทั้งหมด 1 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลูกหนี้ที่ดำเนินธุรกิจประเภทผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มากกว่าลูกหนี้ที่ดำเนินธุรกิจประเภทอื่น ๆ ดังนั้น ปัจจัยด้านประเภทธุรกิจของลูกหนี้จึงมีผลต่อการใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ดังกล่าว

²⁰⁵ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

4.1.3.4 ปัจจัยด้านขนาดธุรกิจของลูกหนี้

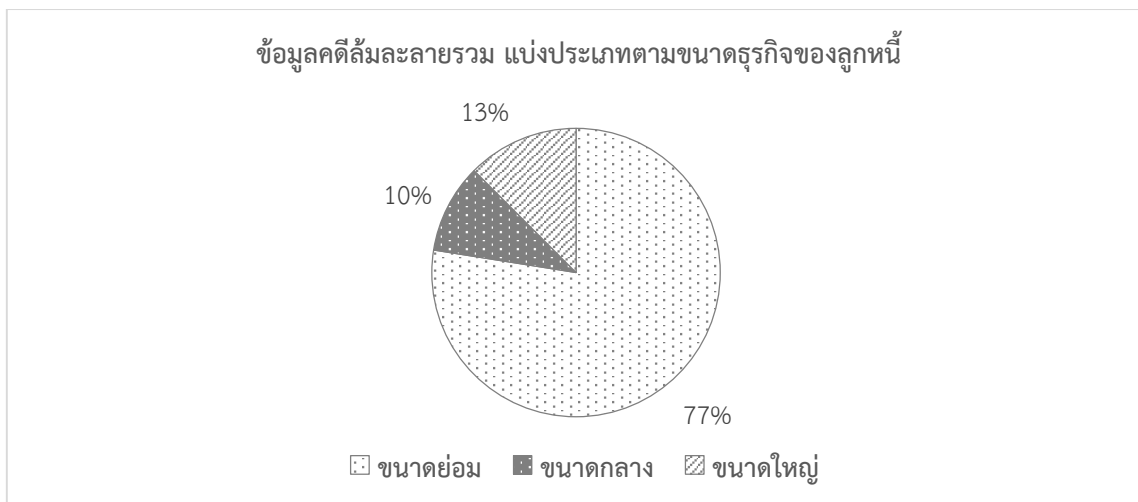
การที่ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง นั้น นอกจากจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องหลักประกันการชำระหนี้ หรือพิจารณาจากประเภทธุรกิจของลูกหนี้แล้ว เกณฑ์ในการพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ขนาดธุรกิจของลูกหนี้ โดยเฉพาะลูกหนี้ที่มีธุรกิจขนาดเล็ก ธนาคารจะพิจารณาให้สินเชื่อได้ง่ายกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากวงเงินไม่สูงมาก ธนาคารมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระหนี้้น้อยกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ โดยธนาคารจัดประเภทขนาดธุรกิจของลูกหนี้เป็น 3 ประเภท คือ ขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อ้างอิงจากกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พุทธศักราช 2545 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดประเภทวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ไว้ดังนี้

ตารางที่ 6 : เกณฑ์การจัดประเภทวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่²⁰⁶

ประเภท	ขนาดย่อม		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	จ้างงาน	สินทรัพย์	จ้างงาน	สินทรัพย์	จ้างงาน	สินทรัพย์
กิจการผลิตสินค้า	ไม่เกิน 50 คน	ไม่เกิน 50 ล้านบาท	51 – 200 คน	50 – 200 ล้านบาท	201 คน ขึ้นไป	200 ล้านบาท ขึ้นไป
กิจการให้บริการ	ไม่เกิน 50 คน	ไม่เกิน 50 ล้านบาท	51 – 200 คน	50 – 200 ล้านบาท	201 คน ขึ้นไป	200 ล้านบาท ขึ้นไป
กิจการค้าส่ง	ไม่เกิน 25 คน	ไม่เกิน 50 ล้านบาท	26 – 50 คน	50 – 100 ล้านบาท	51 คน ขึ้นไป	100 ล้านบาท ขึ้นไป
กิจการค้าปลีก	ไม่เกิน 15 คน	ไม่เกิน 30 ล้านบาท	16 – 30 คน	30 – 60 ล้านบาท	31 คน ขึ้นไป	60 ล้านบาท ขึ้นไป

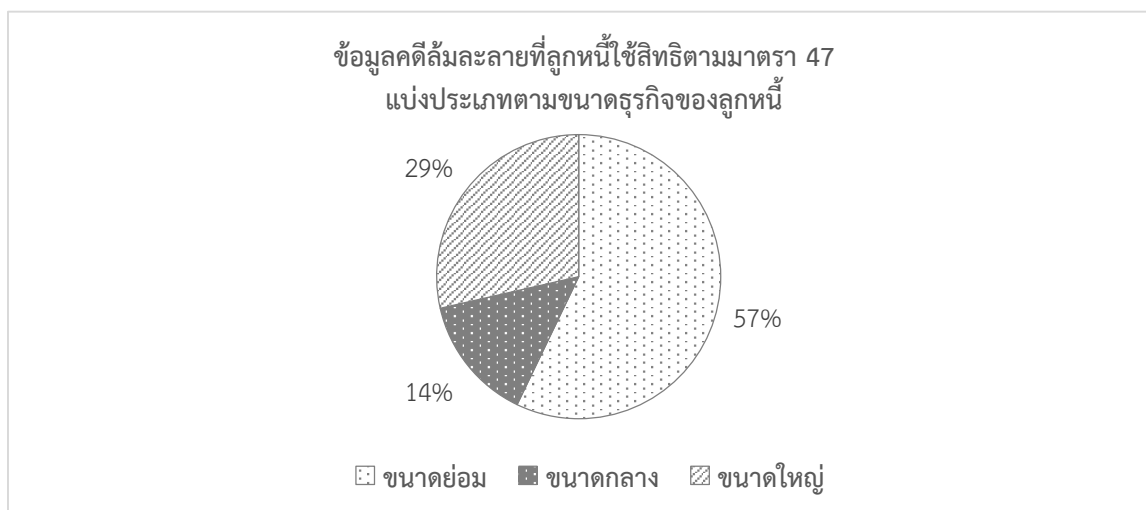
หากพิจารณาคดีล้มละลายของลูกหนี้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวนรวม 40 คดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้ออกเป็น 3 ประเภท ขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ได้ดังนี้

²⁰⁶ กระทรวงอุตสาหกรรม, กฎกระทรวง กำหนดการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พุทธศักราช 2545 [ออนไลน์], 15 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/00102303.PDF>

รูปภาพที่ 13 : ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกค้า²⁰⁷

จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลูกค้าของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดย่อม จำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 77 รองลงมาเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13 และธุรกิจขนาดกลาง จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มลูกค้าที่ไม่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ ไม่สามารถหมุนเวียนเงินสดในกิจการและไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ธนาคารหรือเจ้าหนี้อื่น ๆ จนถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด นั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าที่ดำเนินธุรกิจขนาดย่อม ส่วนลูกค้าคดีล้มละลายที่ประวิงคดีมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 จำนวน 7 คดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกค้าได้ดังนี้

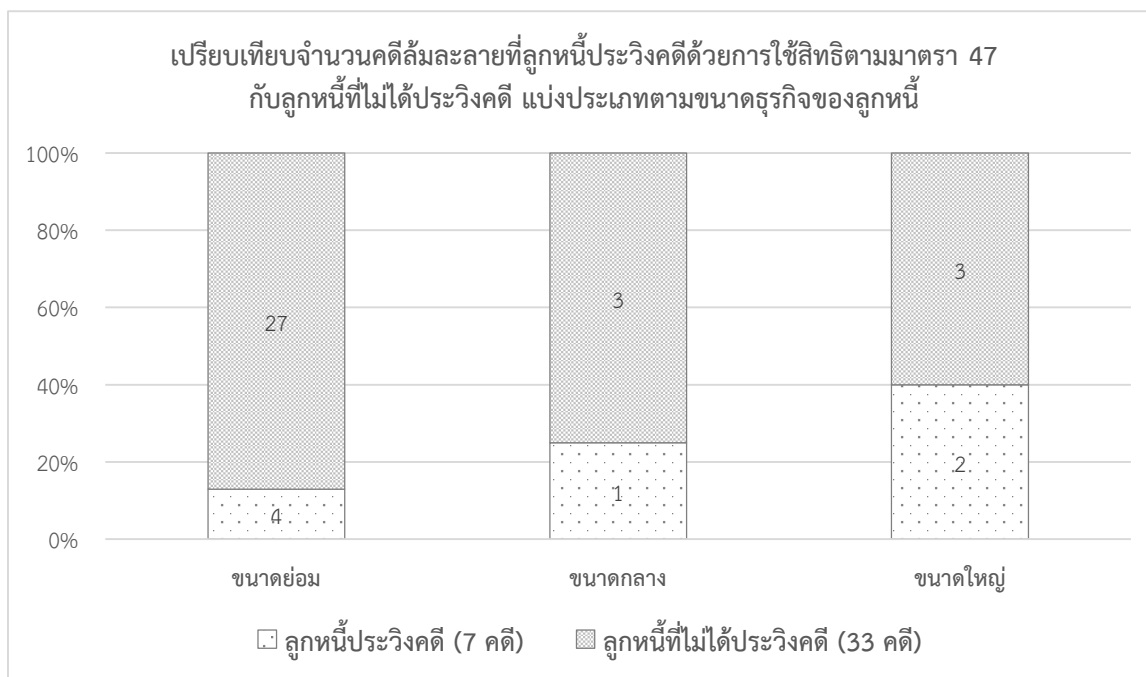

รูปภาพที่ 14 : ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกค้าใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกค้า²⁰⁸

²⁰⁷ ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ แหล่งที่มา <https://datawarehouse.dbd.go.th/index>

²⁰⁸ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกค้า NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ลูกหนี้คดีล้มละลายที่ประวิงคดีมีให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 จำนวน 7 คดี ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดย่อม จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมาเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 29 และธุรกิจขนาดกลาง จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 14 โดยสามารถแสดงเปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 15 : เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้²⁰⁹

จากการสำรวจคดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้ 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ธุรกิจขนาดย่อม มีจำนวน 4 ราย จากลูกหนี้ที่เป็นธุรกิจขนาดย่อมทั้งหมด 31 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 13, ประเภทที่ 2 ธุรกิจขนาดกลาง มีจำนวน 1 ราย จากลูกหนี้ที่เป็นธุรกิจขนาดกลางทั้งหมด 4 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 25 และประเภทที่ 3 ธุรกิจขนาดใหญ่ มีจำนวน 2 ราย จากลูกหนี้ที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งหมด 5 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 40

²⁰⁹ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

จากข้อมูลคดีล้มละลายข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลูกหนี้ที่ดำเนินธุรกิจขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มากกว่าลูกหนี้ที่ดำเนินธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากลูกหนี้ อาจคิดว่าตนมีศักยภาพที่จะชำระหนี้ได้ จึงไม่ยอมตกเป็นบุคคลล้มละลายพยายามยื่นคำขอประนอมหนี้และประวิงเวลาออกไปให้นานที่สุด ดังนั้น ปัจจัยด้านขนาดธุรกิจของลูกหนี้จึงมีผลต่อการใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ดังกล่าว

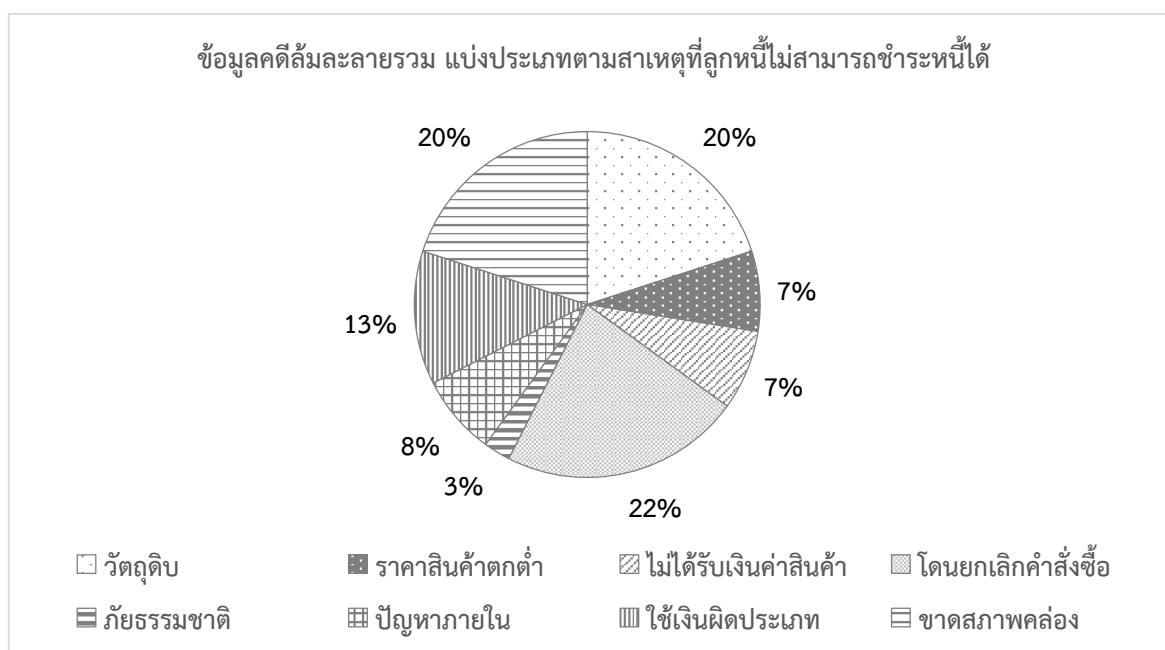
4.1.3.5 ปัจจัยเรื่องสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้

ลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยมีปัจจัยในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ก่อนการให้สินเชื่อธนาคารได้วิเคราะห์และนำปัจจัยเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง ภายหลังจากให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้แล้วลูกหนี้ อาจจะมีการบริหารจัดการผิดพลาด เกิดปัญหาต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการและขาดสภาพคล่อง จนลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ธนาคารและเจ้าหนี้อื่น ๆ ได้ อันเป็นสาเหตุให้ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลายนั้น เพื่อเป็นการตระหนักรู้และป้องกันมิให้เกิดหนี้ NPLs เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาถึงปัจจัยเรื่องสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เพื่อหาแนวทางที่จะป้องกันมิให้ธนาคารได้รับความเสียหายในภายหน้า โดยสามารถสรุปสาเหตุสำคัญที่ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้ธนาคารได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้

- 1) ปัญหาเรื่องวัตถุดิบในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบขาดแคลน วัตถุดิบหายาก หรือวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ เป็นต้น ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถดำเนินการผลิตและส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อได้
- 2) ปัญหาเรื่องราคาสินค้ามีความผันผวนหรือราคาตกต่ำ เช่น ราคาสินค้าเกษตรกรรม ประเภทยางพารา
- 3) ลูกหนี้ไม่ได้รับเงินค่าสินค้าจากผู้ซื้อ หรือได้รับค่าสินค้านำเข้า ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่มีเงินไปหมุนเวียนในกิจการได้
- 4) ลูกหนี้โดนผู้ซื้อมีปัญหาภายในบริษัทหรือปัญหาจากข้อห้ามของรัฐบาลภายในประเทศผู้ซื้อที่ต้องการ ผู้ซื้อมีปัญหาภายในบริษัทหรือปัญหาจากข้อห้ามของรัฐบาลภายในประเทศผู้ซื้อ
- 5) เกิดภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม
- 6) ปัญหาภายในบริษัทลูกหนี้ เช่น ความขัดแย้งภายในบริษัทระหว่างกรรมการ
- 7) ลูกหนี้ใช้เงินผิดประเภท โดยนำเงินที่เบิกถอนเงินกู้จากธนาคารไปใช้ในกิจการของบริษัทในเครือ ไม่ได้นำไปซื้อวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าส่งให้ผู้ซื้อ ตามวัตถุประสงค์ของการเบิกถอนเงิน

8) ขาดสภาพคล่อง ลูกหนี้ไม่สามารถหาเงินทุนหมุนเวียนไปบริหารจัดการกิจการได้ ส่วนมากเกิดจากลูกหนี้จะต้องซื้อวัตถุดิบเป็นเงินสด แต่ให้เครดิตกับผู้ซื้อเป็นระยะเวลานาน เมื่อลูกหนี้ยังต้องรอรับเงินจากผู้ซื้อ จึงไม่มีเงินไปซื้อวัตถุดิบในรอบผลิตครั้งต่อไป

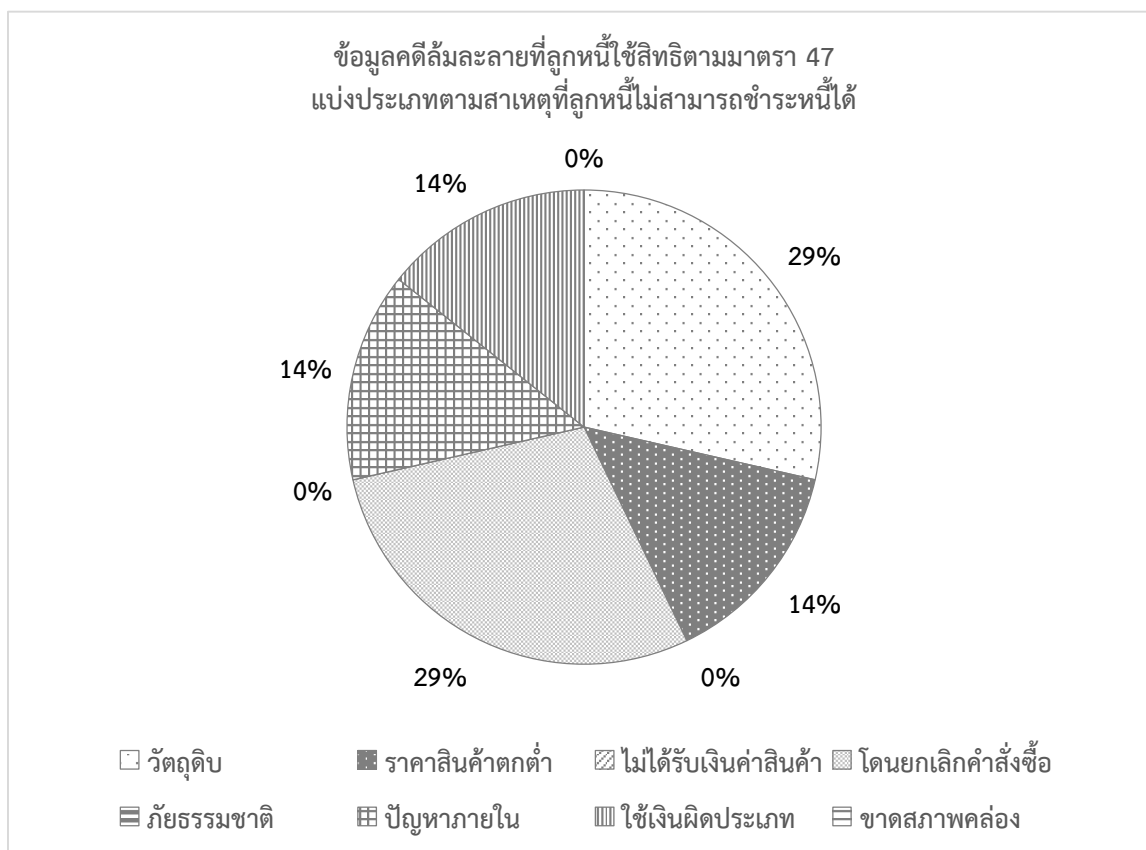
หากพิจารณาคดีล้มละลายของลูกหนี้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวนรวม 40 คดี แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ออกเป็น 8 ประเภทข้างต้น ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 16 : ข้อมูลคดีล้มละลายรวม แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้²¹⁰

จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สาเหตุที่ลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จนถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดรวมจำนวน 40 คดี นั้น สาเหตุหลัก คือ ลูกหนี้โดนยกเลิกคำสั่งซื้อ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 22 รองลงมา เป็นปัญหาด้านวัตถุดิบ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 และการขาดสภาพคล่อง จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 เป็นจำนวนเท่ากัน ถัดมาเป็นสาเหตุเรื่องการใช้งเงินผิดประเภท จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13 ปัญหาภายในบริษัท จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 8 ราคาสินค้าตกต่ำ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7 และการไม่ได้รับเงินค่าสินค้า จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7 สาเหตุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ สาเหตุจากภัยธรรมชาติ จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3 ส่วนลูกหนี้คดีล้มละลายที่ประวิงคดีมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยใช้สิทธิตามมาตรา 47 จำนวน 7 คดี แบ่งประเภทตามขนาดธุรกิจของลูกหนี้ได้ดังนี้

²¹⁰ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

รูปภาพที่ 17 : ข้อมูลคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ใช้สิทธิตามมาตรา 47
แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้²¹¹

จากการสำรวจคดีล้มละลายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 จำนวน 7 คดี แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ 8 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ปัญหาเรื่องวัตถุประสงค์ในการผลิต มีจำนวน 2 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 29

ประเภทที่ 2 ปัญหาเรื่องราคาสินค้ามีความผันผวนหรือราคาตกต่ำ มีจำนวน 1 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 14

ประเภทที่ 3 ลูกหนี้ไม่ได้รับเงินค่าสินค้าจากผู้ซื้อ หรือได้รับค่าสินค้านำเข้า มีจำนวน 0 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

²¹¹ ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ประเภทที่ 4 ลูกหนี้โดนผู้ซื้อยกเลิกคำสั่งซื้อ หรือชะลอคำสั่งซื้อ มีจำนวน 2 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 29

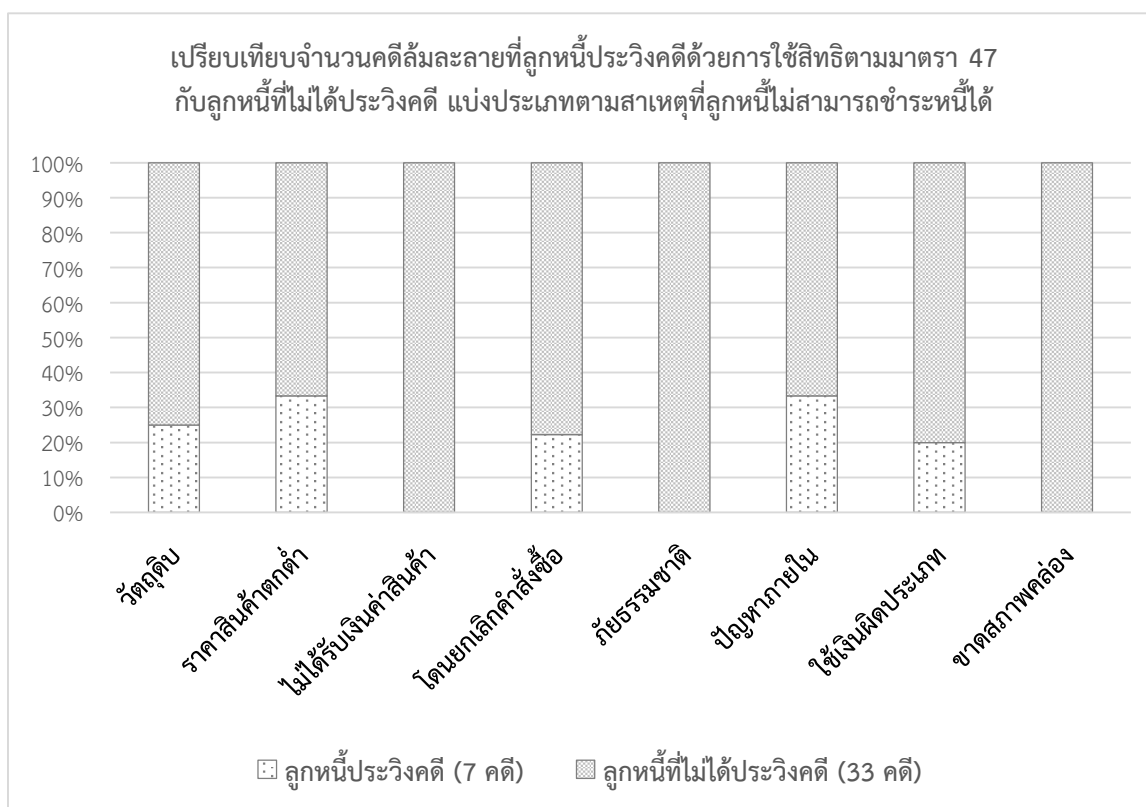
ประเภทที่ 5 เกิดภัยธรรมชาติ มีจำนวน 0 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

ประเภทที่ 6 ปัญหาภายในบริษัทลูกหนี้ มีจำนวน 1 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 14

ประเภทที่ 7 ลูกหนี้ใช้เงินผิดประเภท มีจำนวน 1 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 14

ประเภทที่ 8 ลูกหนี้ขาดสภาพคล่อง มีจำนวน 0 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

โดยสามารถแสดงเปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ดังนี้

รูปภาพที่ 18 : เปรียบเทียบจำนวนคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 กับลูกหนี้ที่ไม่ได้ประวิงคดี แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้²¹²

²¹² ข้อมูลคดีล้มละลายของลูกหนี้ NPLs ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

จากการสำรวจคดีล้มละลายของลูกหนี้ที่ประวิงคดีด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 47 แบ่งประเภทตามสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ 8 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ปัญหาเรื่องวัตถุดิบในการผลิต มีจำนวน 2 คดี จากคดีทั้งหมด 8 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 25

ประเภทที่ 2 ปัญหาเรื่องราคาสินค้ามีความผันผวนหรือราคาตกต่ำ มีจำนวน 1 คดี จากคดีทั้งหมด 3 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 33

ประเภทที่ 3 ลูกหนี้ไม่ได้รับเงินค่าสินค้าจากผู้ซื้อ หรือได้รับค่าสินค้าล่าช้า มีจำนวน 0 คดี จากคดีทั้งหมด 3 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

ประเภทที่ 4 ลูกหนี้โดนผู้ซื้อยกเลิกคำสั่งซื้อ หรือชะลอคำสั่งซื้อ มีจำนวน 2 คดี จากคดีทั้งหมด 9 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 22

ประเภทที่ 5 เกิดภัยธรรมชาติ มีจำนวน 0 คดี จากคดีทั้งหมด 1 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

ประเภทที่ 6 ปัญหาภายในบริษัทลูกหนี้ มีจำนวน 1 คดี จากคดีทั้งหมด 3 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 33

ประเภทที่ 7 ลูกหนี้ใช้เงินผิดประเภท มีจำนวน 1 คดี จากคดีทั้งหมด 5 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 20

ประเภทที่ 8 ลูกหนี้ขาดสภาพคล่อง มีจำนวน 0 คดี จากคดีทั้งหมด 8 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 0

จากข้อมูลคดีล้มละลายข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลูกหนี้ที่มีสาเหตุแห่งการไม่ชำระหนี้เรื่องราคาสินค้ามีความผันผวนหรือราคาตกต่ำ และเรื่องปัญหาภายในบริษัทลูกหนี้หรือมีความขัดแย้งภายในบริษัท นั้น มีแนวโน้มที่จะใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มากกว่าสาเหตุอื่น ๆ ดังนั้น ปัจจัยเรื่องสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ จึงมีผลต่อการใช้สิทธิประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ดังกล่าว และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดหนี้ NPLs เป็นจำนวนมาก ธนาคารควรเฝ้าระวังและติดตามดูแลลูกหนี้กลุ่มดังกล่าวอย่างใกล้ชิด

4.2 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาการประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ของธนาคาร เพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

4.2.1 ข้อเท็จจริงของคดีล้มละลายที่ลูกหนี้ประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

4.2.1.1 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ก.

- ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	มี
ภาระหนี้	100 ล้านบาทขึ้นไป
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม
ขนาดธุรกิจ	ขนาดใหญ่
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ลูกหนี้ใช้เงินผิดประเภท โดยนำเงินที่เบิกถอนเงินกู้จากธนาคารไปใช้ในกิจการของบริษัทในเครือ ไม่ได้นำไปซื้อวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าส่งให้ผู้ซื้อตามวัตถุประสงค์ของการเบิกถอนเงิน

- รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1	ชำระหนี้ให้ธนาคาร 7.14 ล้านบาท โดยผ่อนชำระ 60 งวด (ธนาคารยื่นขอรับชำระหนี้เป็นเงินจำนวน 171.60 ล้านบาท)
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹³	440 วัน

- ในวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (วันที่ 1 กันยายน 2554) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งว่าลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และให้เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 19 ธันวาคม 2554 เมื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นจำนวนที่น้อยเกินสมควร โดยลูกหนี้เสนอชำระหนี้ให้ธนาคารจำนวน 7.14 ล้านบาท จากจำนวนเงินที่ยื่นขอรับชำระหนี้ 171.60 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 4 ประกอบกับลูกหนี้ได้หยุดดำเนินกิจการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จึงขาดความชัดเจนจากลูกหนี้ว่าจะหาเงินจากแหล่งใดมาชำระหนี้ได้ ธนาคารจึงลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้ ในวันที่ 19 ธันวาคม 2554 ซึ่งการที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 109 วัน

²¹³ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

4.2.1.2 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ข.

● ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	มี
ภาระหนี้	0 - 10 ล้านบาท
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค
ขนาดธุรกิจ	ขนาดย่อม
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ปัญหาภายในบริษัทลูกหนี้ ความขัดแย้งภายในบริษัทระหว่างกรรมการ

● รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 3 พ.ค.59	ลูกหนี้ยอมชำระบรรดาหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้ว เป็นจำนวน 0.1% ของจำนวนหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้ชำระหนี้ มีกำหนดดังนี้ คือ <ul style="list-style-type: none"> ● เจ้าหนี้มีประกัน ลูกหนี้ขอตีทรัพย์สินชำระหนี้ และหนี้ที่เหลือชำระหนี้ จำนวน 0.1% ● เจ้าหนี้ไม่มีประกัน ลูกหนี้ชำระหนี้ จำนวน 0.1% ของจำนวนที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ โดยลูกหนี้จะชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 2 5 ต.ค.59	ลูกหนี้ยอมชำระบรรดาหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้ว เป็นจำนวน 0.25% ของจำนวนหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้ชำระหนี้ มีกำหนดดังนี้ คือ <ul style="list-style-type: none"> ● เจ้าหนี้มีประกัน ลูกหนี้ขอตีทรัพย์สินชำระหนี้ และหนี้ที่เหลือชำระหนี้ จำนวน 0.25% ● เจ้าหนี้ไม่มีประกัน ลูกหนี้ชำระหนี้ จำนวน 0.25% ของจำนวนที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ โดยลูกหนี้จะชำระภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁴	480 วัน

²¹⁴ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

● ในวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (วันที่ 5 ตุลาคม 2559) เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ (ครั้งที่ 1) ก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ลงมติพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้ได้แถลงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ (ครั้งที่ 2) โดยลูกหนี้เสนอชำระเพิ่มจากเดิมเพียงร้อยละ 0.15 ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนหนี้ และยังขยายระยะเวลาชำระหนี้จากเดิมจะชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ เป็นชำระภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดนัดประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ (ครั้งที่ 2) ในวันที่ 9 มกราคม 2560 ในวันดังกล่าว ธนาคารลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้ ซึ่งการที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 96 วัน

4.2.1.3 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ค.

● ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	มี
ภาระหนี้	100 ล้านบาทขึ้นไป
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม
ขนาดธุรกิจ	ขนาดย่อม
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ปัญหาเรื่องราคาสินค้าเกษตรกรรมมีความผันผวนหรือราคาตกต่ำ

● รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอฯ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 27 มิ.ย.59	ลูกหนี้ยอมชำระเงินต้นพร้อมไถ่ถอนทรัพย์สินหลักประกัน 140 ล้านบาท เงินต้นส่วนที่เหลือจำนวน 693 ล้านบาท ขอผ่อนชำระภายใน 5 ปี พร้อมชำระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 1.5 ต่อปี
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁵	545 วัน

²¹⁵ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกในวันที่ 30 มีนาคม 2559 และมีการเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 22 มิถุนายน 2559 โดยลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายในวันที่ 27 มิถุนายน 2559 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดประชุมเจ้าหนี้ในวันที่ 27 กันยายน 2559 เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ และมีการเลื่อนนัดประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 15 ธันวาคม 2559
- ลูกหนี้รายนี้มีแนวโน้มที่จะไม่ยอมชำระหนี้ส่วนที่เหลือ โดยชำระเงินต้นส่วนแรก 140 ล้านบาทพร้อมไถ่ถอนทรัพย์หลักประกัน ภายหลังจากไถ่ถอนทรัพย์หลักประกัน ลูกหนี้มีโอกาที่จะไม่ชำระเงินส่วนที่เหลือได้ พิจารณาถึงผลประโยชน์ของลูกหนี้แล้ว ไม่น่าจะมีความสามารถชำระหนี้ให้ธนาคารได้ แหล่งเงินได้เป็นเพียงการกล่าวอ้างโดยไม่มีเอกสารหลักฐานขาดความน่าเชื่อถือ ธนาคารจึงลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้ ในวันที่ 15 ธันวาคม 2559 ซึ่งการเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้หลายครั้งส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 260 วัน

4.2.1.4 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ง.

● ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์หลักประกัน	มี
ภาระหนี้	100 ล้านบาทขึ้นไป
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม
ขนาดธุรกิจ	ขนาดกลาง
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ปัญหาเรื่องวัตถุดิบในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบขาดแคลน วัตถุดิบหายาก หรือวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ เป็นต้น ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถดำเนินการผลิตและส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อได้

● รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอฯ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 23 มี.ค.55	ตีโอนทรัพย์หลักประกันชำระหนี้ ในราคา 42 ล้านบาท ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ศาลเห็นชอบด้วยกับการขอประนอมหนี้
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 2 28 มี.ค.56	ตีโอนทรัพย์หลักประกันชำระหนี้ ในราคา 48 ล้านบาท ภายใน 120 วัน นับแต่วันที่ศาลเห็นชอบด้วยกับการขอประนอมหนี้
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁶	956 วัน

²¹⁶ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

- ในวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (วันที่ 4 พฤษภาคม 2555) เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ (ครั้งที่ 1) ก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ลงมติพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้ได้แถลงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ประกอบกับเจ้าหนี้รายอื่นขอแถลงเลื่อนการประชุมเนื่องจากอยู่ระหว่างคณะกรรมการผู้มิอำนาจพิจารณา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงอนุญาตให้เลื่อนการประชุมออกไปในวันที่ 31 สิงหาคม 2555 ในวันดังกล่าว ลูกหนี้จะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ฉบับเดิมบางส่วนและจะยื่นคำขอประนอมหนี้ฉบับใหม่ภายในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2555 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงอนุญาตให้เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 20 ธันวาคม 2555 ในวันดังกล่าว ลูกหนี้แถลงขอเลื่อนประชุมเนื่องจากประสงค์จะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายฉบับใหม่แทนฉบับเดิม ประกอบกับเจ้าหนี้รายอื่นที่เพิ่งยื่นคำร้องขอสวมสิทธิแทนเจ้าหนี้ขอเลื่อนคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงให้เลื่อนประชุมเจ้าหนี้เป็นวันที่ 30 เมษายน 2556

- ต่อมา เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2556 ลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายฉบับใหม่ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยลูกหนี้เสนอตีโอนทรัพย์สินหลักประกันชำระหนี้ ในราคา 48 ล้านบาท จากเดิม ในราคา 42 ล้านบาท และขอขยายระยะเวลาจากเดิม จะดำเนินการตีโอนภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ เป็นภายใน 120 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ (ครั้งที่ 2) ในวันที่ 30 เมษายน 2556 ในวันดังกล่าว ธนาคารลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ เนื่องจากลูกหนี้เสนอตีโอนทรัพย์สินหลักประกันแทนการชำระหนี้ในราคาร้อยละ 50 ของราคาประเมินทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานมีประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สิน น่าจะขายทรัพย์สินได้ราคาสูงกว่าร้อยละ 50 ธนาคารจะได้รับชำระหนี้มากกว่าการรับคำขอประนอมหนี้ ธนาคารจึงลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งการที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 361 วัน

4.2.1.5 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท จ.

- ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	ไม่มี
ภาระหนี้	10 - 100 ล้านบาท
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค
ขนาดธุรกิจ	ขนาดย่อม
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ลูกหนี้โดนผู้ซื้อยกเลิกคำสั่งซื้อ หรือชะลอคำสั่งซื้อ เช่น สินค้าไม่ทันสมัยไม่เป็นที่ต้องการ ผู้ซื้อมีปัญหาภายในบริษัทหรือปัญหาจากข้อห้ามของรัฐบาลภายในประเทศผู้ซื้อ

● รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 16 มี.ค.60	ชำระให้ธนาคารร้อยละ 20 ของเงินต้น 1.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นเงินประมาณ 300,000 บาท
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 2 13 ก.ค.60	ไม่ชำระให้ธนาคาร แต่ชำระให้เจ้าหนี้รายอื่น
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 3 19 ก.ย.60	ไม่ชำระให้ธนาคาร แต่ชำระให้เจ้าหนี้รายอื่น
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 4 24 ส.ค.61	ชำระให้ธนาคารร้อยละ 20 ของเงินต้น 1.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นเงินประมาณ 300,000 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี เริ่มชำระงวดแรกในปีที่ 4 หลังจากศาลเห็นชอบด้วยกับคำขอประนอมหนี้
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁷	1,001 วัน

● คดีนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกในวันที่ 16 มีนาคม 2560 ลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงให้เลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 13 กรกฎาคม 2560 ซึ่งในวันนัดดังกล่าว ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงให้เลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 19 กันยายน 2560 ซึ่งลูกหนี้ได้ยื่นขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้อีกครั้ง และมีการเลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 20 มีนาคม 2561 ซึ่งในวันนัด เจ้าหนี้รายอื่นแถลงขอเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากพิจารณาคำขอประนอมหนี้ไม่แล้วเสร็จ ต่อมาในวันที่ 8 มิถุนายน 2561 เจ้าหนี้รายอื่นแถลงขอเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้อีกครั้ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุญาตให้เลื่อนไปในวันที่ 24 สิงหาคม 2561 โดยลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ จึงมีการเลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2561

● ลูกหนี้รายนี้ ยื่นคำขอประนอมหนี้และแก้ไขคำขอประนอมหนี้หลายครั้ง และไม่ได้ทำให้ธนาคารได้รับประโยชน์หรือได้รับชำระหนี้เพิ่มขึ้น แต่ทำให้เจ้าหนี้รายอื่นได้รับประโยชน์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีคำสั่งอนุญาตให้แก้ไขคำขอประนอมหนี้ได้ เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของเงินได้ที่

²¹⁷ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ลูกหนี้จะนำมาชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้ไม่มีแหล่งที่มาชัดเจนและหยุดดำเนินกิจการไปหลายปีแล้ว ตามคำขอประนอมหนี้ลูกหนี้จะเริ่มผ่อนชำระงวดแรกเมื่อสิ้นสุด 3 เดือนแรกของปีที่ 4 หลังจากที่ได้ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ เป็นระยะเวลาเริ่มผ่อนที่ทั้งช่วงนานเกินไป ธนาคารจึงลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้ ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2561 ซึ่งการที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 610 วัน

4.2.1.6 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ฉ.

● ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	มี
ภาระหนี้	10 - 100 ล้านบาท
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค
ขนาดธุรกิจ	ขนาดย่อม
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ลูกหนี้โดนผู้ซื้อยกเลิกคำสั่งซื้อ หรือชะลอคำสั่งซื้อ เช่น สินค้าไม่ทันสมัยไม่เป็นที่ต้องการ ผู้ซื้อมีปัญหาภายในบริษัทหรือปัญหาจากข้อห้ามของรัฐบาลภายในประเทศผู้ซื้อ

● รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอฯ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 14 ก.ค.59	ชำระให้ธนาคาร 2,069,274.84 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 2 26 ส.ค.59	ชำระให้ธนาคาร 662,200 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 3 27 ต.ค.59	ชำระให้ธนาคาร 825,440 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 4 6 ม.ค.60	ชำระให้ธนาคาร 1,653,321.59 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอฯ	รายละเอียด
ครั้งที่ 5 10 มี.ค.60	ชำระให้ธนาคาร 7,056,216.33 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 6 26 พ.ค.60	ชำระให้ธนาคาร 6,259,482.04 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 7 4 ส.ค.60	ชำระให้ธนาคาร 6,148,029.48 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 8 9 พ.ย.60	ชำระให้ธนาคาร 6,148,029.48 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 9 18 พ.ค.61	ชำระให้ธนาคาร 6,147,710.73 บาท โดยผ่อนชำระภายใน 5 ปี
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁸	1,141 วัน

● คดีนี้ ลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในวันนัดประชุมเจ้าหนี้หลายครั้ง โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เลื่อนประชุมเจ้าหนี้ออกไปมาโดยตลอด จนกระทั่งในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 ธนาคารลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้

● เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของเงินได้ที่ลูกหนี้จะนำมาชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้ไม่มีแหล่งที่มาชัดเจนและหยุดดำเนินกิจการไปหลายปีแล้ว แม้ว่าลูกหนี้จะเสนอผ่อนชำระหนี้ให้ธนาคารเป็นเงิน 6,147,710.73 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 44 ซึ่งเป็นจำนวนที่พอสมควร แต่เนื่องจากลูกหนี้รายนี้เสนอคำขอประนอมหนี้และขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้หลายครั้ง เป็นจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นลดลงโดยไม่มีเหตุผลสนับสนุน อันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีอย่างชัดเจน จนกระทั่งในที่สุด ลูกหนี้ไม่แสดงความน่าเชื่อถือให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย จึงทำให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ ซึ่งการที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 841 วัน

²¹⁸ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

4.2.1.7 กรณีศึกษาลูกหนี้ราย บริษัท ข.

- ข้อมูลลูกหนี้

รายการ	ข้อมูล
ทรัพย์สินหลักประกัน	ไม่มี
ภาระหนี้	100 ล้านบาทขึ้นไป
ประเภทธุรกิจ	ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม
ขนาดธุรกิจ	ขนาดใหญ่
สาเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้	ปัญหาเรื่องวัตถุดิบในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบขาดแคลน วัตถุดิบหายาก หรือวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ เป็นต้น ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถดำเนินการผลิตและส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อได้

- รายละเอียดคำขอประนอมหนี้

ยื่นคำขอประนอมหนี้/ แก้ไขคำขอฯ	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 19 พ.ย.58	ชำระให้ธนาคาร 30.15 ล้านบาท
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 2 8 ก.พ.59	ชำระให้ธนาคาร 22.61 ล้านบาท
ผลการลงมติ	เลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เนื่องจากลูกหนี้แก้ไขคำขอประนอมหนี้
ครั้งที่ 3 30 ต.ค.62	ชำระให้ธนาคาร 4.08 ล้านบาท
ผลการลงมติ	ที่ประชุมเจ้าหนี้ฯ ไม่รับคำขอประนอมหนี้
ระยะเวลาของคดี ²¹⁹	1,861 วัน

- เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558 ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยเสนอชำระหนี้ให้ธนาคาร 30.15 ล้านบาท (ร้อยละ 20) และต่อมาในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2559 ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ชำระให้ธนาคาร 22.61 ล้านบาท (ร้อยละ 15) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงให้เลื่อนการ

²¹⁹ คำนวณระยะเวลาของคดีล้มละลาย นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ประชุมเจ้าหน้าที่ออกไปในวันที่ 30 สิงหาคม 2559 ในวันดังกล่าว เจ้าหน้าที่รายอื่นแถลงข่าวยกเลิกการประชุมเจ้าหน้าที่ออกไปเนื่องจากคณะกรรมการยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ และมีการเลื่อนนัดประชุมเจ้าหน้าที่ออกไปหลายครั้ง และในวันที่ 8 ตุลาคม 2561 ลูกหนี้แถลงข่าวยกเลิกการประชุมเจ้าหน้าที่ เนื่องจากผู้ค้ำประกันรายหนึ่งเสียชีวิตลง อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ต่อมา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกาศนัดประชุมเจ้าหน้าที่ในวันที่ 30 ตุลาคม 2562 ซึ่งลูกหนี้ก็ได้ยื่นขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีกครั้ง โดยเสนอชำระหนี้ 4.08 ล้านบาท (ร้อยละ 2.7) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงนัดประชุมเจ้าหน้าที่ในวันที่ 29 มกราคม 2563

- ลูกหนี้รายนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้และแก้ไขคำขอประนอมหนี้ เสนอชำระหนี้ให้ธนาคารเป็นจำนวนลดลง แต่อาจจะเสนอชำระหนี้ให้บรรดาเจ้าหนี้อื่นเป็นจำนวนเพิ่มขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงอนุญาตให้แก้ไขคำขอประนอมหนี้ได้ อย่างไรก็ดี ธนาคารลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และที่ประชุมเจ้าหน้าที่ ไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้รายนี้ ในวันที่ 29 มกราคม 2563 ซึ่งการที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ส่งผลให้คดีล่าช้าไปอีก 1,532 วัน

4.2.2 สรุปแนวทางการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้

จากข้อมูลการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้มีพฤติกรรมการประวิงคดีแตกต่างกันหลายกรณี เช่น กรณีที่ลูกหนี้แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แต่เป็นจำนวนน้อย เช่น ในครั้งแรกยื่นคำขอประนอมหนี้เสนอชำระหนี้ให้ธนาคารร้อยละ 0.1 ต่อมาในครั้งที่สองขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ชำระเพิ่มเป็นร้อยละ 0.25 ซึ่งกฎหมายล้มละลายไม่ได้ระบุวิธีดำเนินการประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรก ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์นี้ไว้ หรือกรณีที่ลูกหนี้เสนอจำนวนเงินให้เจ้าหนี้รายหนึ่งเพิ่มขึ้น แต่เจ้าหนี้รายหนึ่งกลับเสนอจำนวนเงินให้ลดลง ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจจะอนุญาตให้แก้ไขคำขอประนอมหนี้ได้

ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสอบถามที่ประชุมเจ้าหน้าที่ว่าจะคัดค้านหรือไม่ แม้ว่าจะมีผู้คัดค้าน แต่ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าการแก้ไชนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป เช่น แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะยอมรับการแก้ไข และนำคำขอประนอมหนี้ฉบับแก้ไชนั้นให้เจ้าหนี้พิจารณา ซึ่งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินส่วนใหญ่ มักจะมอบอำนาจให้ทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจไปประชุมเจ้าหน้าที่ จึงไม่มีอำนาจตัดสินใจว่าจะรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ฉบับที่แก้ไขใหม่นั้นหรือไม่ และจะต้องนำกลับไปเสนอต่อคณะกรรมการของสถาบันการเงินเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุญาตให้เลื่อนการประชุมเจ้าหน้าที่ออกไป

การกระทำเพื่อประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เช่นนี้ ลูกหนี้อาจจะไม่ได้มีเจตนาชำระหนี้ แต่กระทำเพื่อให้มีการขยายระยะเวลาออกไป ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายล่าช้า จนกว่าศาล

จะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้อาจจะยกย้ายถ่ายทรัพย์สินออกไป โดยที่เจ้าหนี้ไม่อาจตรวจสอบได้ทัน ทำให้เกิดภาระแก่เจ้าหนี้เป็นอย่างมาก

ในการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โดยทั่วไปจะพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือเจ้าหนี้ไม่มีประกัน หากเป็นเจ้าหนี้มีประกัน อย่างน้อยธนาคารควรได้รับชำระหนี้มากกว่าหรือเท่ากับมูลค่าทรัพย์สินหลักประกัน และได้รับชำระหนี้เร็วกว่ากรณีบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สิน หากเป็นเจ้าหนี้ไม่มีประกัน จะพิจารณาเทียบสัดส่วนเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อคำนวณว่าธนาคารจะได้รับชำระหนี้เป็นจำนวนเท่าใด และจำนวนเงินที่ได้รับธนาคารควรได้รับชำระหนี้เป็นจำนวนพอสมควร ภายในระยะเวลาไม่นานเกินไป รวมทั้งแหล่งเงินได้ของลูกหนี้ควรมีความน่าเชื่อถือ และมีความสามารถชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารได้จริง โดยหากมีการกำหนดแนวทางการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ให้ชัดเจน อาจจะช่วยลดระยะเวลาการดำเนินคดีลงไปได้

4.2.3 ความเห็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กับการขอประนอมหนี้ที่ประวิงเวลา

ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์²²⁰ ในกรณีที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้โดยยื่นคำขอประนอมหนี้ หรือขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 โดยเพิ่มจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1 หรือร้อยละ 2 หรือลูกหนี้คาดหมายได้อยู่แล้วว่า เจ้าหนี้จะไม่รับคำขอประนอมหนี้ แต่ยังใช้สิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้หรือแก้ไขคำขอประนอมหนี้เพื่อประวิงคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจปฏิเสธการขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ได้หรือไม่

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 ได้บัญญัติให้ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาได้ และเมื่อลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่มาตรา 45 ได้บัญญัติไว้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ที่ต้องเสนอคำขอประนอมหนี้ให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาต่อไปเท่านั้น โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจพิจารณาเพื่อปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ เว้นแต่ ลูกหนี้ไม่ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 30 เป็นกรณีที่ลูกหนี้มาให้การสอบสวนกิจการและทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ไม่ได้แสดงความประสงค์ที่จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไว้ และไม่ได้มายื่นคำขอประนอมหนี้ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่มาให้การฯ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะถือว่าลูกหนี้ไม่ประสงค์ประนอมหนี้ก่อน

²²⁰ คุณปวีศ พรหมทอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ หน่วยงาน กรมบังคับคดี ทำการสอบถามเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2563

ล้มละลายและสามารถปฏิเสธการยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายภายหลังล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวได้นอกจากนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายของลูกหนี้ได้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด เป็นกรณีที่ลูกหนี้มาให้การสอบสวนกิจการและทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว และแสดงความประสงค์ที่จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย แต่ไม่ได้ยื่นในทันทีที่มาให้การฯ และแสดงความประสงค์ที่จะยื่นในภายหลัง โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะพิจารณากำหนดวันที่จะให้ลูกหนี้มายื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย หากลูกหนี้ไม่มายื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายภายในกำหนดดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะถือว่าลูกหนี้ไม่ประสงค์ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายและสามารถปฏิเสธการยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายภายหลังล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวได้

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 บัญญัติว่า “ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไชนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป” บทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวนี้ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ที่อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้ได้และการแก้ไชนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป ซึ่งการพิจารณาว่าการขอแก้ไขเช่นใดถือว่าเป็นการแก้ไขที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไปนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เห็นว่า เมื่อลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องพิจารณาแต่เพียงว่า คำขอประนอมหนี้ที่ลูกหนี้ขอแก้ไขใหม่นั้น บรรดาเจ้าหนี้ทุกรายได้รับประโยชน์จากการแก้ไขที่เพิ่มขึ้นหรือไม่ แม้ลูกหนี้จะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้โดยเพิ่มจำนวนเงินเพียงเล็กน้อยจากคำขอประนอมหนี้ฉบับก่อน ก็ย่อมถือได้ว่าคำขอประนอมหนี้ที่ขอแก้ไขใหม่นั้นเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไปแล้ว ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าส่วนที่บรรดาเจ้าหนี้ได้รับประโยชน์นั้นเพิ่มขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจในการปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นอำนาจเจ้าหนี้เท่านั้นที่จะพิจารณาและลงมติว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ที่ขอแก้ไขดังกล่าวหรือไม่ เว้นแต่คำขอประนอมหนี้ที่ลูกหนี้ขอแก้ไขใหม่นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พิจารณาแล้วเห็นว่า บรรดาเจ้าหนี้ไม่ได้รับประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากคำขอประนอมหนี้ฉบับเดิม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงสามารถปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ฉบับดังกล่าวและให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ดำเนินการลงมติโดยพิจารณาจากคำขอประนอมหนี้ฉบับเดิม

2) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีความเห็นอย่างไรกับการขอประนอมหนี้ที่ประวิงเวลา

การที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่เสนอคำขอประนอมหนี้ให้บรรดาเจ้าหนี้พิจารณาและลงมติในคำขอประนอมหนี้ นั้น โดยในกรณีที่ลูกหนี้ขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ทุกครั้งในเวลาประชุมเจ้าหนี้ โดยขอแก้ไขจำนวนเงินที่ขอประนอมหนี้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กรณีนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าเมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

เด็ดขาด อำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในทันทีที่ศาลมีคำสั่ง การที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้และขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในขณะประชุมเจ้าหนี้โดยขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเรื่อยมาย่อมเป็นโทษแก่ตัวลูกหนี้เองที่ทำให้อำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้หากศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ข้างล่าง ในกรณีที่ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับคำขอประนอมหนี้ หรือทำให้ลูกหนี้ล้มละลายและปลดจากการล้มละลายข้างล่างในกรณีที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ ซึ่งในส่วนนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนอมหนี้ของที่ประชุมเจ้าหนี้ไว้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ที่ต้องฟังมติที่ประชุมเจ้าหนี้เท่านั้นว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ที่ลูกหนี้ขอแก้ไขหรือไม่โดยไม่ต้องเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้เสมอไป หากคดีใดมีเจ้าหนี้ทุกรายมาร่วมประชุมและมีเจ้าหนี้จำนวนกึ่งหนึ่งขึ้นไปหรือบรรดาเจ้าหนี้ที่มีจำนวนหนี้เกินกว่าหนึ่งในสี่ส่วนแห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ได้ลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่แก้ไขใหม่นั้นแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นกรณีที่คำขอประนอมหนี้นั้นไม่อาจได้รับมติพิเศษของบรรดาเจ้าหนี้ได้เลย โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเจ้าหนี้บางรายยังไม่อาจลงมติในครั้งนั้นได้เนื่องจากต้องนำคำขอประนอมหนี้ไปเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาก่อนก็ตาม ดังนั้นจึงถือได้ว่าคำขอประนอมหนี้ฉบับนั้นที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติไม่รับคำขอประนอมหนี้

3) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประสงค์ให้มีมาตรการป้องกันอย่างไรบ้าง

ในกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ในลักษณะที่ประวิงคดี ส่วนหนึ่งย่อมเป็นโทษแก่ตัวลูกหนี้เอง และส่วนหนึ่งทำให้บรรดาเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ช้าลง และการดำเนินการบังคับคดีล้มละลายดำเนินการไปอย่างช้า ๆ ไม่สมดังเจตนาของกฎหมายล้มละลายที่ต้องดำเนินการกระบวนการให้สำเร็จภายในระยะเวลาอันสั้น บรรดาเจ้าหนี้เองซึ่งเห็นอยู่แล้วว่าลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้โดยมีเจตนาประวิงคดี เจ้าหนี้ชอบที่จะเตรียมพร้อมในการลงมติให้ได้ในทุกเงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และต้องมาร่วมประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งโดยไม่ต้องเสนอคำขอประนอมหนี้ฉบับแก้ไขให้ผู้มีอำนาจของเจ้าหนี้ต้องนำไปพิจารณาก่อนลงมติทุกครั้ง อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่เพียงควบคุมการประชุมเจ้าหนี้ให้เป็นไปตามหัวข้อการประชุมและกฎหมาย โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมีความเป็นกลางในที่ประชุม แม้คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้จะมีลักษณะเห็นได้ชัดว่าต้องการประวิงคดี แต่คำขอประนอมหนี้ที่มีการประวิงนั้น ผู้ได้รับผลเสียหายโดยตรงก็คือบรรดาเจ้าหนี้ ไม่ใช่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แม้การประวิงคดีดังกล่าวอาจทำให้การบังคับคดีล้มละลายต้องเนิ่นช้าไปไม่สมดังเจตนาของกฎหมายล้มละลาย แต่เมื่อกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจและอิสระแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการควบคุมระยะเวลาในการพิจารณาคดีเหมือนอำนาจศาลยุติธรรม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ทำได้เพียงใช้อำนาจตามที่กฎหมายได้

บัญญัติไว้ให้เท่านั้น บรรดาเจ้าหนี้เองก็ยังสามารถป้องกันการประวิงคดีของลูกหนี้ได้เองตามเหตุผลและวิธีการข้างต้น

จากความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า หากลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้หรือแก้ไขคำขอประนอมหนี้โดยเป็นไปตามวิธีการและระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ และมีหน้าที่เสนอคำขอประนอมหนี้ให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณา แม้ว่าลูกหนี้จะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้โดยเพิ่มจำนวนเงินเพียงเล็กน้อยจากคำขอประนอมหนี้ฉบับก่อน ก็ย่อมถือได้ว่าคำขอประนอมหนี้ที่ขอแก้ไขใหม่นั้นเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไปแล้ว ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าส่วนที่บรรดาเจ้าหนี้ได้รับประโยชน์นั้นเพิ่มขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจในการปฏิเสธคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าวได้ การที่ลูกหนี้ประวิงเวลาด้วยการแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเรื่อยมา ย่อมเป็นโทษแก่ตัวลูกหนี้เอง เนื่องจากตั้งแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้อย่อมถูกจำกัดสิทธิและอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ส่งผลให้ลูกหนี้ปลดจากการล้มละลายช้าลงและถูกจำกัดสิทธิยาวนานขึ้น นอกจากนี้ บรรดาเจ้าหนี้เองซึ่งเห็นอยู่แล้วว่าลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้โดยมีเจตนาประวิงคดี เจ้าหนี้ชอบที่จะเตรียมพร้อมในการลงมติให้ได้ในทุกเงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และต้องมาร่วมประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งโดยไม่จำเป็นต้องเสนอคำขอประนอมหนี้ฉบับแก้ไขให้ผู้มีอำนาจของเจ้าหนี้ต้องนำไปพิจารณาก่อนลงมติทุกครั้ง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การที่ยอดคงค้าง NPLs เติบโตขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2562 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจึงต้องบริหารจัดการหนี้ NPLs เพื่อความมั่นคงของธนาคาร ด้วยการฟ้องร้องดำเนินคดีแพ่งกับลูกหนี้ ผู้จำนองและผู้ค้ำประกัน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ยอดคงค้าง NPLs มีปริมาณลดลงเมื่อธนาคารดำเนินคดีแพ่งกับลูกหนี้แล้วแต่ไม่มีทรัพย์สินที่จะพียงยึดมาบังคับชำระหนี้ หรือลูกหนี้อมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน หรือลูกหนี้อมีหนี้สินล้นพันตัว ธนาคารมีสิทธิดำเนินคดีล้มละลายกับลูกหนี้ได้ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่เป็นกระบวนการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และนำทรัพย์สินมาจัดการจำหน่าย นำเงินที่ได้มาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในอัตราส่วนที่เท่าเทียมกันและมุ่งหมายให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยเร็ว

ในการดำเนินคดีล้มละลายโดยปกติ หากลูกหนี้มิได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ขั้นตอนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนกระทั่งถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ควรมีระยะเวลาไม่เกิน 240 วัน²²¹ ดังนั้น หากคดีล้มละลายใดที่มีระยะเวลาดำเนินคดี 1 ปี ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความล่าช้า โดยจากการสำรวจคดีล้มละลายของลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย จำนวน 40 คดี มีคดีที่ล่าช้าเป็นจำนวน 27 คดี (คิดเป็นร้อยละ 68) งานวิจัยนี้ค้นพบว่าปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลายสาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ลูกหนี้ประวิงคดีมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ โดยอาศัยโอกาสช่องทางตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 47 ที่กำหนดให้ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ในเวลาประชุมเจ้าหนี้หรือในเวลาศาลพิจารณาได้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลเห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป

เมื่อลูกหนี้อมาประชุมเจ้าหนี้และขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสอบถามที่ประชุมเจ้าหนี้ว่าจะคัดค้านหรือไม่ แม้ว่าจะมีผู้คัดค้าน แต่ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าการแก้ไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป เช่น แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะยอมรับการแก้ไข และนำคำขอประนอมหนี้ฉบับแก้ไขนั้นให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณา ปัญหาที่พบ คือ ลูกหนี้อจะแก้ไขเพิ่มจำนวนเงินขึ้นเรื่อยๆ แต่เป็นจำนวนน้อย เช่น เสนอจำนวนเงินเพิ่มจากเดิมอีกร้อยละ 2 ครั้งต่อไปก็เพิ่มอีกร้อยละ 2 ไปเรื่อยๆ ซึ่งกฎหมายล้มละลายไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำในการขอประนอมหนี้ หรือในกรณีที่ลูกหนี้อเสนอจำนวนเงินให้เจ้าหนี้รายหนึ่งเพิ่มขึ้น แต่เจ้าหนี้อก็ราย

²²¹ ประมาณการจำนวนวันจากขั้นตอนตามกฎหมายล้มละลาย โดยคำนวณบนสมมติฐานว่าคดีดำเนินไปโดยเร็วที่สุด โดยไม่มีการเลื่อนวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หรือวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

หนึ่งกลับเสนอจำนวนเงินให้ลดลง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจจะอนุญาตให้แก้ไขคำขอประนอมหนี้ได้ และทำให้ต้องเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ออกไป เนื่องจากจะต้องพิจารณาคำขอประนอมหนี้ฉบับใหม่หรือฉบับที่แก้ไขทุกครั้ง

การกระทำเพื่อประวิงมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เช่นนี้ ลูกหนี้อาจจะไม่ได้มีเจตนาชำระหนี้ แต่กระทำเพื่อให้มีการขยายระยะเวลาออกไป จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้อาจจะยักยอกถ่ายเททรัพย์สินออกไป โดยที่เจ้าหนี้ไม่อาจตรวจสอบได้ทัน ทำให้เกิดภาระแก่เจ้าหนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน ทำให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินต้องเข้มงวดและเพิ่มหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ และการทำสัญญาค้ำประกัน เพื่อป้องกันมิให้เกิดหนี้ NPLs ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

จากการสำรวจคดีล้มละลายของลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจำนวน 40 คดี ประกอบไปด้วยลูกหนี้ที่ประนอมหนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ จำนวน 7 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 18 และสรุปได้ว่าการที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้หรือขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ทำให้กระบวนการดำเนินคดีล้มละลายตั้งแต่เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนถึงเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายเนิ่นช้าออกไป ซึ่งโดยปกติกระบวนการดังกล่าวจะเสร็จสิ้นภายใน 240 วัน แต่จากผลการสำรวจข้อมูลคดีล้มละลายทั้ง 7 คดีที่ลูกหนี้ประนอมหนี้ไม่สำเร็จทำให้กระบวนการดังกล่าวมีระยะเวลาโดยเฉลี่ย เท่ากับ 917 วัน ส่งผลให้ธนาคารต้องเสียทรัพยากรทั้งด้านเวลาการทำงานของพนักงานและค่าใช้จ่ายในการติดตามคดี รวมทั้งค่าใช้จ่ายว่าจ้างทนายความเพื่อดำเนินการทางคดี และที่ผ่านมา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลการดำเนินคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ลูกหนี้มีพฤติกรรมการประวิงคดีแตกต่างกันหลายกรณี เช่น กรณีที่ลูกหนี้แก้ไขเพิ่มจำนวนเงินที่เสนอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แต่เป็นจำนวนน้อย เช่น ในครั้งแรกยื่นคำขอประนอมหนี้เสนอชำระหนี้ให้ธนาคารร้อยละ 0.1 ต่อมาในครั้งที่สองขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ชำระเพิ่มเป็นร้อยละ 0.25 ซึ่งกฎหมายล้มละลายไม่ได้ระบุวิธีดำเนินการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์นี้ไว้รวมทั้งในการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1) บรรดาเจ้าหนี้รวมทั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยควรกำหนดแนวทางที่จะรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้กลับไปให้คณะกรรมการของธนาคารพิจารณา โดยกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่ลูกหนี้จะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้และเจ้าหนี้จะนำคำขอประนอมหนี้กลับไปพิจารณา เช่น ต้องเสนอขอชำระหนี้เพิ่มขึ้นทุกครั้ง ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนหนี้ เป็นต้น หากเสนอชำระหนี้เพิ่มขึ้นในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 5 เจ้าหนี้ก็สามารถลงมติออกเสียงไม่รับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้นับตั้งแต่วันที่

การกำหนดแนวทางดังกล่าวย่อมเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ประโยชน์สำหรับเจ้าหนี้ คือ ทำให้ลดระยะเวลาการดำเนินคดีและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างทนายความ เป็นต้น ประโยชน์สำหรับลูกหนี้ คือ ทำให้ลูกหนี้มีความเข้าใจในกระบวนการขอประนอมหนี้มากขึ้น ลูกหนี้อ้อมรู้ดีอยู่แล้วว่าตนมีความสามารถในการชำระหนี้เพียงใด หากไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ถึงจำนวนเงินขั้นต่ำที่กำหนด การเลือกที่จะไม่ชำระหนี้และยอมตกเป็นบุคคลล้มละลายอาจจะเกิดประโยชน์แก่ลูกหนี้มากกว่า เนื่องจากเมื่อลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาล้มละลายแล้วจะได้รับการปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยผลของกฎหมายภายใน 3 ปี²²² นอกจากนี้ จะทำให้ปริมาณงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ลดลง

2) บรรดาเจ้าหนี้รวมทั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยควรกำหนดแนวทางการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ไว้เป็นแนวทางเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้พิจารณาในกรณีลูกหนี้นำคำขอประนอมหนี้หรือขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ในเบื้องต้นควรพิจารณาก่อนว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินหลักประกันหรือไม่ หากลูกหนี้มีทรัพย์สินหลักประกัน เจ้าหนี้ควรกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำที่ยอมรับได้ เช่น จะรับชำระหนี้เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70-80 ของมูลค่าทรัพย์สินหลักประกัน และจะต้องชำระหนี้ภายในระยะเวลาเพียงใด หากได้รับชำระหนี้ทันทีหรือภายในระยะเวลาที่เร็วกว่าการบังคับคดีทรัพย์สินหลักประกัน เจ้าหนี้ก็ควรรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ไว้และนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาต่อไป

หากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินหลักประกัน เจ้าหนี้อาจจะแบ่งกลุ่มลูกหนี้ตามภาระหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้ โดยกำหนดจำนวนเงินที่ยอมรับได้เป็นสัดส่วนลดหลั่นกันตามภาระหนี้ของลูกหนี้ และกำหนดแนวทางการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ในลักษณะดังต่อไปนี้

รายการ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ภาระหนี้ของลูกหนี้	0 – 10 ล้านบาท	10 – 100 ล้านบาท	100 ล้านบาทขึ้นไป
จำนวนเงินที่เสนอ	ร้อยละ 30	ร้อยละ 20	ร้อยละ 10
ระยะเวลาชำระหนี้	ภายใน 1 ปี	ภายใน 3 ปี	ภายใน 5 ปี

นอกจากนี้ เจ้าหนี้ควรพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น แหล่งเงินได้ของลูกหนี้ ความน่าเชื่อถือ และความตั้งใจในการชำระหนี้คืน เป็นต้น

²²² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 81/1

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล ชีรเวชพลกุล. คำบรรยาย กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท
กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2561.
- ชีพ จุลมนต์ และ ดร.กนก จุลมนต์. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.
- วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2559.
- เอื้อน ขุนแก้ว. คู่มือศึกษากฎหมายล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด,
2561.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. กฎกระทรวง กำหนดการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม พุทธศักราช 2545 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม, 2554. แหล่งที่มา:
<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00102303.PDF> [15 มีนาคม 2563]
- กรมบังคับคดี. ผลการวิจัยระยะเวลาในการบังคับคดีล้มละลาย [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: กรมบังคับคดี, 2563.
แหล่งที่มา: <http://www.led.go.th/articles/pdf/pp080957.pdf> [10 พฤษภาคม 2563]
- กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2562 และแนวโน้มปี 2563 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563. แหล่งที่มา: [https://www.nesdc.go.th/
ewt_dl_link.php?nid=9895&filename=QGDP_report](https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9895&filename=QGDP_report) [17 กุมภาพันธ์ 2563]
- ดร.กนก จุลมนต์. การยื่นคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในประเทศไทย [ออนไลน์].
กรุงเทพฯ: สำนักการต่างประเทศ, 2555. แหล่งที่มา: [https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/
20190924a87ff679a2f3e71d9181a67b7542122c094317.pdf](https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190924a87ff679a2f3e71d9181a67b7542122c094317.pdf) [24 มีนาคม 2562]
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. งบการเงิน ปี 2562 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: ธนาคารเพื่อ
การส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2562. แหล่งที่มา: [https://www.exim.go.th/th/About-
Exim-Thailand/Financial-Information/Financial-Statements.aspx](https://www.exim.go.th/th/About-Exim-Thailand/Financial-Information/Financial-Statements.aspx) [13 มกราคม 2563]

ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2561 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561. แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AnnualReport2561.pdf> [13 มีนาคม 2563]

ธนาคารแห่งประเทศไทย. ข้อมูล Gross NPLs และ Net NPLs สินเชื่อแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องและค่าปรับจำแนกตามกลุ่มประเภทสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563. แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=428&language=TH [23 เมษายน 2563]

ธนาคารแห่งประเทศไทย. ยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อแยกตามประเภทลูกหนี้และประเภทสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563. แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=160&language=th [10 เมษายน 2563]

ภาษาอังกฤษ

OECD/The European Commission/European Training Foundation (2014), “Efficient bankruptcy procedures and “second chance” for entrepreneurs”, in SME Policy Index: The Mediterranean Middle East and North Africa 2014: Implementation of the Small Business Act for Europe, OECD Publishing, Paris. Source : https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/sme-policy-index-the-mediterranean-middle-east-and-north-africa-2014/efficient-bankruptcy-procedures-and-second-chance-for-entrepreneurs_9789264218413-10-en

ประวัติผู้เขียนเอกัตศึกษา

นางสาวศิริวาสน์ มังกรชัย

เกิดวันที่ 11 มิถุนายน 2526 ที่ กรุงเทพมหานคร

จบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2547

ผ่านการฝึกอบรมวิชาว่าความ รุ่นที่ 35 จากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ แห่งสภานายความ
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ทนายความ บริษัทสำนักกฎหมายสุจริตกุล แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่แก้ไขหนี้ ฝ่ายบริหารหนี้ ธนาकारเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่ง
ประเทศไทย